

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM DALI**

**PSİKOSOSYAL DESTEK HİZMETLERİNDE ÇEVİRMENİN RUH
SAĞLIĞI**

Tuğçe Gamze GÖZELEL AYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman: Doç. Dr. Halil İbrahim BALKUL
Ortak Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Filiz ŞAN**

OCAK - 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOSOSYAL DESTEK HİZMETLERİNDE ÇEVİRMENİN
RUH SAĞLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğçe Gamze GÖZELEL AYDIN

Enstitü Anabilim Dalı: Çeviribilim

“Bu tez 24/01/2024 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan
jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Prof. Dr. Hüseyin ERSOY	Başarılı
Doç. Dr. Muhammed Zahit CAN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer Derya SUBAŞI	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Tuğçe Gamze GÖZELEL AYDIN

24/01/2024

ÖN SÖZ

Tez çalışmamın oluşum ve yürütölme aşamalarında ilgi ve desteğini esirgemeyen, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı şekillendiren Sayın Hocam Doç. Dr. Halil İbrahim BALKUL ve Dr. Öğretim Üyesi Filiz ŞAN Hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazım sürecinin her aşamasında maddi ve manevi desteğini esirgemeyen sevgili eşim ve aileme, kendi tecrübeleri ve bilgi birikimini benimle paylaşan, kıymetli vaktini bana ayıran manevi destekçim Sıla NALBANT'a teşekkürü borç bilirim.

Çalışmama katılım göstererek bilimsel veri elde etmemi sağlayan ve bu çalışmayı mümkün kılan tüm katılımcılara en içten dileklerimle teşekkür ederim.

Tuğçe Gamze GÖZELEL AYDIN

24/01/2024

İÇİNDEKİLER

GRAFİK LİSTESİ.....	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: SÖZLÜ ÇEVİRİ ALANI.....	4
1.1. Sözlü Çeviri	4
1.1.1. Sözlü Çeviri Türleri.....	5
2. BÖLÜM: TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ	9
2.1. Türkiye’de Toplum Çevirmenliği.....	10
2.2. Toplum Çevirmenliğinin Alt Alanları	12
3. BÖLÜM: PSİKOSOSYAL DESTEK HİZMETLERİNDE ÇEVİRMENLİK VE ÇEVİRMEN RUH SAĞLIĞI.....	18
3.1. Toplum Çevirmenliği Alt Alanı olarak Ruh Sağlığı Çevirmenliği	19
3.2. Türkiye’de Psikososyal Destek Hizmetleri ve Psikoterapi Çevirmenliği	20
3.2.1. Psikoterapi Çevirmenliği: Aktörler ve Faktörler	22
3.3. Psikoterapi Görüşmelerinin Çevirmenin Üzerinde Yaratmış Olduğu Psikolojik Etki	26
4. BÖLÜM: YÖNTEM.....	30
4.1. Araştırmanın Modeli	30
4.2. Çalışma Grubu.....	30
4.3. Veri Toplama Araçları.....	30
4.4. Verilerin Toplanması.....	30
5. BÖLÜM: BULGULAR VE TARTIŞMA.....	31
SONUÇ	61
KAYNAKÇA.....	64
EK	72
ÖZ GEÇMİŞ	81

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AIIC	: Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği,
ARÇ	: Afette Rehber Çevirmenlik
ATA	: Amerikan Çevirmenler Derneği
DPI	: Karakol Tercümanlığı Diploması
DPSİ	: Kamu Hizmetleri Tercümanlığı Diploması
FIT	: Uluslararası Çevirmenler Federasyonu
GIZ	: Alman Uluslararası İşbirliği Kurumunun
IBC	: Uluslararası Mavi Hilal
İKGV	: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MSYD	: Mülteciler ve Sığınmacılarla Yardımlaşma Dayanışma ve Destekleme Derneği
MUDEM	: Mülteci Destek Derneği
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
NAATI	: Tercümanlar ve Mütercimler Ulusal Akreditasyon Kurumu
NCIHC	: Sağlık Hizmetlerinde Çevirmenlik Ulusal Konseyi
PTSB	: Post Travmatik Stres Bozukluğu
SGDD-ASAM	: Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği Mülteciler Derneği
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Katılımcıların Cinsiyet Bilgisi	31
Grafik 2: Katılımcıların Yaş Aralığı	31
Grafik 3: Katılımcıların Medeni Durum Bilgisi	32
Grafik 4: Katılımcıların Arka Plan Bilgisi	32
Grafik 5: Katılımcıların Eğitim Bilgisi	33
Grafik 6: Katılımcıların Çeviri Hizmetiçi Eğitim Bilgisi	33
Grafik 7: Katılımcıların Alan Hizmetiçi Eğitim Bilgisi	34
Grafik 8: Katılımcıların Görev Süresi Bilgisi	35
Grafik 9: Ruh Sağlığı Alanının Diğer Çeviri Alanlarıyla Kıyaslaması	36
Grafik 10: Çevirmen İş Yüküne Yönelik Bilgi	36
Grafik 11: Çevirmenin Terapi Süreci Hissettiklerine Yönelik Bilgi	37
Grafik 12: Psikoterapi Çevirmenliğinin Çevirmen Ruh Sağlığı Üzerinde Etkisine Yönelik Bilgi	38
Grafik 13: Terapi Sürecinde Travmatik Olaya Tanıklık Etme Bilgisi	39
Grafik 14: Terapi Sürecine Yönelik Bilgi	40
Grafik 15: Terapi Sürecinin Çevirmen Üzerinde Etkisine Yönelik Bilgi	41
Grafik 16: Terapi Sürecinin Çevirmenin Ruh Halinde Olumsuz Etkisine Yönelik Bilgi	42
Grafik 17: Terapi Sürecinin Çevirmenin Ruh Halinde Olumlu Etkisine Yönelik Bilgi	43
Grafik 18: Çevirmenin Seans Esnasındaki Olumsuz Hislerine Yönelik Bilgi	44
Grafik 19: Terapi Esnasındaki Olumlu Hislerine Yönelik Bilgi	45
Grafik 20: Çevirmenin Benimsediği Öz-bakım Stratejilerine Yönelik Bilgi	46
Grafik 21: Çevirmenlerin Benimsediği Öz-bakım Stratejisi Bilgisi	47
Grafik 22: Çevirmen ve Danışman Arasındaki Ön görüşme Bilgisi	48
Grafik 23: Ön Görüşme Talep Tespit Bilgisi	48
Grafik 24: Terapi Sonrası Görüşme Talep Bilgisi	49
Grafik 25: Çevirmen ve Danışan Arasındaki Empatik İlişki Tespit Bilgisi	49
Grafik 26: Danışanla Empati Kurmanın Çevirmen Üzerindeki Etkisine Yönelik Bilgi	50
Grafik 27: Baş Etme Stratejisi Tespit Bilgisi	51
Grafik 28: Çevirmenin Benimsediği Baş Etme Stratejisine Yönelik Bilgi	52

Grafik 29: Çevirmenlik Mesleği Harici Rol Tespit Bilgisi	53
Grafik 30: Çevirmenlik Mesleği Harici Üstlenilen Rollerin Bilgisi	54
Grafik 31: Ruh Sağlığı Çevirmenliğinin Günlük Hayata Etkisine Yönelik Bilgi.....	54
Grafik 32: Meslek Gruplarına Yönelik Psikolojik Destek Bilgisi	55
Grafik 33: Çevirmenlere Yönelik Psikolojik Destek Talep Bilgisi.....	56

ÖZET	
Başlık: Psikososyal Destek Hizmetlerinde Çevirmenin Ruh Sağlığı	
Yazar: Tuğçe Gamze GÖZELEL AYDIN	
Danışman: Doç. Dr. Halil İbrahim BALKUL Ortak Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Filiz ŞAN	
Kabul Tarihi: 24/01/2024	Sayfa Sayısı: vi (ön kısım) + 71 (ana kısım) + 9 (ek)
Siyasi, ekonomik, iç savaş ve çatışma, doğal afetler, kültürel ve dini sebepler; sağlık hizmetleri, eğitim ve iş fırsatlarına erişim arzusu gibi durumlar sonucu göç eylemi gerçekleşmektedir. Göç ettiği ülkenin dilini bilmeyen bireylerin toplum ve kamu kurumları ile iletişim kurması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Bu nedenle dir ki hukuk, sağlık, eğitim, güvenlik gibi alanlarda toplum çevirmenliği kendiliğinden ortaya çıkan zaruri bir faaliyettir. Toplum çevirmenlerine ihtiyaç duyulan bir diğer alan ise ruh sağlığı alanında yürütülen çeviri faaliyetleridir. Psikoterapi çevirmenleri, psikoterapiye başvuran bireylerin duygu, düşünce, deneyim ve ruhsal durumunu aktararak dil ve kültür uçurumunu kapatan köprü görevi görürler. Bu çevirmenler için çevirmenliğin getirdiği güçlüklerin yanı sıra ruh sağlığı alanında çalışmanın getirdiği psikolojik ve duygusal bir yük de mevcuttur. Tüm bu güçlüklerle rağmen profesyonel bir çevirmen, gizlilik, duygu ve tepkilerin kontrolü, jargona uygun bir dilde aktarım sağlama gibi konularda dikkatli ve özenli olmak zorundadır. Bu çalışmada, çok dilli ve kültürlü ülkelerde yaygınlaşan ruh sağlığı alanındaki çeviri faaliyetlerine yönelik akademik çalışmaların ülkemizde nispeten eksikliği ve bu alandaki farkındalığa duyulan ihtiyaç temel alınmıştır. Araştırma, psikososyal destek hizmetlerinde çalışan çeviri hizmeti ile sınırlandırılmıştır. Örneklemi, Türkiye’de psikososyal destek hizmetlerinde çalışan çevirmenler oluşturmaktadır. Bu çalışmada; (1) psikoterapi çevirmenleri terapötik görüşmeden ne derece ve nasıl etkilendiği (2) seanstaki konulardan etkilenmemek veya daha az etkilenmek adına ne tür stratejiler izlendiği (3) psikoterapi çevirmenlerine psikolojik destek verilip verilmediği gibi sorulara yanıt aranarak toplum çevirmenliğinin uygulama alanlarından psikoterapi çevirmenliği ve bu alanda hizmet veren çevirmenlerin ruhsal durumunu araştırmak ve ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Türkiye’de psikososyal destek hizmeti veren sivil toplum kuruluşlarında görev yapan çevirmenlere elektronik posta yolu ile anket uygulaması yapılmış olup elde edilen veriler nicel ve nitel veri analiz yöntemleri ile incelenmiştir. Bu veriler neticesinde çevirmen-danışman işbirliği, eğitim, psikolojik destek gibi hususların gerekliliği saptanmıştır Bu çalışma ile ruh sağlığı çevirmenliği alanında farkındalık yaratarak alana dikkat çekmek ve çevirmenlerin iyileştirilmiş şartlar altında çalışmasına yönelik çalışmaların önünü açmak hedeflenmiştir.	
Anahtar Kelimeler: Toplum Çevirmenliği, Psikoterapi Çevirmenliği, Göç, Psikososyal Destek Hizmetleri	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Mental Health of the Interpreter in Psychosocial Support Services	
Author of Thesis: Tuğçe Gamze GÖZELEL AYDIN	
Supervisor: Assoc. Prof. Halil İbrahim BALKUL	
Cosupervisor: Assist Prof. Üyesi Filiz ŞAN	
Accepted Date: 24/01/2024	Number of Pages: vi (pre text) + 71 (main body) + 9 (add)
Migration occurs as a result of situations such as political, economic, civil war and conflict, natural disasters, cultural and religious reasons, and the desire to access health services, education and job opportunities. It is an inevitable need for immigrants to communicate with the society and public institutions they migrate to. For this reason, community interpreting is an essential activity that arises spontaneously in fields such as law, health, education and security. Another field where community interpreters are needed is translation activities carried out in the field of mental health. Psychotherapy interpreters serve as a bridge that fills the language and culture gap by conveying the feelings, thoughts, experiences and state of mind of individuals seeking psychotherapy. Interpreters bear the psychological and emotional burden of working in the field of mental health, as well as the difficulties of translating. Despite all these difficulties, a professional translator must be careful in matters such as confidentiality, control of emotions and reactions, and translating in a language appropriate to the jargon of the mental health. The basis of this study is the relative lack of academic studies in our country on translation activities in the field of mental health, which are becoming widespread in multilingual and multicultural countries, and the need for awareness in this field. This study is limited to interpreting activities in psychosocial support services. The sample of this study consists of interpreters in organizations providing psychosocial support to refugees in Turkey. In this study; (1) to what extent and how psychotherapy interpreters are affected by the therapeutic interview (2) what kind of strategies are followed in order not to be affected or less affected by the issues in the session (3) whether psychological support is given to psychotherapy interpreters. By seeking answers to these questions, it is aimed to examine psychotherapy interpreting, which is one of the application areas of community interpreting, and to investigate and reveal the mental state of interpreters serving in this field. In this context, a survey was conducted via e-mail to translators in centers providing psychosocial support services in non governmental organizations in Turkey, and the obtained data was examined with quantitative and qualitative data analysis methods. As a result of these data, the necessity of issues such as interpreter-consultant cooperation, training and psychological support has been determined. The aim of this study is to raise awareness by drawing attention to the psychology of translators working in the field of mental health settings and to pave the way for academic studies that will enable translators to work under improved working conditions.	
Keywords: Community Interpreting, Psychotherapy Interpreting, Migration, Psychosocial Support Services	

GİRİŞ

İletişim; dil göstergeleri, dil dışı göstergeler veya her ikisi bir arada olacak şekilde çeşitli kanallarla etkileşime geçmek gibi ortak bir amaçla doğmuştur. Gelişen dünyada farklı ülkelerin birbiri ile etkileşime geçmesi veya çok milletli ülke vatandaşlarının devletin sunduğu imkanlarda fırsat eşinliğini yakalaması için çeviriye ihtiyaç duyulmaktadır. Çevirmen, iletilmek istenilen mesajı yerine ulaştıran bir aracı olmaktan çok daha fazlasıdır. Bu çalışmada ise çevirmen, ülke dilini bilmeyen geçici koruma altındaki kişilerden oluşan profile hizmet veren, bireylerin kamu kurumu hizmetleri gibi resmi kurumlardan yararlanmasını sağlayan aracıdır.

Göç, bireylerin ya da grupların, ekonomik ve siyasi nedenler, çatışma ve savaşlar, eğitim ve iş fırsatları ve daha pek çok faktör sonucu bulundukları yerden ayrılıp başka bir yerleşim yerine gitmesidir. Bu çalışmada göç ve çeviri ilişkisi 2011 yılında Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye gelmesi sonucu çeviriye duyulan ihtiyaç kapsamında ele alınmaktadır. Ülke dilini bilmeyen geçici koruma altındaki kişilerin, sağlık, eğitim, hukuk, güvenlik ve sosyal hizmetler gibi alanlarda dil bariyerini aşması toplum çevirmenleri aracılığıyla sağlanmaktadır. Wadensjö toplum çevirmenliğini "Toplum hizmeti alanında; polis merkezlerinde, göçmen bürolarında, sosyal hizmet merkezlerinde, sağlık ve psikiyatrik tedavi merkezlerinde, okullarda ve benzeri kurumlarda; yetkililerle halk arasındaki iletişimi kolaylaştırmak amacıyla verilen sözlü çeviri hizmeti" (Wadensjö, 1998, s. 33, aktaran, Kurultay ve Bulut, 2012, s. 79) olarak tanımlamaktadır. İş ve eğitim fırsatı, iyileştirilmiş yaşam koşulları gibi olumlu sebeplerin haricinde göç etmek zorunda kalan bireylerde savaş, zulüm, doğal afetler veya şiddet gibi travmatik olaylara tanıklık sebebiyle travma sonrası stres bozukluğu, göç deneyimi ve belirsizlik nedeniyle anksiyete bozuklukları, aile ve yakınların kaybına şahitlik etmek, ülkesi veya geçmiş yaşam biçimine özlem duyma ve bu hislerle başa çıkamama sonucu depresyon, kendini yabancı ve dışlanmış hissetme, kimlik bunalımı yaşama, işsizlik ve ekonomik sorunlar sonucu psikolojik stres ve kültüre uyum sağlayamama sonucu toplumsal izolasyon ve davranış bozuklukları gibi sorunlar görülebilmekte ve bu sorunları aşmak için psikolojik destek almaları gerekmektedir. Bu noktada ülke dilini bilmiyor olmaları sorun teşkil etmektedir. Türkiye'de psikososyal destek veren merkezlerde çalışan çevirmenler geçici koruma altındaki kişilerin dil ve kültür bariyerini aşmasını sağlayarak köprü görevi görürler. Bireyler psikososyal destek alabilmek adına toplum

çevirmenliğinin uygulama alanı olan psikoterapi çevirmenliği hizmetinden yararlanmaktadırlar. Danışman ve danışan ikilisinin iletişim sorununu çözmek için terapötik ittifakın üçüncü bir parçası olan çevirmenlerin seanslarda geçen travmatik olaylardan etkilenmesi kaçınılmazdır. Göçmen kimlikli veya hastalarla ortak deneyimleri paylaşan çevirmenlerde bu risk yüksektir.

Seanslar esnasında, çevirmenlerin ben dilini kullanarak birincil ağızdan aktarım yapması danışanla empati kurmasına yol açabilir. Danışanın dil ve kültürüne hakim olan çevirmen dil aktarımı dışında destekçi, rehber gibi roller üstlenebilir. Bunun gibi durumlar çevirmenlerde şefkat yorgunluğu ve aşırı empati, duygusal yük gibi yıpratıcı sonuçlar doğurabilmektedir. Bu çalışmada çevirmenin konumunu ve ruhsal durumunu tespit etmek için anket düzenlenmiştir. Anketin düzenlendiği grup Türkiye’de psikososyal destek hizmetlerinde görev yapan çevirmenlerdir.

Araştırmanın Konusu

Siyasi, ekonomik, iç savaş ve çatışma, doğal afetler, kültürel ve dini sebepler; sağlık hizmetleri, eğitim ve iş fırsatlarına erişim arzusu gibi durumlar sonucu gerçekleşen göç eylemi, göç ettiği ülkenin dilini bilmeyen bireylerin toplum ve kamu ve özel kurumlarla iletişim kurması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Ülke dilini bilmeyen bireylerin iletişim ihtiyacının karşılanmasında toplum çevirmenleri devreye girmektedir.

Toplum çevirmenliğinin uygulama alanlarından birisi olan psikoterapi çevirmenliği bu çalışmaya konu olmuştur. Tedavi sürecinin bir parçası olan psikoterapi görüşmelerinin çevirisi, kendine özgü dinamikleri olan hassas ve zorlu bir alandır. Göç ve ilticanın olumsuz sonuçlarından zarar gören bireylerin psikososyal destek aramak için başvurdukları merkezlerde, ki bu çalışmada bu merkezler sivil toplum kuruluşları olarak ele alınmıştır, hizmet veren çevirmenler travmatik olaylara tanıklık etmesi sonucu dolaylı travma, tükenmişlik, depresyon, anksiyete, travma sonrası stres gibi olumsuzluklar yaşayabilir. Çevirmenin psikolojisi çeviri kalitesini de etkilemektedir. Bu çalışmada Türkiye’de psikososyal destek hizmetleri sunan sivil toplum kuruluşlarında görev alan çevirmenlere elektronik posta yoluyla anket gönderilmiş olup çevirmen psikolojisini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada anket yöntemi ile; (1) psikoterapi çevirmenleri terapötik görüşmeden ne derece ve nasıl etkilendiği (2) seanstaki konulardan etkilenmemek veya daha az etkilenmek adına ne tür stratejiler izlendiği (3) psikoterapi çevirmenlerine psikolojik destek verilip verilmediği (4) çevirmenlerin çeviri ve ruh sağlığı çevirmenliği alanlarındaki eğitim durumları gibi sorulara yanıt aranarak toplum çevirmenliğinin uygulama alanlarından psikoterapi çevirmenliği ve bu alanda hizmet veren çevirmenlerin ruhsal durumunu araştırmak ve ortaya koymak amaçlanmıştır.

Bu çalışma ile elde edilen sonuçlar doğrultusunda çevirmenin iyileştirilmiş şartlar altında çalışmasının gerekliliği, çevirmenin ruh sağlığının çeviri kalitesine etkisi, insan ve meslek bazında bu gerekliliğin önemi vurgulanarak farkındalık yaratmak amaçlanmaktadır. Ek olarak, Türkiye’de ruh sağlığı çevirmenliğine yönelik akademik çalışmaların önünü açmak hedefler arasında yer almaktadır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, çok dilli ve kültürlü ülkelerde yaygınlaşan ruh sağlığı alanındaki çeviri faaliyetlerine yönelik akademik çalışmaların ülkemizde nispeten eksikliğinden yola çıkılarak ortaya konmuştur. Çevirmen psikolojisi, psikoterapi görüşmelerindeki çeviri kalitesine ve buna paralel olarak terapi gören bireylere etki edecektir. Bu etkinin bireyden topluma sıçrama ihtimali öngörülerek sadece çeviribilime değil toplumsal refaha da katkı sağlayacak interdisipliner bir çalışma elde edileceği öngörülmüştür.

Araştırmanın Yöntemi

Türkiye’de geçici koruma altındaki kişilere psikososyal destek veren kurum ve kuruluşlarda çalışan çevirmenlere Google Forms vasıtasıyla, elektronik posta yoluyla 36 soruluk anket gönderilmiştir. Anketin ilk 4 sorusu demografik soruları içermektedir. Kalan sorulardan 3’ünü katılımcıların görüşlerini beyan etmelerini sağlayan açık uçlu sorular oluşturmaktadır. Araştırma soruları Türkiye genelinde psikososyal destek hizmeti veren sivil toplum kuruluşlarında görev yapmakta olan çevirmenlerin ruhsal durumunu değerlendirme amacını taşımaktadır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiş, nicel araştırma yöntemlerinden anket tercih edilmiştir.

1. BÖLÜM: SÖZLÜ ÇEVİRİ ALANI

1.1. Sözlü Çeviri

Eski çağlardan beri askeri, dini, edebi, siyaset ve yönetim gibi çeşitli alanlarda kullanılmış olan sözlü çeviri yöntemi, bir dilde söylenen sözcüklerin hedef dilde sözlü olarak aktararak edilerek iletişim sorununun çözülmesidir. İlk örnekleri M.Ö. 3000'de Eski Mısır'a kadar uzanan, Yunan ve Roma uygarlıklarında izine rastladığımız sözlü çeviri ekonomi, turizm ve teknolojinin gelişmesi ile günümüzde konferanslar, toplantılar, görüşmeler, seminerler, mahkeme duruşmaları, karakollar, sosyal hizmet kurumları, sağlık hizmetleri, afet ve çatışma ortamı gibi birçok farklı alanda gerçekleştirilmektedir. Bu alanda duruma göre kulaklık, mikrofon, ses geçirmez kabin gibi teknik ekipmandan yararlanılarak eş zamanlı veya ardıl olacak şekilde hedef dile aktarım sağlanır.

Sözlü çevirmenlerin görevleri arasında dil bilmelerinin yanı sıra, konuşmacının tonunu, vurgusunu aktarmak yer almaktadır. Çevirmenler, jargona, akademik ve teknik terimlere hakim olmalı ve bu terimleri uygun bir şekilde aktarmalıdır. Uzman oldukları konular dışındaki alanlarda çeviri yapmaları durumunda durumu kontrol altına almak adına sözlü çevirmenlerin, konuşmanın niteliğine ve içeriğine uygun bir ön hazırlık ve alan araştırması yapmaları gerekmektedir. Hızlı bir şekilde dinleme, anlama ve aktarma işlemini gerektiren sözlü çeviri alanında çalışan çevirmenlerden, yüksek seviyede odaklanma, aynı anda çoklu görev yapabilme, tempolu çalışma hayatına uyum sağlayabilme becerilerine sahip olması beklenir. Kültürel farklılıkların sözlü çeviri sürecinde ortaya çıkma ihtimaline karşın farklı kültürlerdeki anlam ve davranış biçimlerine hakim olmaları çevirmenlerin yararına olacaktır. Sözlü çeviri alanında çevirmenler, anahtar kelimeleri, önemli detayları, tarihleri, isimleri ve diğer önemli bilgileri semboller ve kısa cümleler kullanarak işlerine profesyonellik ve hız katmak adına not alma gibi tekniklere başvurarak çeviri sürecini yönetmektedirler. Zamana yetişme ve yönetme kaygısı, stres ve yoğun çalışma şartları gibi etkenler çevirmende tükenmişlik, kronik yorgunluk ve stres gibi sağlık problemleri yaratabilmektedir.

Doğan (2017, s.93-96), sözlü çevirmen olmak isteyen öğrencilerin; bellek, anlama, konuşma, duyuşsal, teknolojiye yararlanılan sözlü çeviri etkinliğinde cihaz kullanabilme, farklı işlerde sağ el ve sol eli aynı anda kullanabilme yetisi, görme, işitme ve yazma gibi becerilerde iyi olma gibi devinsel becerilere sahip olması gerektiğine

değirmiştir. Sözlü çeviri eğitimi almış öğrencilerde ise; dil ve kültür bilinci, genel kültür, dünya bilgisi, bellek, yürütücü biliş, mesleki kuram bilgisi ve uygulama, teknik bilgi, konu alan ve terminoloji bilgisi, mesleki etik kuralları bilgisi, sosyal davranışlar, duyuşsal özellikler gibi niteliklerin bulunması gerektiğinden söz etmiştir.

1.1.1. Sözlü Çeviri Türleri

Sözlü çeviri biçimleri genel anlamda andaş, ardıl ve yazılı metinden sözlü çeviri olarak ele alınabilir. Fısıltı çevirisi, irtibat çevirisi, diyalog ve ikili görüşme çevirisi, refakat çevirisi ve bunlara ek olarak video konferans çevirmenliği, telefonla sözlü çeviri ve medya çevirmenliği bulunmaktadır. Sözlü çevirinin uygulama alanlarından toplum çevirmenliği de bir sözlü çeviri türü olup bunun alt başlıkları olan mahkeme çevirmenliği, sağlık çevirmenliği, kolluk hizmetleri çevirmenliği, spor çevirmenliği, çatışma ortamı çevirmenliği ve işaret dili çevirmenliği olarak ele alınmış ve toplum çevirmenliği çatısı altında detaylandırılmıştır.

Andaş çeviri, çevirmenin, konuşmacının konuşmasıyla aynı anda çeviri yaptığı sözlü çeviri türüdür. Çevirmenler genellikle mikrofon, kulaklık ve teknik ekipmanlarla donatılmış ses geçirmez kabinlerde çeviri yapmaktadır. Yeterli teknik donanım ve uygun ortam bu çeviri türü için önem arz etmektedir.

Çevirmenin konuşmanın akışını kesintiye uğratmadan diller arası aktarım yapabilmesi için yüksek konsantrasyon, dil yeterliliği ve hızlı düşünme kabiliyetlerine sahip olması gerekir. Kültürü de göz önünde bulundurarak söylenen kelimenin anlamını karşı tarafa vermeyi, dil bilgisi bakımından eşdeğerini bulmayı, konuşmacının iletisini tam ve eksiksiz erek kitleye aktarmayı gerektirirken bunu konuşmacı ile eş zamanlı yerine getirmesi beklenmektedir. Çeviri anlık geliştiğinden, herhangi bir hatada düzeltmeye gitme, konuşmacıyı durdurup çeviriyi yenileme gibi bir durum mümkün değildir. Böyle bir durumda çevirmenden donanımlı, çeviri yapılacak konuya hakim, kültürel terimlerin belleğinde halihazırda bulunması beklenmektedir. Erek ve kaynak dilin dil ve kültüre hakimiyet, kendini güncel tutma, yüksek konsantrasyon beklenen bu çeviri türünde yetkinlik, çevirmen deneyim kazandıkça artış gösterebilmektedir.

Ardıl çeviri, konuşmacı, çevirmen ve dinleyicinin aynı ortamda yer aldığı çeviri türüdür. Bu sözlü çeviri türünde çevirmen, herhangi bir teknik donanıma ihtiyaç duymadan, aklında tutamayacağı verileri çevirisini yaparken kullanmak üzere not olarak

konuşmacının ardından belli aralıklarla çeviri yapmaktadır. Gile (2001, s. 9) ardıl çeviriyi iki aşamada ele alır. Bunlardan ilki dinleme ve not alma aşaması, ki bunda kendisinin ortaya koymuş olduğu Çaba Modellerinden olan Üretim Çabası not alma üzerine yöneliktir. İkinci aşamada çevirmen hedef konuşmayı üretir ve Not Okuma Çabası, konuşmayı yeniden yapılandırmak için uzun süreli Bellek Çabası ve erek dilde ifade ederek Üretim Çabasını ortaya koyar.

Bu sözlü çeviri türü, not alma imkanı ve bekleme süresi açısından avantajlı gibi görünebilir fakat burada performans kaygısından doğan bir stres mevcuttur. Bununla birlikte, Ardıl çeviri türünde, konuşmacının söz bitimiyle çevirinin başlaması arasındaki süre uzadıkça çevirmenin kısa süreli belleğinde tutulan bilgilerin kaybolma ihtimali vardır. Bu güçlük baş etmek için konuşmacı ile bu durum önceden ele alınmalıdır. Ardıl çeviri esnasında belirli bir tarih, kısaltma, bir kişi veya kurum ve kuruluş isimleri gibi akılda tutması güç bilgiler bu sözlü çeviri türünü zorlu kılan bir başka etkidir. Bu tür bilgilerin kodlanması için tekrar ve ezber gerektiğini dile getiren Yemenici (2019, s. 307), ardıl çeviri esnasında bunun için zaman olmadığına değinip çevirmenin hızlı not alma becerisini geliştirmesi, çeviriye başlamadan önce karşılaşılabilecek kurum ve kuruluş, konferansı düzenleyen kişi ve kuruluş adlarını not halinde yanında bulundurmasını önermektedir.

Bir diğer sözlü çeviri biçimi olan **yazılı metinden sözlü çeviri**, genel olarak kamu sektörü, göçmenlik bürosu, hastane, noter gibi ortamlarda talep edilen ve çevirmenin, anlık olarak bir dildeki yazılı metni okuyup sözlü olarak hedef dilde ifade etmesine verilen isimdir Ayrıca Doğan (2017, s.59)’ın ifade ettiği gibi ardıl ve andaş çeviri yapılan her ortamda yazılı metinden sözlü çeviri gerçekleştirilebilmektedir.

Konferans çevirmenliği ise 1940 ve 1960 arasında ise etkin olmaya başlamıştır. Rütten (2007, s.14), Milletler Cemiyeti çerçevesinde iki yüz yıl diplomat dili olarak kullanılan Fransızcanın birinci dünya savaşı sonrası önemini yitirmesiyle konferans çevirmenliği mesleğinin ortaya çıktığını söyler. Giderek İngilizcenin önem kazandığını ve resmi dil olarak Fransızca ve İngilizce arasında çeviri yapılmak zorunda kalındığını söyleyerek, konferans çevirmenlerinin (ardıl ve andaş) çeviriyi pratikte öğrenmek zorunda kaldıklarını vurgular (aktaran Kabukcik, 2019, s. 11).”

Katılımcılar uzun ve uzmanlık alanı diye tabir ettiğimiz alanlarda konuşma yaparlar ve bu da konferans çevirisini zorlu kılan bir etmendir. Bu çeviri türünde genellikle andaş

çeviri yöntemine başvurulmaktadır. Ayrıca konferans çevirmeni, konferansta alınan kararlar, görüşülen konuları salondan dışarıya taşımayacak ve bu konulara dair açıklama yapmayacak, konferansların mahremiyetine özen gösteren güvenilir birisi olmalıdır. Teknik ekipmanı kullanacak donanımına sahip olup kendini güncel tutmalıdır. Hem kaynak hem erek dile ve kültüre son derece hakimiyet gerektiren bu çeviri türünde çevirmenin diksiyonunun da düzgün olması aranan şartlar arasındadır. Çevirmen, kulaklık takan dinleyicilerle birlikte mikrofona konuşarak bir kabin içinde gerçekleştirdiği kabin içi çeviri ve konuşmacının ve çevirmenin aynı fiziksel alanı paylaştığı kabin dışı çeviri mevcuttur. Konuşmacı sayısının fazla olduğu veya birden fazla dil kullanımının gerekli olduğu toplantılarda kabin içi çeviri, daha küçük salonlar ve iki dil arası çevirilerde kabin dışı çeviri gerçekleştirilmektedir. Kabin dışı çeviriye “teknik aksaklıklar nedeniyle andaş çeviri sistemi çalışmadığında, ardıl çeviri için vakit olmadığında ve bu nedenle toplantı sıkıntıya girdiğinde, koşulların uygunluğuna göre çevirmenin inisiyatif kullanabildiği bir ortamda başvurulabilir (Doğan, 2017, s. 55).”

Bir diğer sözlü çeviri türü fısıldayarak çeviri yapılan **fısıltı çevirisidir**. İki veya az sayıdaki kitle için yapılan, çevirmenin bir konuşmacıyı dinleyip fısıldayarak anlık çeviri yaptığı sözlü çeviri türüdür. Kabin veya herhangi teknik donanım olmadan gerçekleştirilen bu çeviri türünde çevirmen dinleyicilerle aynı ortamda yer almaktadır. Bu çeviri türünde fısıldayarak çeviri yaparken diğer katılımcıları rahatsız etmemek önemli bir husustur. Ayrıca bu tür hem çevirmen hem dinleyici için yorucu olabilir. Çevirmenin konuşmayıcı net bir şekilde duyamama durumu da söz konusudur. Fısıltı çevirisinde yaşanan bu güçlüğe çözüm olarak Balkul ve Akıncı (2019, s.397), çevirmenin konuşmacının kulağına eğilmesini gerektirmeyecek ve daha geride konumlanarak çevredekilerin fısıltıdan rahatsız olmamasını sağlayacak taşınabilir bir çeviri ekipmanı olan Infoport’u önermiştir.

İrtibat çevirisinde ise tercüman genellikle ortak bir dili paylaşmayan bireyler veya küçük gruplar arasında bir köprü görevi görür. Bu tür tercüme, iş toplantıları, diplomatik görüşmeler, hukuk, tıp, eğitim, güvenlik ve turizm alanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu terim Laver ve Mason’un (2020, s.76) hazırlamış olduğu sözlükte “irtibat çevirmenliği, bir toplantıda iki dilli olmayan ev sahipleri ve kişi veya küçük gruptan oluşan ziyaretçiler arasında irtibat kurmak amacıyla onlara eşlik eden çevirmen tarafından ardıl çeviri sağlanması” olarak tanımlanır.

Diyalog veya ikili görüşme çevirisi, çevirmen iki farklı dil ve kültürden kişi ya da grup görüşme yapmak istediğinde arasında yerini alarak söylenenleri aktarır. Karşılıklı diyalog şeklinde gerçekleştirilir. Diyalog çevirmeninin kullanılan diller hakkında derinlemesine bilgiye ve kültürel hassasiyetleri ve konuşmanın tonunu ve nüansı koruma becerisine sahip olmalıdır.

Refakat çevirisi, çevirmenin çeviri hizmeti vereceği kişiye eşlik etmesi, çeviriye gereksinim duyacağı ihtimaline karşın her yerde onun yanında olmasıdır. Ardıl çevirinin daha dar kitlelere, daha spesifik olacak şekilde gerçekleştirildiği çeviri türüdür. Bu çevirmenler Doğan (2017)'in da tanımladığı üzere yabancı ülkelere diplomatik görev ya da iş seyahatleri dolayısıyla gidenlere, çevirmeni refakat etmesi ve iletişim gereksinimi doğduğu durumlarda gerekli çeviri hizmetini vermesidir (s.52).

Video konferans çevirmenliği, yoğun tempodan dolayı zamandan tasarruf edilmesi gereken, iletişimin teknoloji ile yeni bir boyut kazandığı günümüzde eş zamanlı olarak dijital bir ortamda gerçekleştirilen toplantılarda ardıl olacak şekilde yapılan çeviri türüdür.

Telefonla sözlü çeviri, iki veya daha fazla kişinin farklı dillerde konuştuğu bir telefon görüşmesi sırasında gerçekleştirilen çeviri türüdür. Telefonda yapılan görüşmelerin kullanılan telefonun ses kalitesinin iyi olması, doğru ve net bir çeviri hizmeti için gereklidir ve dikkat edilmesi gereken bir husustur. Çevirmen hattın diğer ucundaki kişiyi bizzat göremediğinden çeviride aksaklıklar meydana gelebilmektedir.

Sözlü çeviri türlerinden **medya çevirmenliği**, televizyondan yapılan andaş çeviridir. Çevirmen, kabinlerde değil televizyon kanallarının stüdyolarında çevirisini gerçekleştirir. “Bu tür çeviride çevirmen, televizyon stüdyosunda kendine ayrılan bir yere oturur, kulaklık ve mikrofon kullanır; ama görüntü televizyondan gelmektedir. Bu çeviri türü Körfez Savaşı ile ülkemizde dikkatleri üzerine çekmiştir (Doğan, 2017, s. 58).”

Küreselleşen dünyada göçlerin artmasıyla birlikte sözlü çevirinin uygulama alanlarından birisi olan **toplum çevirmenliği** kendi içerisinde alt başlıklarda ele alınmaktadır.

2. BÖLÜM: TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ

Dil engeli, sağlık, eğitim, hukuk, sosyal hizmetler, güvenlik gibi alanlarda ülke dilini bilmeyen insanların ülkenin vatandaşlarıyla aynı hizmetlere eşit bir şekilde ulaşmasına engel olmaktadır. Bu engeli aşmak için göçmen daireleri, sosyal hizmet merkezleri, polis merkezleri, hastaneler, sağlık kuruluşları, okul, sağlık ve psikiyatrik tedavi merkezleri, mahkeme salonları, spor alanı ve basın toplantılarında çeviriye başvurulmaktadır. Sözlü çevirinin alt alanı olarak ele alınan toplum çevirmenliği, ülke dilini bilmeyen kişilerin başvurduğu veya eğitim gördüğü kurum ve kuruluşlardaki personeller ve ülke vatandaşları, acil durum veya afet anında yetkililer arasında iletişim kurulmasını sağlayan, işbirliğine dayalı bir etkileşimle gerçekleştirilen bir çeviri hizmetidir. Wadensjö toplum çevirmenliğini “Toplum hizmeti alanında; polis merkezlerinde, göçmen bürolarında, sosyal hizmet merkezlerinde, sağlık ve psikiyatrik tedavi merkezlerinde, okullarda ve benzeri kurumlarda; yetkililerle halk arasındaki iletişimi kolaylaştırmak amacıyla verilen sözlü çeviri hizmeti” olarak tanımlamaktadır (Wadensjö, 1998, s. 33, aktaran, Kurultay ve Bulut, 2012, s. 79). Toplum çevirmeninin çeviri yaparken kullandığı yöntemler arasında fısıltı çevirisi, yazılı metinden sözlü çeviri, andaş ve ardıl çeviri bulunmaktadır. Genel anlamda konferans çevirmenliği 1940 ve 1960 arasında; mahkeme çevirmenliği 1970 ve 80’lerde önem kazanırken 1990’lar artan göçlerle birlikte toplum çevirmenliği önem kazanmaya başlamıştır. “2004 yılında Toplum Tercümanlığı çalışmaları literatürdeki önemli yerini almıştır. Aynı yıl içerisinde Toplum Tercümanlığı ile ilgili bilimsel alanda yazılmış kitaplar yayınlanmıştır” (Pöchhacker, 2012, aktaran, Doğan, 2017, s. 66). Roda Roberts, toplum çevirmenliği alanında daha çok kurumsal alanlarda çalışması, konuşma metinlerinden ziyade, diyalog benzeri etkileşimlerde çeviri yapılması, çalışılan dillerde rutin olarak iki yönlü çeviri yapılması, görünürlük hususunda ise toplum çevirmeninin iletişim sürecinde konferans çevirmenine göre daha görünür olması, konferans ve eşlik çevirmenlerinin çalıştıkları sınırlı sayıdaki dile karşılık ülkelerin resmi dili olmayan ve birçoğu da azınlık dili olan çok sayıda dilde çeviri yapılması, toplum çevirmenlerinin savunucular veya "kültürel aracılar" olarak görülmesi gibi konularda toplum çevirmenliğini diğer çeviri türlerinden ayırt etmiştir (Roberts 1994, aktaran, Kahraman, 2010, s.31).

Diller arası aktarımın yanı sıra ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilen beden dili hakimiyeti, söz konusu kültürlerle hakimiyet ve tüm bunları aktarırken objektif ve

doğruluk gibi mesleki etik kurallarını gözetmek toplum çevirmeninden beklenen niteliklerdir. Bu çevirmenler diller arası uyum, kültürel nüanslar ve etik ikilem gibi durumlarla baş etmek zorundadır. Bununla birlikte, gizlilik, tarafsızlık, doğruluk, kültürlerarası duyarlılık ve profesyonellik olarak Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği (AIIC), Uluslararası Çevirmenler Federasyonu (FIT), Sağlık Hizmetlerinde Çevirmenlik Ulusal Konseyi (NCIHC) gibi kuruluşlar tarafından kabul gören ortak ilkelerdir. Toplum çevirmenliği, doğası gereği önceden kestirilemeyen ve anidendir. Ayrıca bireyin bir noktada toplum ve ülkedeki kurum ve kuruluşlarla iletişim kurması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Bu durumda çevirmenden her duruma hazırlıklı ve her an çeviriye hazır olma, geniş bilgi yelpazesi ve özel alan bilgisi de beklemek yanlış olmayacaktır. Bu tür beklentileri karşılamak ve insan hayatı ve güvenliğini temel alan bir alanda çalışması sebebiyle toplum çevirmenlerinin eğitilmesi ve gerekli alanlarda çalışabileceğini gösteren yeterlilik belgesi bulunmalıdır. Dünya genelinde hem yazılı hem de sözlü çeviri alanında sertifika programı bulunan Avustralya'daki Mütercimler ve Tercümanlar Ulusal Akreditasyon Kurumu (NAATI), Amerika'da ATA Sertifikasyon Sınavı, İngiltere'de, DPSI (Kamu Hizmetleri Tercümanlığı Diploması) ve DPI (Karakol Tercümanlığı Diploması) gibi çevirmen sertifikasyonu için düzenlenen sınavlar vardır.

2.1. Türkiye'de Toplum Çevirmenliği

Göç öncesi, göç esnası ve sonrasında deneyimlediği travmatik olaylar sonucu dünya algısı değişmiş, ülkesinden istem dışı ayrılmak durumunda kalmış sığınmacı, mülteci ve göçmen gruplar, ülkemizde toplum çevirmenliği desteği verilen profili oluşturmaktadır. Ülkemizde toplum çevirmenliği faaliyetlerinin en belirgin örneği 1999 gerçekleşen iki büyük deprem sonucu başlatılan, Türkiye temelli bir uygulama olan Afette Rehber Çevirmenlik (ARÇ) olacaktır. ARÇ, İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü ve Çeviri Derneği'nin ortak çabasıyla kurulmuştur. Program kapsamında gönüllü olarak kayıt yaptıran çevirmenler, afet durumunda çeşitli hizmetlerde bulunabilmektedir. Gönüllüler için verilen eğitim ve bilgilendirme toplantıları ile afet durumlarında nasıl hareket edilmesi gerektiği ve etik kurallar hakkında bilgilendirmeler yapılmaktadır. Ülkemize toplum çevirmenliğine duyulan ihtiyaç ve buna yönelik çevirmen istihdamına resmi

belgelerde rastlanmaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliği¹'nin (2014) 31. maddesinde “Bu Yönetmelik kapsamındaki iş ve işlemlerde, yabancıyla tercüman olmaksızın istenilen düzeyde iletişim kurulamadığında tercümanlık hizmetleri ücretsiz olarak sağlanır” ifadesi bunun bir örneğidir. Ceza Muhakemesi Kanununun² 202.maddesinin birinci bendinde “Sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir” ifadesi ülkenin dilini bilmeyen bireyler için mahkeme ortamında sağlanacak çeviri hizmetinden söz edilmektedir. 2013 yılında yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanununa Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik³ uyarınca mahkemelerde Adalet Bakanlığı tarafınca görevlendirilen tercüman/bilirkişiler bulunmaktadır. Ayrıca bu çevirmenlerin uyması gereken yükümlülükler de 10. maddenin ikinci bendinde bağımsızlık, tarafsızlık, dürüst davranma ve doğruyu söyleme, görevini bizzat yerine getirme, sır saklama ve temel yargılama ilkelerine uygun davranma ilkelerine uymak olarak belirtilmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanununun 263. Maddesinin 1.bendinde⁴ ise “Tanık Türkçe bilmezse tercümanla dinlenir” ifadesi ile mahkeme çevirmenliğinden söz edilmektedir.

Ülkemizde, çevirmenlerin sahip olması gereken bilgi, beceri ve yetkinlikleri belirlemek amacıyla toplum çevirmenini de içeren çevirmen ulusal yeterliliği MYK (Mesleki Yeterlilik Kurumu) tarafından hazırlanmış ve taslak haldedir. Toplum çevirmenliği ulusal yeterliliğinin amacı, toplum çevirmenlerinin yeterliliklerini ve değerlendirme ölçütlerini belirlemek, toplum çevirmeninin geçerli ve güvenilir bir belge ile mesleki yeterliliğini kanıtlamasını sağlamak ve yükseköğretim sistemine, sınav ve belgelendirme kuruluşlarına referans ve kaynak oluşturmak olarak belirtilmiştir (MYK, 2018). Burada toplum çevirmenliğinden “dil farklılığı nedeniyle kamu veya sivil toplum kuruluşlarının sunduğu hizmetlerden yararlanmakta güçlük çeken bireylere ve hizmet sağlayıcılara, kolluk kuvvetleri birimlerinde, adli süreçlerde, sağlık ve eğitim ortamları ve bütün devlet

¹Geçici Koruma Yönetmeliği. Erişim tarihi: 12.04.2023.

<https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf>

² Ceza Muhakemesi Kanunu. Erişim tarihi: 12.04.2023

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5271.pdf>

³ Ceza Muhakemesi Kanununa Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik. Erişim tarihi 15.04. 2023. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130305-6.htm>

⁴ Hukuk Muhakemeleri Kanunu. Erişim tarihi: 15.04.2023.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6100.pdf>

kurumlarında, yerel yönetimler, acil durum ve afet, çatışma, göç, sığınma sahaları ve spor ortamları gibi alanlarda yapılan sözlü çeviri türü” olarak bahsedilmektedir.

2.2. Toplum Çevirmenliğinin Alt Alanları

Toplum çevirmenliğinin bir alt alanı olan **afet ve acil durum çevirmenliği**, afet ve acil durum olarak nitelendirilebilecek durumlarda iletişim sorununu çözmek için gerçekleştirilen çeviri türüdür. Örneğin, doğal veya insan kaynaklı afet meydana gelen ülkeye ihtiyaç dahilinde yardıma gelen yabancı ekiplere veya ülke dilini bilmeyen, kendini afet veya acil durumun içerisinde bulan yabancılara sağlanabilmektedir.

Ülkemizde Afette Rehber Çevirmenlik (ARÇ) bu alanın iyi bir uygulama örneğidir. ARÇ, çok büyük can ve mal kayıplarına yol açan 1999 Marmara ve Bolu/Düzce depremlerinin ardından yurtdışından gelen yardım ekipleri ile yaşanan iletişim sorunu sonucu ihtiyaç temelinde ortaya çıkmış, Çeviri Derneği bünyesinde kurulmuş bir yapıdır. Hitap ettiği kitle Kurultay ve Bulut (2014) tarafından göçmenler, mülteciler, sığınmacılar, engelliler, hastalar, yabancı ziyaretçi ve öğrenciler, dinsel, kültürel ve etnik azınlık gruplara ek olarak afetzedeler olarak sıralanmıştır (s. 79). Afet durumlarında uluslararası iletişimi ve ihtiyaç duyulan çeviri faaliyetlerini amaca uygun ve hazırlıklı biçimde yürütülmesi için bu kuruluşun bünyesinde eğitimler verilmektedir.

Çevirmenlere afet durumunda çeviri yapmaya yönelik eğitim ve bilgilendirme bazı üniversitelerin mütercim tercümanlık bölümü müfredatında yer almaktadır. 2000 yılında ise İstanbul Üniversitesi’nde ARÇ eğitimleri başlatılmış,⁵ ileriki dönemde Hacettepe ve Dokuz Eylül Üniversitelerinden öğretim elemanlarının da katılımıyla eğitimler ülke geneline yayılmıştır. Kurultay ve Bulut (2014), toplum çevirmenliğinin diğer sözlü çeviri bağlamlarının aksine “kesinlemeye izin vermeyen ve yeni durumlarla genişlemeye açık bir yapısı” olduğundan söz etmektedir (s.79). Bununla birlikte, kestirilemeyen ve düzenden uzak bir alan olan toplum çevirmenliğini en güzel yansıtan alanlardan birisi de adet ve acil durumlarda verilen çeviri hizmetidir. Bu durumda, bu alanda hizmet veren bir çevirmenin psikolojik olarak yıpranma payını da göz ardı etmemek gerekir.

Mahkeme çevirmenliği ise hukuki ve yargısal süreçlerde ülkenin dilinde kendisini ifade edebilecek yeterlikte olmayan bireyler ile yetkili kişi arasındaki iletişimi sağlamak için

⁵ Detaylı bilgi için bkz. Çeviri Derneği. Erişim tarihi: 15. 04. 2023.
<https://ceviridernegi.org/>

kullanılan çeviri hizmetidir. Bulunduğu ülkenin diline hakim olmayan bireyler adalet karşısında ülkenin vatandaşı kadar kendini ifade etme ve savunma hakkına sahiptir. Bireylerin bu hakkı elde etmesi için Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin özgürlük ve güvenlik hakkını kapsayan 5.maddesinde kişinin “mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanma” hakkından söz edilmiştir. Ülkemizde mahkeme bunun gibi durumlarda çevirmenlerin görevlendirmesi için Adalet Bakanlığı tarafından tercüman listeleri oluşturulmaktadır. “Tercüman” ve/veya “bilirkişi” olarak adlandırılan genelde mahkemelerdeki duruşmalarda, yargı süreçlerinde veya hukuki belgelerin tercümesinde görev almaktadırlar. Eryılmaz ve Demez (2021, s. 142), mahkeme çevirmenlerinin duruşma salonlarının yanı sıra “polis merkezlerinde, ceza infaz kurumlarında, hastanelerde, adli tıp kurumlarında, keşif yapılacak sahada, tutuklama eyleminin gerçekleştiği ve birçok eyleyenin yer aldığı ortamlarda” çeviri hizmeti verdiğini dile getirmiştir.

Mahkeme ortamında çalışan çevirmenler ihtiyaca göre yazılı, sözlü ve işaret dili gibi çeviri hizmetleri sunmaktadırlar. Bu alanda kullanılan çeviri yöntemleri; ardıl, andaş, yazılı metinden sözlü çeviri olarak sıralanabilir. Türkiye'deki mahkemelerde ise genellikle ardıl çeviri yöntemine başvurulmaktadır (Eryılmaz, 2020, s. 77). Gerçekleştirilen çevirinin hatalı veya eksik olması yanlış bir muhakeme ve hatalı yargılamaya yol açacağından titizlikle çalışılması gereken bir alan olduğu vurgulanmalı ve bu bilinçte çevirmenler yetiştirilmelidir. Sanıkların, avukatların, hakimlerin ve diğer ilgili tarafların anlaşılabilir bir şekilde iletişim kurmalarını sağlayan adli çevirmenler bu süreçte önemli bir role sahiptir. Böylesine hassas bir çeviri alanında hizmet veren çevirmenler daha önce de sözü geçen mesleki etik kurallara uymakla yükümlüdür. Nitekim Hale (2011, s. 443) mahkeme ortamında görev alan çevirmenlerin not alma ve hatırlama becerileri, kısa ardıl, uzun ardıl ve simultane gibi çeviri yöntemlerinde yeterlik; hukuk sistemi, farklı hukuk ortamları, iki dilde hukuk terminolojisi, mahkeme salonuna özgü söylem uygulamaları ve stratejileri hakkında uzmanlık bilgisi gibi beceriler beklemektedir.

Sağlık çevirmenliği, hastane, klinik, bakım evleri, akıl sağlığı merkezleri, sağlık ocakları, acil servisler, özel bakım merkezleri, eczaneler, rehabilitasyon merkezleri gibi farklı sağlık hizmeti ortamlarında iletişim yetersizliğinden doğan güçlüğü aşılması için sağlık alanında çalışan profesyoneller ve hastalar arasında gerçekleştirilen çeviri türüdür.

Favaron (2010, s. 9) sağlık çevirmenliğini, bulunduğu ülkenin resmi dilini bilmeyen kişilerle ilgili sağlık çalışanı arasında toplum içi ve toplumlar arası ortamlarda, bilhassa sağlık alanında, (genellikle) yarı profesyonel veya (bazen) amatör çevirmenler tarafından ardıl eviri yöntemiyle yüz yüze gerçekleşen bir sözlü eviri türü olarak tanımlamaktadır. Sağlık evirmenliği, dil ve kültür engelini aşmak doğru ve etkili sağlık hizmeti sunulmasında büyük rol oynamaktadır.

Bir ülkede bulunan tüm bireylerin sağlık hizmetine koşulsuz şartsız erişebilmesi bireyin temel hakkıdır. Dolayısıyla sağlık hizmeti verilen ortamlarda, sağlık alan bilgisi olan, her iki dil ve kültürde yetkin bir çevirmen bulundurulmalıdır. Bulunduğu ülkedeki hakları konusunda detaylı bilgiye sahip olmama, yararlanabileceği hizmetlerden habersiz olma ve doktordan randevu alma gibi konularda sıkıntılar yaşayan bireyler, çevirmenler aracılığıyla diğer bireylerle eşit hizmete erişilebilmektedir. 2011 yılından itibaren ülkemize gelen Suriyeli vatandaşlar, Geçici Koruma Yönetmeliği ile 2014 yılında geçici koruma statüsüne alınmasıyla bu bireylere sağlanacak hizmetler arasında eviri hizmetinden yönetmeliğin 26. Maddesinde söz edilmiştir: “bu yönetmelik kapsamındaki yabancılara; sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal hizmetler ve yardımlar ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanabilir”⁶ şeklinde belirtilmiştir. Geçici koruma altına alınanlara verilecek sağlık hizmetlerine dair esaslar hakkında 22.10.2014 tarihli ve 29153 sayılı ynergede⁷ bu bireylerin sağlık kurum ve kuruluşlarından yararlanabileceğine değinilmiştir. Geçici barınma merkezlerinde kurulan sağlık merkezleri, bakanlık ve bağlı kuruluşlarına ait sağlık hizmeti sunucuları, niversite sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, özel hastaneler, vakıf veya dernekler tarafından gönüllü olarak verilen sağlık hizmetlerinden faydalanabileceklerine değinilmiştir. Dolayısıyla, lke dilini bilmeyen bu bireyler adı geçen sağlık merkezlerinde eviri hizmetinden yararlanmak durumundadır. Bu hizmetin profesyonel bir şekilde verilmesi ve kaliteli bir eviri ortaya çıkması için dil bilen kişilerden ziyade sağlık alanı ve çevirmenlik eğitimi olan kimselerden yararlanmak tercih edilmesi istenen yoldur. Örneğin, Göçmen Sağlığı Merkezler ve Birimlerine İlişkin Genel Yazı⁸, da merkezlerde,

⁶ Geçici Koruma Yönetmeliği. Erişim tarihi: 10.05.2023.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20146883.pdf>

⁷ Geçici Koruma Yönergesi. Erişim tarihi: 10.05.2023. <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/1376,saglik-bakanligi-gecici-koruma-yonergesi-25032015pdf.pdf?0>

⁸ Göçmen Sağlığı Merkezler ve Birimlerine İlişkin Genel Yazı. Erişim tarihi: 10.05.2023 <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/mevzuat/genel-nitelikli-yaz%C4%B1-ve->

hizmet sunumunu kolaylaştırmak için, uygun niteliklere sahip tercüman bulundurulacağına değinilmiş olup sağlık alanında sığınmacılara sağlanacak çeviri hizmetinden söz edilmiştir. Ne yazık ki sağlık çevirmeninin profili alan bilgisine sahip, deneyimli ve profesyonel çevirmenler olabildiği gibi yeterince eğitim almamış ve deneyimsiz kimseler de olabilmektedir. Acil ve anlık gelişen olaylarda ortaya çıkan çeviri ihtiyacının tercümanın yanı sıra sağlık çalışanları, çocuklar dahil aile üyeleri, refakatçi hasta yakınları gibi dil bilen kimseler tarafından karşılanan ad hoc çeviri şeklinde gerçekleştirilebilmektedir. Profesyonellikten uzak bir çeviri gerçekleştiği durumda atma, ekleme, atlama, kısaltma, özetleme gibi yöntemler yanlış teşhis ile sonuçlanabilir. Örneğin ruh sağlığı alanında çalışan bir çevirmen, hastanın konuşma hızını, kesik ve anlam bütünlüğünden yoksun cümleler kurması gibi hastanın rahatsızlığına yönelik ipucu niteliği taşıyan ifadeleri olduğu gibi aktarmak yerine düzelterek veya çıkarım yaparak çevirirse, kültüre özgü beden dilini göz ardı ederek aktarırsa tedavinin seyrini değiştirebilir veya hastanın rahatsızlığını perdeleyebilir. Bu durumda iki dilde ve kültürde uzman, sağlık alan bilgisine sahip, çevirmende bulunması gereken bilişsel ve duygusal özelliklere sahip kimselerle çalışmak hayati öneme sahiptir. Bu sorumluluk ve özelliklere sahip olması dışında sağlık çevirmeninden çevirmenliğin ötesinde roller beklenebilmektedir. Sağlık hizmetlerinde çalışan çevirmenin rolü, 23.07.2013 tarihli ve 25541 sayılı Bakan Onayı ile yürürlüğe konulan Sağlık Turizmi ve Turist Sağlığı Kapsamında Sunulacak Sağlık Hizmetleri Hakkında Yönerge'nin⁹ 9. maddesinde “uluslararası hasta rehberi” olarak adlandırılmaktadır. Duman (2018), Saha çalışmasında hastanelerde sağlık çevirmenlerinin “tercüman”, “uluslararası hasta operasyonları uzmanı” veya “uluslararası hasta sorumlusu” gibi adlandırılmalarının olduğunu dile getirmiştir (s.20). Burada geçen hasta sorumlusu çevirmenin dil çiftleri arasındaki iletişimi sağlamanın yanı sıra hastaya destek sağlayan sorumlu sıfatının da olduğu görülmektedir. 23.07.2013 tarihli ve 25541 sayılı Bakan Onayı ile yürürlüğe konulan Sağlık Turizmi ve Turist Sağlığı Kapsamında Sunulacak Sağlık Hizmetleri Hakkında Yönerge' nin 9. Maddesinde tercüman “Uluslararası Hasta Rehberi” olarak geçmektedir. Çevirmenin üstlendiği bu rollerin yanı sıra sağlık alanında çalışmanın

g%C3%B6r%C3%BCmler/172-g%C3%B6r%C3%A7men-sa%C4%9Flık%C4%B1%C4%9Flık%C4%B1-merkezleri-birimleri.html

⁹ Sağlık Turizmi ve Turist Sağlığı Kapsamında Sunulacak Sağlık Hizmetleri Hakkında Yönerge. Erişim tarihi: 13.05.2023. <https://www.saglik.gov.tr/TR-11186/yonergeler.html?Sayfa=2>

getirdiği güçlükler de mevcuttur. Toplum çevirmenliğinin diğer alanlarında karşılaşılan sorunların yanı sıra ölüm, hastalık, kötü haber verme, duygusal sorunlar ve aşırı empati kurma gibi ruhsal açıdan zorlayıcı durumlarla da karşılaşabilmektedirler. Hasta, yakınları ve ailesinin, sağlık personellerinin çevirmen ile işbirliği halinde çalışmaya alışkın olmaması mesleki terminoloji kullanımı, hatalı çevirinin hayati sonuçları, belirsiz rol tanımı ve görevler, alanın durumsallığı sağlık çevirmenliği alanında sık rastlanan zorluklardır.

Kolluk hizmetleri çevirmenliği, polis, jandarma, güvenlik güçleri gibi kolluk kuvvetleriyle çalışan çevirmenlerin yaptığı bir çeviri türüdür. Çevirmenler, kolluk personeline dil desteği sağlamak ve iletişimi kolaylaştırmak amacıyla görev yapmaktadırlar. Sorgunun gidişatında herhangi bir aksaklık meydana getirmemek açısından çevirmen; alana özgü kelimeler ve cümle yapıları, beden dilini kontrol etme ve duygularını yönetme gibi hassasiyet gerektiren noktalarda titizlik göstermelidir. Bu durumu Mulayim vd. (2014), polis memurunun, suçluyu sorgularken istenilen bilgiyi elde etmek adına belirli tarzda kelime ve soru kalıpları kullandığını dile getirmiş ve bu kullanımın önemini “sözcük seçimleri asla tesadüfi değildir ve tercüman hedef dilde bu yapıyı mümkün olduğunca korumalıdır” şeklinde vurgulamıştır (s.24).

Spor çevirmenliği ise, “spor kulüplerinde ve spor organizasyonlarında bir takım, antrenör ya da oyuncu için çalışan bir sözlü çevirmen tarafından verilen ardıl çeviri hizmetidir” (Uyanık, 2015, s. 22). Spor çevirmenleri, sporcular, teknik ekip, medya ve taraftarlar arasındaki iletişimi sağlamaktadırlar. Andaş ve ardıl çeviri hizmetlerini kapsamaktadır. Çevirmenin geleneksel tarafsız rolünün aksine bu alanda taraf olması spor çevirmenliğini farklı kılan alanlardandır. Dinar (2017)’ın da dile getirdiği üzere bu alanda çalışan çevirmen “taraf olmasından dolayı kulüp / futbolcu/ antrenör gibi eyleyenlerin menfaatleri doğrultusunda hareket eder(s.66).”

Toplum çevirmenliğinin bir diğer hizmet alanı **çatışma ortamı çevirmenliğidir**. Çatışma ortamında tercümanlar, askeri personel, yardım çalışanları, gazeteciler, insani yardım kuruluşları ve yerel topluluklar gibi çatışmaya dahil olan farklı taraflar arasındaki iletişimi kolaylaştırmada çok önemli bir rol oynamaktadır. Çatışma ortamı, iletişimin hayati önem taşıdığı çok dilli ve kültürlü bir ortamdır. Çatışma bölgesindeki bir tercüman diğer tercümanlardan farklı olarak eksik veya hatalı bir çevirinin korkunç bir şekilde sonuçlanabileceği tehlikeli bir ortamda çeviri işini gerçekleştirmektedir. Çatışma

bölgesinde görev alan çevirmenin tarafsızlık, gizlilik, doğruluk gibi ilkelerle sorumlulukları ve güvenliğine dair kavramlar ve bilgiler FIT (Uluslararası Çeviri Federasyonu), AIIC (Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği) ve Red-T tarafından hazırlanan “Çatışma Bölgelerinde Yazılı/ Sözlü Çevirmen ve Çeviri Hizmeti Kullanıcıları Saha Kılavuzu” ile belirtilmiştir.

Toplum çevirisi alanında ihtiyaç duyulan bir diğer alan ise **işaret dili çevirmenliğidir**. İşaret dili çevirmenleri, işitme engelli bireylerin konuşmalarını ve işaret dilini anlamak için eğitim almış ve sertifikalandırılmış uzmanlardır. İşaret dili çevirmeni, eğitim kurumları, sağlık kuruluşları, adli ve hukuki işlemlerde, iş toplantıları, konferanslar ve sosyal etkinlikler gibi çeşitli ortamlarda hizmet vermektedir. İşaret dili çevirisi ile işitme engelli bireyler bilgi ve hizmetlere eşit erişim sağlamaktadır. İşaret dili eğitimi veren kurslar aracılığıyla işaret dili eğitimi alınması akabinde sertifika alınması mümkündür. Aynı zamanda MEB onaylı işaret dili eğitimi sertifikası alan kişiler, işaret dili tercümanı olabilmektedirler. Ülkemizdeki 6100 sayılı Hukuk Muhakemesi Kanunu’nun 263. maddesinin ikinci bendine göre “Tanık, sağır ve dilsiz olup okuma ve yazmayı biliyorsa, sorular kendisine yazılı olarak bildirilir ve cevapları yazdırılır; okuma ve yazma bilmediği takdirde, hâkim, kendisini işaret dilinden anlayan bilirkişi yardımıyla dinler.” Bununla birlikte, İşaret Dili Çevirmeni Ulusal Yeterliliği, Resmi Gazete’de 29 Nisan 2020 tarihinde yayınlanmıştır (20UY0407- 6 İşaret Dili Çevirmeni, 2020). Ayrıca ülkemizde Hacettepe Üniversitesi bünyesinde Türk İşaret Dili Çalışmaları ve Uygulamaları Tezsiz Yüksek Lisans ve Ankara Üniversitesi bünyesinde Türk İşaret Dili Tercümanlığı Tezli Yüksek Lisans Programı bulunmaktadır.

3. BÖLÜM: PSİKOSOSYAL DESTEK HİZMETLERİNDE ÇEVİRMENLİK VE ÇEVİRMEN RUH SAĞLIĞI

Psikoterapi, terapist ve danışan arasındaki ilişkiyi içeren, psikolojik sorunları keşfetmek, kişinin sorunlarla baş etme stratejisi geliştirmesine yardımcı olmak ve sorunları çözüme kavuşturmak için uygulanan psikolojik bir tedavi türüdür. Psikoterapi, konuşma terapisi, bilişsel-davranışçı terapi ve kişilerarası terapi gibi çeşitli yaklaşımları ve teknikleri içerebilir ve genellikle depresyon ve anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), madde bağımlılığı, davranış bozuklukları, aile içi çatışma, çocuk ve ergen ruh sağlığı alanlarında kullanılmaktadır. Ülke dilini bilmeyen ve terapiye ihtiyaç duyan bireylerin bu hizmete erişmesinde kullanılan çeviri türü ise psikoterapi çevirmenliği olarak adlandırılmaktadır. Psikoterapi çevirmenliği, terapötik görüşmelerde danışan ve danışman ikilisinin yanında üçüncü bir kişi olarak yerini alan çevirmen aracılığıyla çeviri hizmetinin verildiği bir toplum çevirmenliği uygulama alanıdır.

Ruh sağlığı alanında görev yapan çevirmenler, özellikle çok kültürlü ve çok dilli ortamlarda, ruh sağlığı uzmanları ve terapiye ihtiyaç duyan bireyler arasında etkili iletişimin gerçekleşmesinde hayati bir rol oynamaktadır. Çevirmenler, terapiye danışan bireylerin duygu, düşünce, deneyim ve ruhsal rahatsızlıklarını doğru bir şekilde ifade edebilmelerini sağlayarak dil ve kültür uçurumunu kapatan köprü görevi görürler. Literatüre bakıldığında sağlık hizmetlerinde çevirmenden yararlanmanın olumlu ve olumsuz etkilerini ileri süren çalışmalar mevcuttur.

Psikoterapi çevirmenliği literatürüne bakıldığında ise, Sander vd. (2019), çevirmen aracılı psikoterapinin çevirmen bulundurulmayan terapiye kıyasla TSSB (Travma Sonrası Stres Bozukluğu) semptomları, somatik semptomlar ve yaşam kalitesi üzerinde daha düşük tedavi sonuçları elde edildiğini belirtmektedir. Farooq vd. (1997) deneyimli ve eğitilmiş çevirmenler kullanılmadığında, çevirmen aracılığıyla gerçekleştiren terapinin yanlış tanı ve uygulamaya sebebiyet verme ihtimalinden çekinmektedir. Bununla birlikte deneyimli ve nitelikli çevirmenler kullanılırsa niteliksel çarpıtmalar olsa da güvenilir bir teşhis sağlanabileceğinin altını çizer (s.212). Brune ve ark. (2011) ise çevirmen aracılığı ile gerçekleştirilen psikoterapi faaliyetlerinin etkili bir alternatif olduğunu önerir. Gartley ve Due (2017), çevirmenlerle çalışmanın etkili iletişim için hayati önem taşıdığı ve güçlü bir terapötik ittifakın sürdürülmesi için gerekli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Smith vd. (2013), temizlikçi ve güvenlik görevlisi gibi başka görevler üzerine istihdam edilen, eğitimsiz çevirmenlerin ruh sağlığı alanında kullanımından söz etmiş olup bunların bir yandan gizlilik ilkesini ihlal ederek ve danışan davranışlarını rızaları olmadan rapor ederek etik ilkeleri tehlikeye atabileceği gibi çeviri görevinin ötesinde danışanların genel bakımı açısından ek bir yararlı rol üstlenemediklerini dile getirerek bir ikileme işaret eder.

Bir ruh sağlığı alanı olan psikoterapi görüşmelerinde hizmet veren çevirmenlerin psikolojisini ele alan bu çalışmada ise vurgulanmak istenen duygusal ve ruhsal açıdan yıpranma tehlikesiyle yüz yüze olan çevirmenlerdir. Danışanların travmatik ve duygusal açıdan zorlayıcı hikayelerine şahit olmak çevirmenlerde dolaylı travmaya, şefkat yorgunluğuna ve tükenmişliğe yol açabilmektedir. Devamlı empati kurma, hassas ve travmatik hikayeleri doğru bir şekilde iletme sorumluluğunun getirdiği kaygı çevirmenlerde mesleki ve ruhsal yıpranma ile sonuçlanabilmektedir.

Toplum çevirmenliğinin alt alanı olarak ele alınan ruh sağlığı çevirmenliği, bu başlık altında çevirmen profili, alanda karşılaşılan güçlükler, kullanılan teknikler ve çevirmenin ruh sağlığı ele alınacaktır. Psikoterapi çevirmenlerinin karşılaştığı zorlukların altına çizerek farkındalık sağlamak ve bu çevirmenlerin profilini betimleyerek alan hakkında bilgi vermek çalışmanın amaçları arasındadır. Ayrıca düzenli olarak debriefing yapılması ve bu yolla çevirmenlerin düşünsel ve ruhsal durumlarının kontrol altına alınması, yaşayabilecekleri olası psikolojik rahatsızlıklarla ve stresle baş etme yöntemleri edinmelerinin sağlanması, profesyonel bir çevirmen olabilmek adına ruh sağlığı alanında daha fazla bilgi sahibi olmalarının gerekliliği tartışılacaktır.

3.1. Toplum Çevirmenliği Alt Alanı olarak Ruh Sağlığı Çevirmenliği

Toplum çevirmenliği, farklı dil ve kültürlerden gelen bireyler arasındaki iletişimi kolaylaştırmayı amaçlayan bir çeviri türüdür. Hukuki işlemler, eğitim, güvenlik, göçmenlik işlemleri gibi birçok alandan birisi olan ruh sağlığı çevirmenliği de toplum çevirmenliğinin uygulama alanlarından biridir. Bu çeviri, hastaların duygusal deneyimlerini paylaşabilmesi, uzman tarafından sağlanan rehberlik ve desteği anlayabilmesi açısından son derece önemlidir.

Ruh sağlığı alanında hizmet veren çevirmenler, ruh sağlığı çalışanları ile terapi veya danışmanlık için kullanılan dilde sınırlı yeterliliğe sahip kişiler arasındaki iletişimi

sağlamaktadır. Örneğin psikoterapi çevirmeni, danışanın terapötik seanslarda duygusal deneyimlerini ve hislerini ifade etmesine yardımcı olarak danışmanla arasındaki iletişimi kolaylaştırmaktadır. Psikoterapi çevirmeni, çeviri için gerekli olan kuram ve psikoloji alan bilgisine sahip, danışan ve danışman arasındaki iletişimi sağlayan dil ve kültür aktarıcısıdır denilebilir.

Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya, Birleşik Krallık gibi önemli göçmen nüfusuna sahip birçok gelişmiş ülkede, ruh sağlığı alanında hizmet veren çevirmenlerin görev yaptığı merkezler bulunmaktadır. Bu merkezlerde mülteci, sığınmacı, göçmen gibi azınlık dili konuşan grupların ruh sağlığı hizmetlerine erişimini sağlamak amaçlanmaktadır. Ayrıca, bazı devlet destekli programlar ile ruh sağlığı hizmeti sunulmakta ve çevirmenlerle çalışılmaktadır. Kar amacı gütmeyen kuruluşlar da sağlık hizmeti sağlayıcıları ile işbirliği yapabilmekte ve tercüme hizmetleri dahil olmak üzere kaynaklar sunabilmektedir.

3.2. Türkiye’de Psikososyal Destek Hizmetleri ve Psikoterapi Çevirmenliği

Ruh sağlığı alanında çeviri hizmetinin konumu ve göçmenlere yönelik ruh sağlığı hizmetlerinin mevcudiyeti bir ülkeden diğerine farklılık gösterebilmektedir. Bu, ülkenin sağlık sistemine, politikalarına, göçmen nüfusunun büyüklüğüne ve çeşitliliğine ve göçmenler arasındaki ruh sağlığı sorunlarına ilişkin farkındalık düzeyine bağlıdır. Öte yandan, ruh sağlığı tercüme hizmetleri dünya genelinde dil ve kültür bariyerini aşır bireylerin psikososyal destek almalarını sağlamak açısından ortak bir noktada birleşmektedir.

Öncelikle ülkemizde ruh sağlığı alanında çalışan çevirmenlerin psikolojisine değinen akademik çalışmalara bakıldığında yabancı ülkelerdeki çalışmalara nispeten azdır ve literatürde boşluk bulunmaktadır. Hasdemir (2018)’in, Türkiye’ye başka ülkelere gelmiş ve yabancı ülkelerde bulunmuş Türklerden oluşan ve mültecilerle çalışan çevirmenlerin oluşturduğu katılımcı profilinin yer aldığı çalışmada travmaların çevirmenlerin üzerindeki etkisine değinilmiştir. Hasdemir (2018), çevirmenlere işyerlerinde düzenli grup toplantıları ve bireysel psikolojik destek sağlanması, dolaylı travma ve bu etkilerle baş etme yolları hakkında bilgilendirilme ve eğitim düzenlenmesi önerisinde bulunmuştur. rol beklentileri, iletişim, ilişki ve eğitim konusunda bir standart yaratmak ve yönergeler düzenlenmesini önermiştir (s.128). Alana yönelik bir başka

önemli çalışma ise psikoterapi çevirmeninin rolü ve önemi üzerinde duran Şan (2021)'ın çalışmasıdır. Şan (2021), çalışmasında uzman ve çevirmen işbirliğine değinmiştir. Çevirmenin, ruh sağlığı uzmanının işinin gereklerini bilen, çeviri kararlarını bu doğrultuda alan bir iletişim uzmanı olmasını, ruh sağlığı uzmanının ise çevirinin kelimeler arası aktarımın ötesinde, pek çok faktörün etkili olduğu iletişimsel bir eylem olduğunun bilincinde olmasını önermiştir (s. 1031). Türkiye'de Suriyeli mültecilerle çalışan çevirmenlerin yaşadığı duygusal güçlükler dikkat çeken Ulaş (2022), çocuklarla ilgili vakalar, mültecilerle ortak geçmişten doğan empati, kötü haber verme ve işyerinde çevirmen ve mültecilere yapılan ayrımcılık gibi etkenlerin çevirmenlerin duygusal sorunlarını tetiklediğini ifade etmiştir (s.82). Türkiye'de mültecilerle çalışan ruh sağlığı uzmanlarının deneyimlerini ele alan Tepeli (2023) ise çalışmasında çevirmenlere de değinmiş olup Türkiye'de Suriyeli mültecilere çevirmen eşliğinde psikoterapi görüşmeleri yapan ruh sağlığı uzmanlarının deneyimlerini ele alan çalışmaların eksikliğine vurgu yapmıştır.

Akademik gelişmelerin yanı sıra psikoterapi çevirmenliğinin uygulama alanına da bakmak gerekir. Türkiye'nin önemli ölçüde mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yaptığı göz önünde bulundurulursa bireylerin sosyal ve psikolojik destek alırken dil ve kültür bariyerine takılması kaçınılmazdır. Ülkemizde bu gruplara yönelik belirli dernekler bulunmaktadır. Bu kuruluşların amacı sosyal uyum, hukuki, sosyo-ekonomik ve psiko-sosyal ihtiyaçlara yönelik çok yönlü destek sağlamaktır. Ayrıca ülkemizde Sağlık Bakanlığının yürüttüğü SIHHAT¹⁰ projesi kapsamında Ruh Sağlığı Merkezleri bulunmaktadır. Ruh sağlığı problemlerine sahip geçici koruma altındaki Suriyelilerin çevirmenler aracılığıyla bu hizmetten yararlandığı bilinmektedir. Türk Kızılay, Uluslararası Mavi Hilal (IBC), Mülteci Destek Derneği (MUDEM), Mülteciler ve Sığınmacılarla Yardımlaşma Dayanışma ve Destekleme Derneği (MSYD), Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği (SGDD-ASAM), Mülteciler Derneği, İmkander, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV) gibi kuruluşlar mülteci ve sığınmacı gruplara psikosyal destek vermekte ve bu kuruluşlarda ruh sağlığı hizmetlerinde çalışmak üzere çevirmen istihdam edilmektedir. Ayrıca, ruh sağlığı alanında çeviri faaliyetlerinin bir başka örneği de Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Alman Uluslararası İşbirliği Kurumunun (GIZ) Türk gençler ile Suriyeli gençler arasında sosyal uyumun

¹⁰ Sihhat Projesi. Erişim tarihi: 23.09.2023. <http://www.sihhatproject.org/faaliyetler.html>

sağlanması ve psikososyal destek hizmeti sunulması amacıyla başlatmış olduğu projedir (GSB-UOGM, 2021).

Tedavi sürecinin bir parçası olan terapileri kolaylaştırmak için sağlanan çeviri hizmeti profesyonel ve yeterli olmalıdır. Hem çeviri hem de ruh sağlığı alan bilgisine sahip çevirmenlerle çalışılması böyle bir çıktı elde etmeye yardımcı olacaktır. Kaliteli bir çeviri, etkili iletişimin sağlanmasına ve danışmanın danışanlarının kültürünü anlamasına yardımcı olacaktır. Bununla alakalı önceki çalışmalarda, sağlık alanında profesyonel ve eğitilmiş çevirmenlerle çalışmak, sağlık hizmetinin kalitesi ve hasta memnuniyetinin artması, klinik sonuçların iyileşmesi gibi sonuçlarla ilişkilendirilmiştir (Flores, 2005; Karliner vd., 2007). Türkiye’de ruh sağlığı çevirmenliği eğitimi Türk Kızılayı gibi bazı sivil toplum kuruluşları tarafından verilmekte olup kimi özel ve devlet üniversiteleri müfredatlarında toplum çevirmenliğinin alt alanı olarak ele alınmaktadır. Ülkemizde her ne kadar toplum çevirmenleri için resmi bir yeterlik sertifikası henüz olmasa da Kızılay’da eğitimi tamamlayan katılımcılara belge verildiğinden söz etmek gerekir.

3.2.1. Psikoterapi Çevirmenliği: Aktörler ve Faktörler

Toplum çevirmenliği uygulama alanlarından psikoterapi çevirmenliği alanında çeviri hizmeti sağlanan grup genellikle göç eden veya göçe maruz kalan ve ülke dilini bilmeyen bireylerden oluşmaktadır.

Göç eden veya etmek zorunda kalan bireyler ekonomik ve sosyal boyutunun yanı sıra ruhsal problemler de yaşamaktadır. Göç ile fiziksel ve sosyal çevresi değişen bireylerin ruhsal açıdan değişime uğramaması mümkün olmadığından göç eden bireylerin ruhsal durumunun göç ettiği ülkeye yansması kaçınılmazdır. Böyle bir durumda göçmen bireylerin psikolojisini ele almak ve irdelemek gerekmektedir. Yeni iş ve eğitim fırsatları, ekonomik refah gibi olumlu getirilerle sonuçlanan gönüllü göç olabileceği gibi kültür şoku ve adaptasyon sorunu, iş kaygısı, dil engeli sebebiyle fırsat eşitsizlikleri gibi olumsuz sonuçları beraberinde getiren zorunlu göç de mümkündür. Bireyler, göçe sebep olan travmatik olaylar ve kayıplar gibi göç öncesi; göç sırası ve göç edilen ülkeye adapte süreci ve bu süreçte karşılaşılmaması muhtemel güçlükler gibi göç sonrası süreçte çoklu travmaya maruz kalmaktadır. Ülkede yaşayan bireylerin ruhsal sorunlarını saptayıp gidermek zorunlu, toplum ve ülkenin refahı açısından yararlıdır. Nitekim göç eden bireylerde görülen anksiyete bozuklukları, duygudurum bozuklukları, madde kullanım

bozukluğu, somatizasyon bozukluklar (Steel vd., 2005) yalnızca bireyi değil toplumun geri kalanını da etkilemektedir. Aydın (2017), göç olgusunun göç eden bireylerde; korku ve kaygı, uyum sorunu, aitlik sorunu, yabancılik duygusu, boşluk hissi, kişilik-kimlik sorunu, aşağılanmışlık duygusu, kuşkuculuk, suçluluk duygusu, güvensizlik duygusu, ötekileşme sorunu, şizofreni ve benzeri psikozlar, stres ve depresyon gibi olumsuzluklara yol açtığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca depresyon, posttravmatik stres bozukluğu, psikosomatik yakınmalar ve anksiyete karşımıza çıkan başlıca sorunlardandır (Solgun ve Durat, 2017, s. 140). Göç, yetişkinlerle birlikte çocuk ve ergenleri de olumsuz yönde etkilemektedir. Mülteci çocuklar, savaşın şiddeti, ailesi ve yakınlarının kaybı, evlerini terk etmek zorunda kalmak gibi etkenler sonucu ciddi bir stres ve travma yaşamaktadır. Göç öncesi ve göç sırasında yaşanan travmaya ek olarak sürekli bir belirsizlik ve güvensizlik ortamında yaşamak zorunda kaldıkları için göç sonrasında da kaygı bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon ve diğer psikolojik sorunlar yaşayabilmektedirler. Zorunlu göç sırasında ve yerleştirme sürecinde maruz kalınan stresli deneyimler, sığınmacı ve mültecileri travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), majör depresyon ve anksiyete gibi ruh sağlığı sorunlarına karşı savunmasız hale getirebilmektedir (Turrini vd., 2017). Bunlara ek olarak zorlu yaşam koşulları, aile baskısı ve ekonomik sorunlar gibi diğer faktörler de göçe maruz kalan çocukların ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Örneğin; bir mülteci kampındaki 12-13 yaş aralığındaki 182 Kamboçyalı mülteci ile savaş travmasının etkileri üzerine yapılan bir çalışmada çocukların %54'ünün somatik problemler, depresyon, dikkat sorunları, sosyal geri çekilme ve kaygı problemleri yaşadığı belirlenmiştir (Williams vd., 2016). Başka bir ülkeye yerleşmek zorunda kalan çocuk ve ergenler, öğrenim görme sebebiyle toplumla yakın ilişkiler kurmak durumundadır. Fakat göç öncesi, göç sırasında ve ardından yaşadıkları sıkıntılar sebebiyle ruh hallerinde görülen olumsuzluk okul ortamına da yansımakta ve bu durum kimi uyum problemlerini doğurmaktadır. Böyle bir olumsuzluğu Hek (2005), mülteci çocukların, dil engeli sebebiyle sınıfta olup biteni anlamadıklarında kendilerini kopuk ve aşağılanmış hissettiklerini ifade ederek vurgulamıştır. Ülkemizdeki Suriyeli mülteci çocuklara bakacak olursak: travma sonrası stres bozukluğu, duygusal ve davranışsal bozukluklar (Gormez vd., 2018), çocuklarda dil engeli ve akranlarının tutum ve algısı sebebiyle uyum problemi, kendini ifade etmede zorluk yaşama, yetersizlik (Karaağaç ve Güvenç (2019), TSSB, depresyon ve anksiyete bozuklukları; sinirlilik,

hareketlilik, saldırganlık, vurma, söz dinlememe, konuşma güçlüğü, konuşma geriliği, kekemelik, bazı sesleri çıkaramama ya da konuşamama, içe kapanma, keyifsizlik, sessizlik, dışarı çıkmama (Çeri vd., 2018) gibi sorunlar gözlenmektedir. Türkiye açısından, ülkemizdeki mülteci ve sığınmacılar anksiyete, depresyon, somatizasyon, uyku düzensizliği, dikkat eksikliği, PTSS gibi ruhsal problemler yaşamaktadır (Buz, 2008, s. 4). Ülkemizin belirli kesimindeki Suriyeli kadınlar ise dışlanmış hissettikleri için sinir bozukluğu, kaygı bozukluğu, korku, kendilerini düşük statüde ve aşağılık insan gibi görme ve umutsuzluk gibi olumsuz ruhsal durumlarla baş etmeye çalışmaktadır. (Kocabaş ve Özdemir, 2018).

Gelgelelim sağlık hizmetlerinde dil engeli, hastanın ihtiyaçlarını karşılamak için uygun, zamanında, güvenli ve etkili bakımın sağlanması üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olup (Ali ve Watson, 2018), yük olma kaygısı ile soru sormama, hastanelerde dışlanma ve ırkçılığa maruz kalma (Steinberg vd., 2018) gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Hastaların sınırlı dil yeterliliği sebebiyle hekime soru sormaktan ve hastaneye başvurmaktan kaçınması¹¹ veya hekimin, dil becerileri ve diğer kültürler hakkında bilgi eksikliği olması nedeniyle yabancı hastalara bakım sağlama konusunda yeterince özgüveninin olmaması, hastanın dilinde iletişim kuramaması nedeniyle hastayı geri çevirmesi¹² gibi durumlar söz konusu olabilmektedir. Güven problemi, maddi kaygılar da sağlık hizmetlerine erişim önünde birer engeldir. Bununla birlikte, profesyonel bir çevirmene erişememe ve çeviri işini gerçekleştirecek eş, dost, akraba gibi tanıdıkları ikna etmek için harcanan süre kişinin sağlık hizmetine erişmesini geciktirmekte veya engellemektedir. Dil engelinden doğan iletişim eksikliğini aşmak için Türkiye’de çevirmen temin etmeye yönelik bir düzenlemeye 22.10.2014 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliğinde rastlanmaktadır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa dayanarak çıkarılan Yönetmeliğin 31’inci maddesinde bu hizmetten şu şekilde bahsedilmektedir: “Bu Yönetmelik kapsamındaki iş ve işlemlerde, yabancıyla tercüman olmaksızın istenilen düzeyde iletişim kurulamadığında tercümanlık hizmetleri ücretsiz olarak sağlanır.”¹³.

¹¹ Bkz: Terui: 219, 222.

¹² Bkz: :2019, 220.

¹³ Geçici Koruma Yönetmeliği. Erişim tarihi: 17.05.2023.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20146883.pdf>

Göçle birlikte bireyler yabancı olduğu toplumun düzenini, hukuk kurallarını, hizmet işleyişini ve dilini bilmemektedir. Bu kişilerin ülkedeki imkanlardan faydalanma hakkı olsa dahi dil ve kültür bariyeri haklarına erişim konusunda engel teşkil etmektedir. Çalışmaya konu olan sağlık ve toplum hizmetleri açısından ele alacak olursak dil engeli sebebiyle göçmen, sığınmacı, azınlık grupları sağlık çalışanlarıyla yeterli ve sağlıklı bir iletişim kuramamaktadır. Bir hastanın dil bilmemesi nedeniyle sağlık hizmetlerinden mahrum kalması sağlık durumunun kötüye gitmesi ile sonuçlanabilir. Bu durum hastayı temel ihtiyaçlarından mahrum bırakmak demektir. Nitekim, AB Temel Haklar Şartı¹⁴ 35.maddesinde her hastanın “ulusal yasa ve uygulamalar tarafından belirlenmiş şartlar altında önleyici sağlık bakımı ve tıbbi tedaviden yararlanma hakkı”ndan söz edilmektedir. Bununla birlikte, sosyal, kültürel, dini, dilsel, coğrafi ve ekonomik değişkenler ülke vatandaşına kıyasla göçmen bireylerin sağlık veya kamu hizmetlerini yetersiz oranda kullanmasına yol açabilmektedir. Genelde fiziksel belirtilerin görülmediği ruh sağlığı alanında içinde bulunduğu psikolojik olumsuzluğun farkında olmayan hasta sağlık hizmetlerine ya başvurmayacak ya da başvurmakta gecikebilmektedir. Öte yandan hastalar damgalanma ve gizlilik korkusuyla sağlık hizmetlerine başvurmadan çekinmektedirler. Örneğin Asya toplumunun ruh sağlığı problemi olan veya tedavi gören kimseleri damgalaması önemli bir caydırıcı etkidir (Chen vd., 2009. s. 635). Ayrıca, göçmen ve mülteciler, kültürel ve dilsel farklılık sebebiyle sorunlarının doktorlar tarafından anlaşılamayacağını düşünmekte ve belirtileri dile getirmekte isteksiz olmaktadır (Kirmayer vd., 2011).

Sadece göç edenler değil, yerel halk da alınan göçü bilinmezle karşılaşacağı sebebiyle kuşku, kaygı ve güvende hissetmeme gibi duygularla karşılayabilmekte ve durumdan ruhsal olarak olumsuz etkilenebilmektedir. Bunun gibi sebepler hem bireysel hem de toplumsal refah açısından psikolojik yardım ihtiyacını destekler niteliktedir. Bu durumda kültür ve iletişim uzmanı çevirmenlerin dil engelinin aşılmasına katkı sağlayarak ruh sağlığı hizmetlerine erişimi sorunsuz hale getirmesi süreci kolaylaştıracaktır. Dil bilmenin yanı sıra kültüre hakim olmak, diller arası çeviriyi bilinçli bir şekilde gerçekleştirmek hastanın tedavi süreci açısından önem arz ettiğinden dil bilen herhangi bir kimse değil alana, dile ve kültüre hakim profesyonel çevirmenler kullanmak sağlık

¹⁴ Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı. Erişim tarihi: 16.05.2023.

<http://kaynasli.gov.tr/kurumlar/kaynasli.gov.tr/dosyalar/AVRUPA%20B%C4%B0RL%C4%B0%C4%9E%C4%B0%20TEMEL%20HAKLAR%20%C5%9EARTI.pdf>

gibi hassas bir alanda doğru bir seçim olacaktır. Nitekim eksik veya hatalı tercüme, danışanın ruhsal durumunun yanlış değerlendirilmesine ve dolayısıyla tedavinin gecikmesine veya danışmanın hastanın durumu konusunda erken ve hatalı sonuca varmasına neden olabilir. Ruh sağlığı alanında çeviri için başvurulacak kişiler ise hem kaynak hem hedef dilde yetkin profesyonel çevirmenler, iki dilli ruh sağlığı uzmanları, sosyal hizmet uzmanları, dil bilen hasta yakınları olarak sıralanabilir. Fakat etkili ve yeterli bir çeviri için pratik psikoloji bilgisi, terminoloji ve çevirinin gerektirdiği kuramsal bilgiye hakim, psikolog ve danışan ilişkisi hakkında bilgi sahibi ve klinik çalışma ortamına aşina olan profesyonel çevirmenlerle çalışmak yerinde bir tercih olacaktır.

3.3. Psikoterapi Görüşmelerinin Çevirmenin Üzerinde Yaratmış Olduğu Psikolojik Etki

Toplum çevirmenliğinin uygulama alanlarından birisi de ruh sağlığı alanında gerçekleştirilen çeviridir. Ruhsal problemlerin tedavisinde kullanılan, etkili bir yöntem olan psikoterapi hizmetine erişmek isteyen ve ülke dilini bilmeyen bireyler iletişim engelini aşmak için çeviriye ihtiyaç duymaktadır. Psikoterapi çevirmeni, terapi sürecine dahil olup danışan-danışman ikilisinin yer aldığı terapi sürecinde iletişimi sağlamak için bulunan üçüncü bir kişidir. Seanslarda danışman ile danışan arasında dil ve kültür bariyerini kaldırarak tedavi sürecinin etkin kılınmasını sağlamaktadır.

Seanslarda danışanın durumunu saptamak için neyin nasıl söylendiğini gözlemleyerek bir sonuca varmak önemlidir. Bu durumda çevirmen, hastanın ruhsal durumuna özgü konuşma hızı ve tarzı, beden dili gibi hastalığın teşhisine yardımcı olması muhtemel dilsel ve dil dışı her türlü detayı aktarmakla sorumludur. Öte yandan, ruh sağlığı alanında tecrübesi ve alan bilgisi olmayan bir çevirmen terapötik görüşmede kolaylaştırıcı olmaktan ziyade işin akışında aksaklığa sebep olabilir. Örneğin, danışan, danışman ve çevirmen üçlüsünün yer aldığı görüşmede çevirmenin şizofreni belirtisi olabilecek düzensiz düşüncenin yansıması olan düzensiz konuşmayı düzelterek veya özetleyerek çevirmesi hastalığa yönelik ipucunun gözden kaçmasına yol açacaktır.

Ruh sağlığı alanında çeviri yapan bir çevirmenden, ruh sağlığı alanı ve insan psikolojisine dair temel ve yeterli düzeyde bilgi sahibi olması beklenir. Seanslardaki konuşmalar tedavi sürecinin bir parçası olduğundan çevirmen diğer çeviri alanlarına nazaran daha görünürdür denebilir. Bu sebeple çevirmenin karakteristik özellikleri ve bu özelliklerini

yönetebilmesi önemlidir. Çevirmenin strese daha yatkın bir yapıda olması, duygularını yönetmekte zorlanması, duygudurum dalgalanmaları, travmatik geçmişe sahip ve hatta göçmen arka planının olması seanslar boyunca stresörlerle maruz kalacak çevirmeni, dolayısıyla çeviri işini etkileyebilir. Öyle ki çevirmenin cinsiyeti bile vakalara göre etkili olabilmektedir. Muhafazakar veya karşı cins ile travmatik bir deneyimi olan danışan için kendini açtığı görüşmedeki kişinin cinsiyeti önem arz edebilir.

Çevirmenler, terapi süreci boyunca travmatik deneyimlere maruz kalan kişilerin hikayelerine şahitlik etmekte ve dolayısıyla duygusal bir yük yüklenmektedir. Psikolojik danışmanlar, sağlık çalışanları, öğretmenler, gazeteci ve savaş muhabirleri, askeri personel ve sosyal hizmet uzmanları gibi meslek grupları travmayı bizzat deneyimleyenlerden dolayı yönden etkilenecek travma sonrası stres bozukluğuna benzer belirtiler gösterme ihtimali bulunan riskli gruplardır. Çevirmenler de bulunduğu ortama göre bu gruba dahil edilebilir. Yaşanılan travmaya tanık olmak veya bu travmalar hakkında detaylı bilgi edinmek travmaya doğrudan maruz kalmış etkisi yaratabilmektedir. Bu durum psikolojide ikincil travma olarak adlandırılmaktadır. Figley (1995) ise bahsedilen durumu ikincil travmatik stres veya şefkat yorgunluğu olarak adlandırır. Ona göre ikincil travma, bireyin yaşadığı travmatik olay hakkında bilgi sahibi olmaktan kaynaklanan olağan sonuçlar ve duygulardır; travma geçirmiş kimseye yardım etme veya yardım etme isteği sonucu ortaya çıkan strestir (s.33). Travmatik bir olaya ikincil yoldan maruz kalan bir birey, olaya doğrudan maruz kalmış bir kişinin deneyimlediği belirtilere benzer belirtiler sergileyebilir. Travmaya maruz kalmış bireylerle çalışan meslek grupları, şefkat yorgunluğu, ikincil travmatik stres, dolaylı travma, tükenmişlik sendromu gibi bazı problemlerle karşılaşabilmektedir. Seanslarda üçüncü bir taraf olarak travmatik olaylara şahitlik eden çevirmenin kaygı, depresyon, TSSB'ye benzer nitelikte belirtilerin ortaya çıktığı rahatsızlıklarla karakterize dolaylı travma yaşaması muhtemeldir. Figley ve McCubbin (1983) mağdura yakın kişilerin, mağdurunkine benzer travma belirtileri ve semptomları yaşayabildiğini göstermiştir. Bu durumu Maria isimli kişinin geçirdiği kazada eşini kaybetmesi üzerine yaşadığı travma sonrası stres bozukluğu ile baş etmesi için ona destek olan Allen ailesinin öyküsünü anlatarak özetlerler. Söz konusu kurbanın ailesi, kazayı bizzat yaşamamışsa da kızları Maria ile olan duygusal bağları nedeniyle dolaylı olarak yaşamışlardır. O halde, olaydaki aile gibi çevirmen de seanslardan dolaylı yönden etkilenebilir. Çevirmenin “göçmen

kimlikli” bir durumda ise ikincil travma ihtimalinden söz edilebilir. Bunun yanında çevirmenlerde Figley (1995)’in birisine uzun süre acıma ve bunun getirdiği stres sonucu biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan tükenme ve işlev bozukluğu durumu olarak ele aldığı “şefkat yorgunluğu” görülmesi mümkündür (Figley, 1995, s. 285). “Kişinin mesleki yaşamının neden olduğu zihinsel ve fiziksel bitkinlik hali” (Freudenberger, 1974, 159) olarak tanımlanan tükenmişlik, ruh sağlığı alanında hizmet veren bir çevirmenin deneyimleme ihtimali bulunan bir durumdur. Maslach ve Jackson’ın (1981) çalışmasında tükenmişlik, fiziksel bitkinlik, uykusuzluk, artan alkol ve uyuşturucu kullanımı, evlilik ve aile ilişkilerinde yaşanan sorunlar dahil olmak üzere çeşitli sıkıntılarla ilişkilendirilmiştir (s. 100). Farber (1985), psikoterapi çalışmasının terapistlerin erken dönem deneyimlerini ve anılarını yeniden etkinleştirebileceğini ileri sürmektedir (s.173). Aynı durum psikoterapide üçüncü bir kişi olarak yer alan çevirmen için de söz konusu olacaktır. Nitekim, Lai ve Costello (2021) ve Rondon-Pari (2022), ruh sağlığı alanında çalışan çevirmenlerde ikincil travma bulguları tespit etmiştir. Danışman-danışan arasında geçen duygusal ve fiziksel istismar, işkence ve ölümcül hastalık, ölüm gibi travmatik olayları içeren konuları çevirmek ve bu konuşmalara şahit olmak çevirmeni olumsuz yönde etkileyebilir ve hatta benzer deneyimler taşıyorsa bu anıları yeniden yaşayabilir. Figley (1995)’e göre, empati duymak, ortak travmalar yaşamış olmak, çözüme kavuşmamış travmalar ve çocukların acısına tanıklık etmek şefkat yorgunluğu yaşama riskini artıran etmenlerdir (1995, s. 16). Dolayısıyla bu durumun ruh sağlığı alanında göç öncesi, esnası ve sonrasında travmatik olaylar deneyimlemiş grupla çalışan ruh sağlığı çevirmenlerinde görülmesi kaçınılmazdır denebilir.

Travma mağdurlarıyla çalışan meslek gruplarının bahsi geçen problemleri deneyimlememesi istenilen bir durumdur fakat deneyimlemesi durumunda baş etmek ve süreci daha az zararla atlattmak için bazı stratejiler mevcuttur. Bontempo ve Malcolm (2012), güçlükle baş etme stratejilerini negatif ve pozitif olarak sınıflandırmış olup rekreasyonel faaliyetler, ruhsal uygulamalar, fiziksel aktiviteler, hobi edinme gibi yöntemler pozitif baş etme stratejileri altında gruplandırılmış iken alkol veya madde bağımlılığı, başkalarını veya kendini suçlama, kendini yalnızlaştırma, inkar ve kaçınma gibi olumsuz seçimleri sıralamıştır (s. 119). Bu noktada olumlu stratejileri benimsemek istenilen sonuçtur. Çevirmen, alanda tecrübe kazandıkça travma etkisi yaratan olaylara karşı bağışıklık kazanma ihtimali artacaktır. Yine çevirmene kurum içi eğitim verilmesi

bu süreci hızlandıracaktır. Çevirmenin psikolojisi çeviri işi ve dolayısıyla terapi sürecini etkileyeceğinden meslektaş veya üstlerinden psikolojik destek veya süpervizyon talep etmek, spor, meditasyon, farkındalık egzersizleri yapmak, öz bakımına özen göstermek, birtakım hobi edinmek, iş-özel hayat dengesini sağlamak, iş harici arkadaş ve aileden destek almak gibi yöntemler bu süreci iyi idare etmek açısından önemlidir. Ayrıca çevirmenin ön görüşme düzenlenerek nasıl bir vaka ile karşılaşacağı hakkında bilgi sahibi olması, klinik ortam, gizlilik ve iş ilkelerinden haberdar olması etik açıdan bir gerekliliktir. Searight ve Searight (2009) ise bir öneri olarak çevirmen merkezli değil de hasta merkezli bir diyalog sürdürmek için psikologların, beklentileri netleştirmek ve kültürel konuları tartışmak için seans öncesi ve sonrası oturumlar düzenlenmesi gerektiğini dile getirmiştir (s. 444). Bu yöntem, çevirmen karşılaşacağı duruma karşı hazır olması ve süreci danışmanla ortaklaşa yürütmesi çevirmenin ruhsal durumunda meydana gelebilecek dalgalanmalara engel olabilir. Toplumun en küçük yapı taşı olan birey toplulukları, topluluklar da toplumu etkilediğinden işbirliği içinde sorun çözümlemeye dayalı ve detayların önemli olduğu psikoterapi alanında çevirmen profili ve çevirmen eğitimi çok daha fazla önem verilmelidir.

İster çevirmen aracılığı veya dil bilen terapist aracılığı ile ister profesyonel olmayan hasta yakınları aracılığı ile olsun, çeviri faaliyetini gerçekleştiren kimsenin psikolojisi çeviri işine de sirayet edecektir. Bu etkilenme temel alınarak bu çalışmada, ruh sağlığı alanı çeviri faaliyetleri Türkiye boyutu ile irdelenmek istenmiştir. Çevirmenin danışan ile ortak kültür ve toplumdan geliyor olması, eğitim düzeyi, çevirmene sağlanan mesleki şartlar, danışman ve danışanların çevirmene karşı tutumu, karşılıklı güvenin sağlanması gibi etkenler çevirmen psikolojisi dolayısıyla çeviri işi üzerinde önemli derecede etkilidir. Bu etkenlerin ölçülmesi için ülkemizde ruh sağlığı alanında görülen çeviri faaliyeti ve bunun çevirmenin ruh sağlığı üzerindeki etkisi ileriki bölümde bulgularla birlikte tartışılmıştır.

4. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde psikoterapi çevirmenliği kapsamında, ruh sağlığı ortamında çevirmenlik yapan kişilerden anket yöntemi ile toplanan veriler ve bu verilerin incelenme yöntemi irdelenecektir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden anket tercih edilmiştir. Ruh sağlığı alanında çalışan çevirmenin ruhsal durumunu ve bu alanda çalışmaktan nasıl ve ne düzeyde etkilendiğini ölçmeyi amaçlayan 36 soruluk anket, Türkiye genelinde ruh sağlığı alanında geçici koruma altındaki kişilere çeviri hizmeti veren çevirmenlere uygulanmıştır.

4.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın örneklemini göçmen kimlikli ve koruma altındaki bireylere psikososyal destek veren vakıflar ve derneklerde hizmet veren 51 çevirmen oluşturmaktadır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir ve gönüllülük ve erişebilirlik esaslarına göre belirlenmiştir. Türkiye’de göçmen ve mülteci gruplara ruhsal destek veren merkezlerin derinlemesine araştırılması ardından veri toplama aracı Google Forms üzerinden katılımcılara ulaştırılmıştır.

4.3. Veri Toplama Araçları

Google Forms aracılığıyla katılımcılara ulaştırılan ankette üçü açık uçlu olmak üzere 36 soruya yer verilmiştir. Bu sorular ile Türkiye’de psikososyal destek hizmetleri veren kuruluşlarda çalışan çevirmenlerin işten nasıl ve ne kadar etkilendiğini ölçmek amaçlanmıştır. Erişebilirlik, örneklemin genişliği ve gönüllük esasları göz önünde bulundurularak anket Google Forms üzerinden hazırlanmış olup katılımcılara elektronik posta yolu ile ulaştırılmıştır.

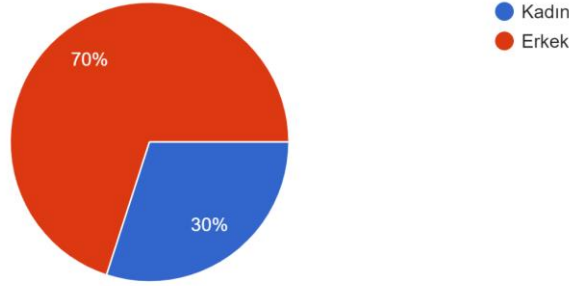
4.4. Verilerin Toplanması

Bu anketin düzenlenmesi için Sakarya Üniversitesi’nden Etik Kurul izni temin edilmiştir. İlk olarak Türkiye’de göçmen ve mülteci gruplara psikososyal destek veren sivil toplum kuruluşlarına ulaşılmıştır. Veri toplama süresi 2 ay sürmüştür. Elde edilen veriler Bulgular ve Tartışma bölümünde detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

5. BÖLÜM: BULGULAR VE TARTIŞMA

İlk 4 soru kişilerin profilini belirlemeye yönelik hazırlanmış sorulardır.

1-) Cinsiyetiniz
50 yanıt

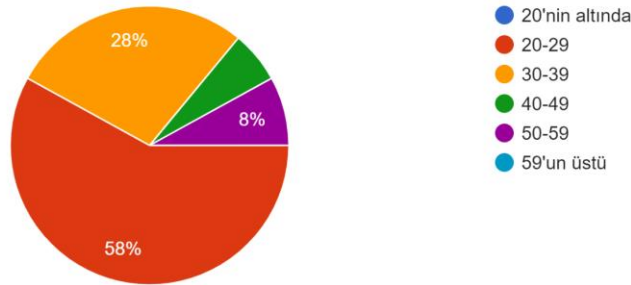

Grafik 1: Katılımcıların Cinsiyet Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

%70'lik bir oranla katılımcıların çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır.

2-) Yaşınız
50 yanıt

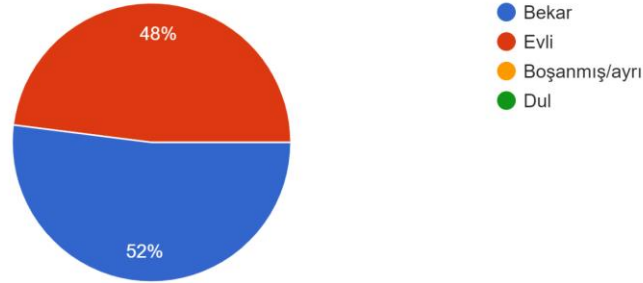
Grafik 2: Katılımcıların Yaş Aralığı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların %58'inin yaş aralığı 20-29 arası, %28'inin 30-39, %6'sının 40-49, %8'inin 50-59 olduğu bilgisine rastlanmıştır. Katılımcılar arasında 59 ve üstü yaşa rastlanmamıştır. Buradan yola çıkarak ruh sağlığı alanında hizmet veren çevirmenlerin çoğunlukla genç yetişkin gruptan oluştuğu görülmektedir.

3-) Medeni Haliniz

50 yanıt

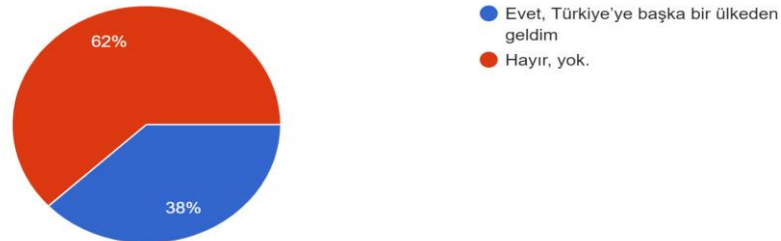
Grafik 3: Katılımcıların Medeni Durum Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların %52'sinin bekar olduğu, %48'lik bir oranın ise evli olduğu bilgisine erişilmiştir. Boşanmış ve dul yanıtına rastlanmamıştır. Evli olan katılımcıların, işyeri stresini toplumun en küçük sosyal birimi olan aileye yansıtma ve toplumun düzeninde dalgalanmalar yaratma ihtimali vardır. Bunun aksine iyimser bir bakış açısıyla, bireylerin yaşamış olduğu olumsuzlukları açacağı, gizlilik ve güven endişeleri yaşamayacağı bir yakını olması psikolojik olarak rahatlatıcı bir etkidir. Öyle ki önceki çalışmalarda, göçmen ve/veya sığınmacı grupların güven ve gizlilik gibi kaygılarla sağlık hizmetlerine başvurmaktan çekinmekte olduğu ortaya konmuştur (Priebe vd., 2011; Mladovsky, 2007).

4-) Arka planınızda göçmenlik var mı?

50 yanıt

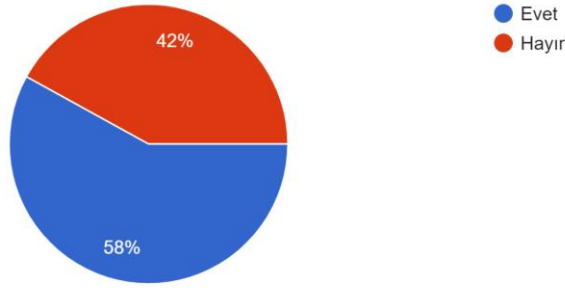

Grafik 4: Katılımcıların Arka Plan Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcılardan %38'i göç arka planına sahiptir. Bu da demektir ki seanslar esnasında travmatik bir olay yaşanması sonucu ikincil travmatik stres yaşama riski taşıyan bir grup mevcuttur. Katılımcılara benzer travmatik geçmişi veya ortak psikolojik sorunları olan bir danışana çeviri hizmeti vermekte güçlük çekip çekmediği sorusu yöneltildiğinde göçmen arka planı olanların çoğu güçlük yaşadığını dile getirmiştir (bkz. Grafik 14). Yine bu grup, terapi esnasında anlatılanları dinlerken geçmiş deneyimlerinin aklına geldiği yönünde yanıt vermiştir (bkz. Grafik 11).

5-) Çeviri üzerine lisans eğitiminiz var mı?
50 yanıt

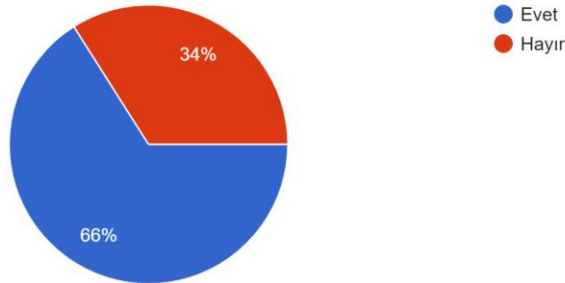

Grafik 5: Katılımcıların Eğitim Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların yarıdan fazlasının çeviri alanında lisans eğitimi olduğu tespit edilmiştir.

6-) Çeviri alanında hizmet içi eğitim aldınız mı?
50 yanıt

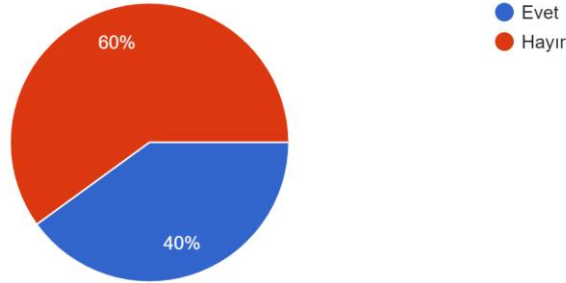
Grafik 6: Katılımcıların Çeviri Hizmetiçi Eğitim Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların yarısından fazlasının kurum içi çeviri eğitimi aldığı bilgisine ulaşılmıştır.

7-) Ruh sağlığı çevirmenliği alanında hizmet içi eğitim aldınız mı?

50 yanıt

Grafik 7: Katılımcıların Alan Hizmet içi Eğitim Bilgisi

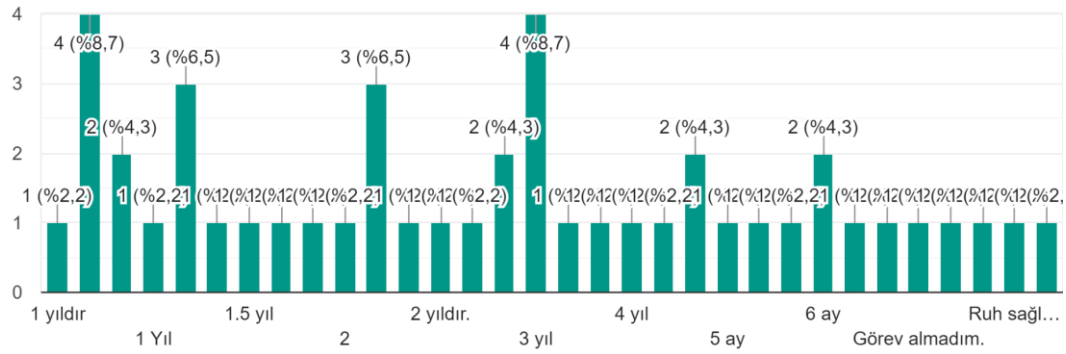
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcılara çevirmen olarak görev yaptıkları merkezler tarafından özel alan veya uzmanlık alanı olarak nitelendirebileceğimiz ruh sağlığı eğitimi sağlanıp sağlanmadığı sorulmuştur. Katılımcılar bu soruya %60'lık bir oranla hayır yanıtını vermiştir. Önceki grafiklerde katılımcıların yarısından fazlasının çeviri lisans eğitimi ve çeviriye yönelik hizmet içi eğitim aldığı verisine ulaşılmaktadır. Fakat hukuk ve tıp çevirisinde olduğu gibi çevirinin bir başka alt alanı olan ruh sağlığı hizmetlerinde çeviri yapmanın da kendine özel dinamik ve kondisyonları bulunmaktadır. Yani çevirmenin çeviri işinde uzman olması yeterli olmayıp kendi içinde özelleşen bir alanda da yeterli olması gerekmektedir. Bu yeterlilik çevirmene amaca hizmet eden ve yeterli bir çeviri elde etme olanağı sunarken aynı zamanda alanın güçlüklerinin farkında ve bilinçli bir çevirmen kimliği elde etmesini sağlayacaktır. Fakat katılımcılardan elde edilen veriler neticesinde anlaşılıyor ki Türkiye’de “yeterli bir ruh sağlığı çevirmeni” kimliği elde etmek yıllarla gelen tecrübeye bırakılmıştır. Bu durum, tam da bu çalışmanın amaçlarından olan alana yönelik “farkındalık” yaratılmamış olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Gelgelelim psikoterapi çevirmenliği olarak ele aldığımız ruh sağlığı alanındaki çeviri faaliyeti üzerinde daha sonra düzeltmelere gidilemeyecek sözlü çeviri türü ile sağlanmaktadır. Bununla beraber çevirmen, tedavinin kendisi olan terapötik görüşmenin tam ortasında yer almaktadır. Kısacası ruh sağlığına yönelik herhangi eğitim veya bilgilendirme almamış bir çevirmenin bocalaması yüksek bir ihtimaldir. Bu bocalama sonucu yoğun bir stres,

çaresizlik ve hatta yetersizlik hissetmesi insan doğası gereği beklenen bir sonuçtur. Nitekim bu tür duyguları deneyimlemiş oldukları sonucu ileriki grafiklerde görülebilir. Daha önceden de belirtildiği üzere yoğun stres, kaygı, çaresizlik ve yetersizlik gibi duyguları sürekli deneyimlemek kişilerde ruhsal sorunlara yol açmaktadır. Mesleki ve ruhsal tükenmişliğin eşiğindeki kişiden bir performans beklemek iş ve toplum etiğine uymazken ruhsal sorunlarla boğuşan bir çevirmenden yeterli ve kaliteli çeviri elde etmek mantıkla çelişmektedir.

8-) Ruh sağlığı alanında çevirmen olarak ne kadar süredir görev yapmaktasınız?

46 yanıt

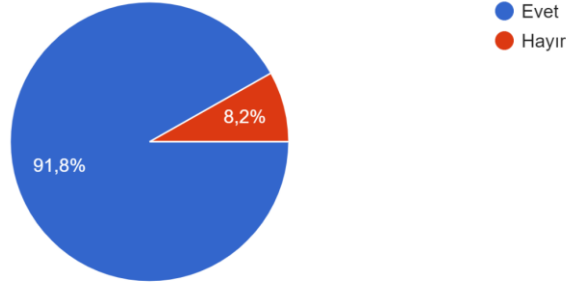
Grafik 8: Katılımcıların Görev Süresi Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların ruh sağlığı alanındaki görev süresi ise en az 5 ay en fazla 7 yıl olarak tespit edilmiştir. Katılımcılar arasında 3 yıl ve üzeri alan tecrübesine sahip olanların terapideki görüşmelerden daha az olumsuz yönde etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın katılımcılar, ileriki grafiklerde alanda uzun yıllar görev yapmış olmanın yanı sıra psikolojik destek, düzenli uyku ve diyet, farkındalık egzersizleri ve akran desteği gibi güçlükle baş etme stratejilerini izlemelerine rağmen terapilerden olumsuz etkilenme oranı sıfırlanmamış veya düşük oranda seyretmemiştir. Bu durumun altında yatan sebepler, göç arka planına sahip olmanın yanı sıra eğitim, danışman ve akran desteği, iyileştirilmiş mesleki şartlar gibi bileşenleri bir arada görmemekten kaynaklanmaktadır. Kısacası alanda tecrübe sahibi olmak, eğitim ve psikolojik destekle birleşmediği müddetçe kişilerde şefkat yorgunluğu gibi uyuşturucu bir etki yaratmaktan öteye gidemeyecektir.

9-) Sığınmacılara yönelik ruh sağlığı alanında verdiğiniz çeviri hizmeti, diğer çeviri alanlarından farklılık gösteriyor mu?

49 yanıt

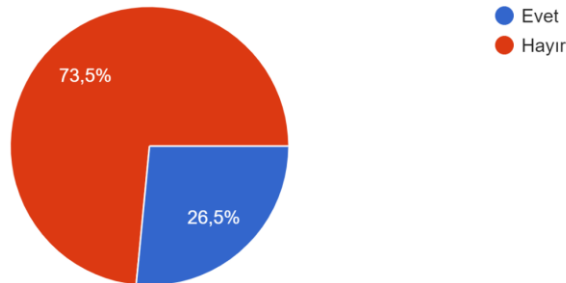
Grafik 9: Ruh Sağlığı Alanının Diğer Çeviri Alanlarıyla Kıyaslaması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu soru durumsal ve kestirilemez, aniden gelişebilen; çevirinin bilişsel yükünün yanı sıra ruhsal açıdan da yıpratıcı olan toplum çevirmenliğinin bir alanı olan ruh sağlığı çevirmenliğinin, bu ortak noktalar harici yükleri ve farklılıkları olup olmadığını ölçmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca demografik sorulardan sonra bu soru yöneltilerek çalışmanın temelini oluşturan verilerin elde edileceği sorulara başlamadan önce katılımcıda farkındalık yaratmak ve katılımcının algısını uyarmak amaçlanmıştır. Sonuç olarak katılımcılar %91, 8 oranlık bir cevap ile ruh sağlığı çevirmenliğinin çevirinin diğer alanlarından farklılık gösterdiğini ifade etmiştir.

10-) Görev dağılımı ve iş yükü bakımından çalıştığınız kurumda çevirmen sayısının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

49 yanıt

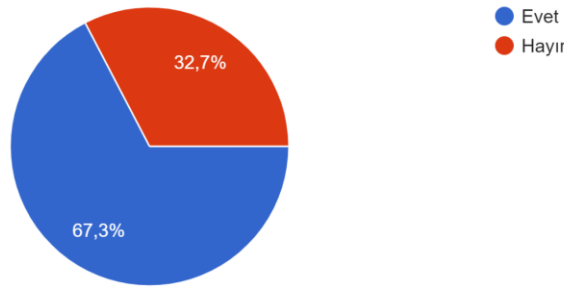

Grafik 10: Çevirmen İş Yüküne Yönelik Bilgi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sağlık alanında çalışan çevirmenler sadece diller arası aktarım yapan kanal görevi görmeyen ötesinde kültürlerarası kolaylaştırıcı (s. 82), arabulucu (s. 89), hasta destekçisi (s. 96) gibi rolleri üstlenir (Mahdavi, 2020). Ayrıca bu çevirmenler uluslararası hasta rehberi veya hasta sorumlusu gibi roller de üstlendiği bilinmektedir (Duman, 2018, s. 23). Bu soru ile çevirmenlerin iş yükü ve çevirmen rolü ötesinde yüklendiği ekstra rolleri ölçmek amaçlanmış olup katılımcıların %73,5'inin çalıştığı kurumda çevirmen sayısının yetersiz olduğu yönünde, %26,5'i ise yeterli sayıda olduğu yönünde yanıt vermiştir. Ayrıca, bu çalışmada anket uygulanacak hedef kitle araştırılırken, Türkiye'de ruh sağlığı alanında çalışan çevirmenlerin sayıca az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla çevirmen sayısı iş yükü ile paralel olarak ele alındığında çevirmen sayısının yetersiz kalması beklenen bir durumdur. Bu yeter sayıya ulaşamama iş yükü ve görev dağılımında eşitsizliğe yol açmasının yanı sıra çevirmenin dil aktarımı ötesinde roller üstlenmesine de sebep olmaktadır (bkz. Grafik 26- 29-30).

11-) Terapilerde anlatılanları dinlerken kendi hayatınızda yaşadıklarınız aklınıza geliyor mu?
49 yanıt

Grafik 11: Çevirmenin Terapi Süreci Hissettiklerine Yönelik Bilgi

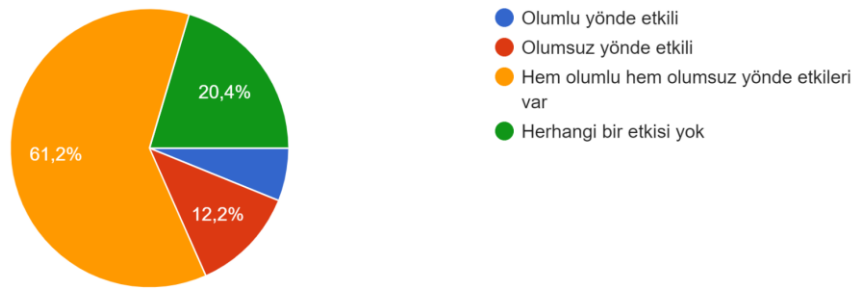
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu soruya %67,3 gibi büyük bir oranla evet yanıtı, %32, 7 oranında hayır yanıtı verilmiştir. Göçmen arka planı olan katılımcıların neredeyse hepsi evet yanıtı verirken göç ve göçün getirdiği travmatik olaylara tanıklık etmemiş katılımcılar da çoğunluk olarak bu yönde yanıt vermiştir. Bu katılımcıların psikolojik destek almadığı (bkz. Grafik 32) ve travmatik olayların yaşanabildiği göçmen arka plana sahip olmaları (bkz. Grafik 4) ile ilişkilidir. Bu durum sadece göç geçmişi ile sınırlandırılmayıp katılımcının cinsel, fiziksel ve duygusal istismar gibi travmatik olaylara bizzat veya yakınının tanıklık

etmesine ile de ilişkilidir. Böyle bir durum travma geçmişi olan katılımcıların terapi esnasında anılarının tetiklenebilme ihtimalini doğurur ki terapötik ittifakın üçüncü bir tarafı olan çevirmenin sorun yaşaması durumunda çeviri işi ve kalitesi dolayısıyla iletişim olumsuz etkilenecektir. Bu durum önlenmez veya kontrol altına alınmazsa tedavinin kendisi olan terapinin bozulması yani tedavinin aksamasına yol açacaktır.

12-) İşinizin üzerinizde psikolojik açıdan olumlu veya olumsuz yönde herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

49 yanıt

Grafik 12: Psikoterapi Çevirmenliğinin Çevirmen Ruh Sağlığı Üzerinde Etkisine Yönelik Bilgi

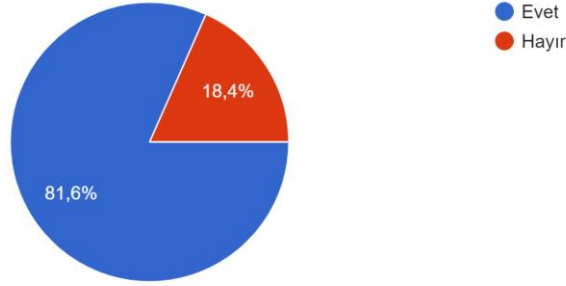
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların %61,2’lik orandaki yanıtı ile psikoterapi çevirmenliğinin hem olumlu hem olumsuz etkilerinin olduğu sonucuna rastlanmıştır. Katılımcıların %20,4’ü işten olumlu veya olumsuz herhangi bir yönde etkilendiğini dile getirirken %12,2’lik dilim olumsuz yönde etkilendiğini ifade etmiştir. Bu grafik yorumlanırken Grafik 8’de belirtilen tecrübe süresi göz önünde bulundurulmalıdır. Katılımcıların ruh sağlığı alanında çevirmen olarak görev yapma süresine paralel olarak olumlu etkilenme ve/veya hem olumlu hem olumsuz etkilenme yanıtı verildiği görülmüştür. Özellikle sağlık çalışanları, sivil toplum örgütü çalışanları, avukat gibi meslek gruplarında görülen “şefkat yorgunluğu” göz önünde bulundurulursa ruh sağlığı alanında hizmet veren çevirmenlerin de duyarsızlaşma, hissizleşme, kayıtsızlık olarak ifade edebileceğimiz şefkat yorgunluğunu deneyimleme olasılığı vardır. Bunun sonucu yüksek duygusal tepkiler verilecek durumlara uzun süreli maruz kalma sonucu kayıtsız kalma, dolayısıyla işten olumsuz etkilenme olasılığının

azalmış olması söz konusu olabilir. Şefkat yorgunluğunun izleri terapistlerde (Figley, 2002), görüldüğü gibi ne yazık ki çevirmenlerde de (White, 2012) görülmektedir.

13-) Travmatik bir olaya doğrudan veya dolaylı olarak tanıklık ettiniz mi?

49 yanıt

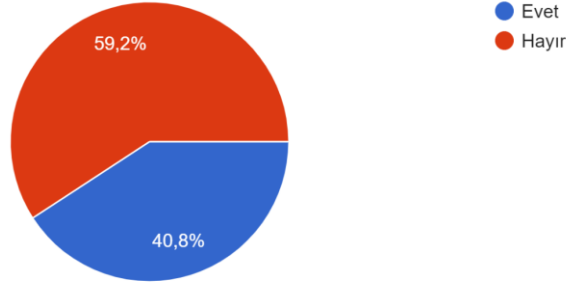
Grafik 13: Terapi Sürecinde Travmatik Olaya Tanıklık Etme Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların %81,6 gibi yüksek bir oranla terapi esnasında travmatik olaylara tanıklık etmiş olması depresyon, kaygı bozukluğu, uyku ve beslenme bozuklukları ve hatta davranış bozukluğu gibi pek çok olumsuzluğu tetikleyebilir. Örneğin Kindermann vd., (2017, s.13), mültecilerle çalışan çevirmenlerde depresyon, anksiyete, stres düzeyinde artış ve ikincil travmatik stres bulgularına rastlamıştır. Birincil travmatik deneyimi olan, özellikle göçmen arka planlı çevirmenlerin anılarının canlanması sonucu travması tetiklenerek ikincil travmatik stres yaşaması uzak bir ihtimal değildir. Bu soruya yüksek bir oranla evet yanıtının verilmiş olması, çevirmenlerin ileride mesleki yıpranma, tükenmişlik ve yeniden canlanan bir travma yaşaması ihtimalinin bir göstergesi olabilir.

14-) Benzer travmatik geçmişiniz olan veya benzer psikolojik durumda olduğunuz bir danışana çeviri hizmeti vermekte güçlük çektiğiniz bir durum söz konusu oldu mu?

49 yanıt

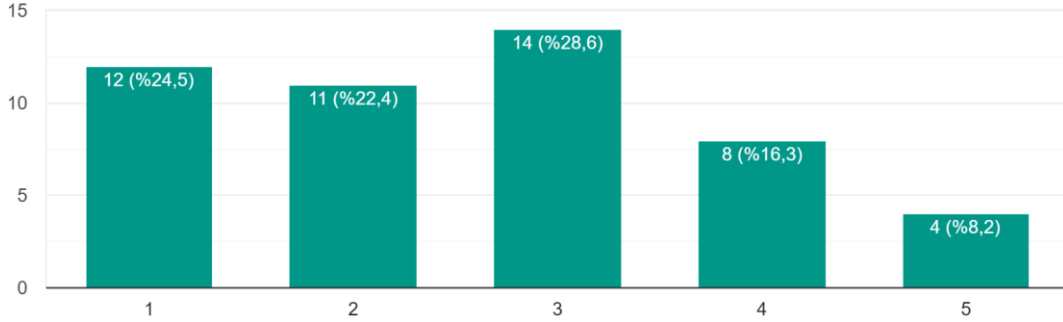
Grafik 14: Terapi Sürecine Yönelik Bilgi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların %40,8'i travmatik deneyim ve ruhsal sorunlar açısından ortak geçmişe sahip olduğu danışanlarla çalışmaktan olumsuz etkilendiğini dile getirirken %59,2'lik bir kesimin etkilenmediği görülmüştür. Çalışmaya katılan çevirmenlerin Grafik 4'te görüldüğü üzere %38'inin göç arka planına sahip olduğu düşünülürse %62'lik bir oranla çoğunluğun ruhsal desteğe başvuran göçmen ve mülteci kişilerle ortak geçmişi olmadığı ve böylece durumdan daha az etkilendiği yönde çıkarım yapmak yanlış olmayacaktır. Ayrıca Grafik 8'de tespit edilen alan tecrübe süresi ile kıyaslandığında üç yıl ve üzeri çalışmış katılımcıların daha az etkilendiği görülmektedir. Ek olarak, öz bakım stratejileri benimsemiş katılımcıların terapiden diğerlerine nazaran daha olumlu veya sadece olumsuz etkilenmeyip olumlu yönde etkilendiği de görülmüştür (bkz. Grafik 21). Aynı şekilde güçlkle baş etme stratejilerini benimsemiş katılımcıların terapiden olumsuz yönde daha az etkilendiği verisine rastlanmıştır (bkz. Grafik 28).

15-) Benzer travmatik geçmişiniz olan veya benzer psikolojik durumda olduğunuz bir danışana çeviri hizmeti vermek sizi ne kadar etkiledi?

49 yanıt

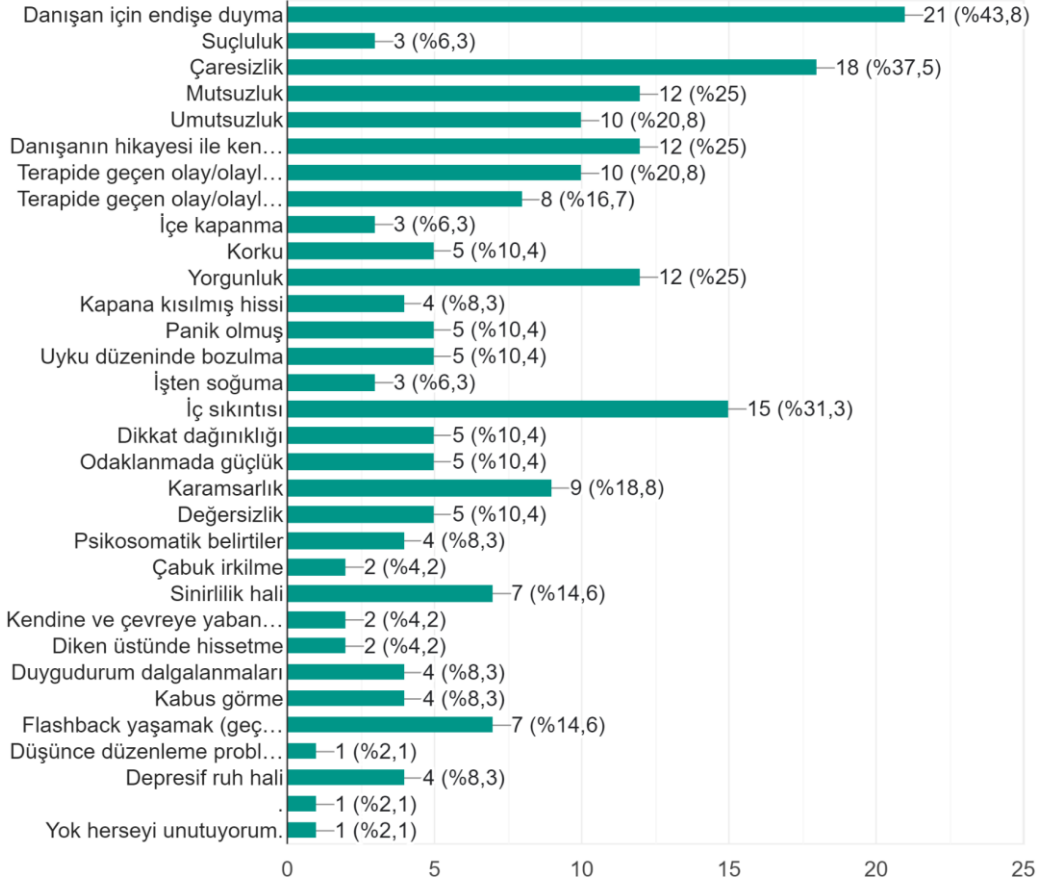
Grafik 15: Terapi Sürecinin Çevirmen Üzerinde Etkisine Yönelik Bilgi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ortak bir travmatik geçmişi paylaşmak ve benzer ruhsal sorunlarla baş etmek karşındaki kişiye empati ve şefkat beslemekle sonuçlanabilmektedir. Çeviri ile danışanın söylediklerini aktaran kişi kendisinin de deneyimlemiş olduğu ve hatta belki hiç dile getirmediği sorunları çeviri yolu ile dile getirirken tekrar ederek hatırlamış olacaktır. Bu grafikten elde edilen veri, iş tecrübesi ile kıyaslanarak ele alınmış olup alanda hizmet süresi daha çok olan katılımcıların nispeten daha az olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür. Travmatik bir geçmişi olduğu halde çeviri hizmeti verirken daha az etkilenen katılımcıların bir diğer ortak noktasının baş etme stratejisi, öz bakım yöntemleri ve psikolojik danışma üçlüsünü bir arada yürüten katılımcılar olduğu görülmüştür.

16-) Seans sonrası ruh halinizde meydana gelen olumsuz değişimlerden size yakın olanları işaretleyiniz

48 yanıt

Grafik 16: Terapi Sürecinin Çevirmenin Ruh Halinde Olumsuz Etkisine Yönelik Bilgi

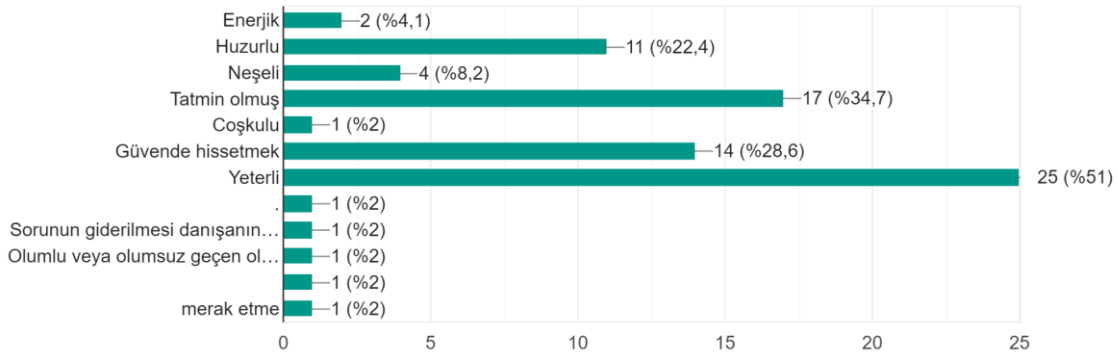
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yanıtlar arasında baskın olarak danışan için endişe duyma, çaresizlik hissi ve iç sıkıntısına rastlanmıştır. Kişi için endişe duyup çaresiz hissetme fazla empati kurma ile ilişkilidir. Bu hislerin denetimden uzak ve devamlı yaşanması kişide bir süre sonra şefkat yorgunluğu olarak adlandırılan problemi beraberinde getirir. "Şefkat yorgunluğu, gerginlik durumu, travmatize olmuş hastalarla travmatik olayları yeniden deneyimleyerek meşgul olma, hastaya ilişkin devamlı uyarılardan (örn. kaygı) kaçınma, uyuşturma (Figley, 2002, s. 1435)" Mutsuzluk ve danışanın hikayesi ile kendininkini karşılaştırma

ve üzülmeye diğer popüler yanıtlar içerisinde. Terapide geçen olay/olayları istemsizce ve sıklıkla hatırlama, terapide geçen olay/olayları hatırlatan durumlardan kaçınma isteği ve çabası, flashback yaşama gibi yanıtlar ise dolaylı travma ile ilişkilendirilebilir. McCann ve Pearlman (1990, s. 133), dolaylı travma terimini “mağdurlarla çalışan kişilerin yaşayabileceği derin psikolojik etkiler, mağdurlara yardım eden kişiler için yıkıcı ve acı verici olabilen ve travma yaşayan kişilerle çalıştıktan sonra aylarca veya yıllarca devam edebilen etkiler” olarak tanımlamaktadır. Gomez (2012, s. 16) ise “genellikle mülteciler ve sığınmacılar tarafından anlatılan hikayelerin travmatik doğası ve çevirmenlerin ruh sağlığı alanı özelinde eğitim eksikliği nedeniyle, psikoterapi çevirmenleri travmatize olabilir ve travma mağdurlarının yaşadıklarına benzer semptomlar geliştirebilirler” ifadesiyle bu alanda çalışan çevirmenlerin yaşayabileceği psikolojik durumun altını çizmiştir. Diğer çoğunlukta olan yorgunluk ve sinirlilik hali ise mesleki ve ruhsal tükenmeye sebep olabilir. Sonuç olarak katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar, psikolojik sorunlar doğurabilecek belirtiler taşıdıklarını gösterir niteliktedir.

17-) Seans sonrası ruh halinizde meydana gelen olumlu değişimlerden kendinize yakın olanları işaretleyiniz

49 yanıt

Grafik 17: Terapi Sürecinin Çevirmenin Ruh Halinde Olumlu Etkisine Yönelik Bilgi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

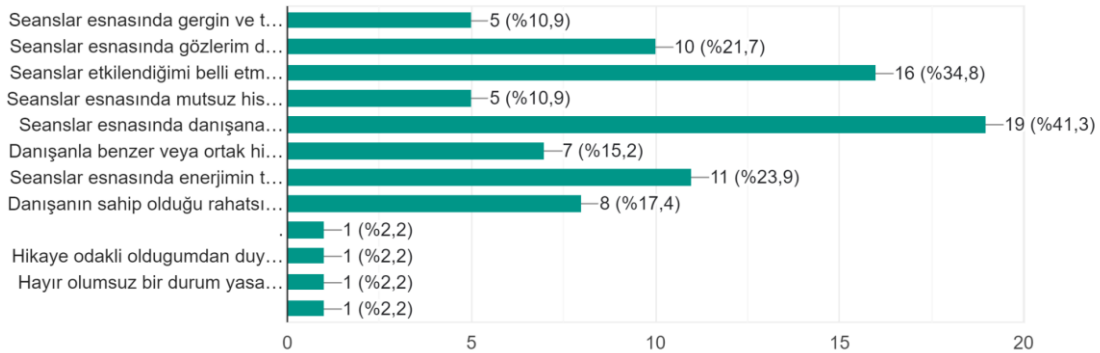
Katılımcılara seans sonrası ruh hallerinde gözlenebilecek olumlu sonuçlar olup olmadığını ölçmeye yönelik sorular yöneltilerek bir diğer değerlendirme yapılmıştır. Seans sonrası katılımcılardan %51'i yeterli, %34,7'si tatmin olmuş, %28,6'sı güvende, %22,4'ü huzurlu, %8,2'si neşeli, %4,1'i enerjik, %2'si coşkulu olduğunu belirtmiştir. Ek

olarak, diğer seçeneği ile birlikte %2 oranında sorunun giderilmesi, danışanın mutluluğu beni huzurlu hissettiriyor, %2 oranında olumlu veya olumsuz geçen olaya göre değişiyor, %2 oranında ise merak etme şeklinde yanıtlar verilmiştir.

Katılımcılar arasında yeterli, tatmin olmuş, güvende, huzurlu hissettiği yönünde yanıtlar veren katılımcıların travmatik bir olaya doğrudan veya dolaylı olarak tanıklık eden grup olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu katılımcıların yarısı aynı zamanda anketin bir diğer sorusuna terapi sürecinden olumsuz etkilenmemek için “önemli ve faydalı bir işte çalıştığını kendine sık sık hatırlatmak” gibi bir baş etme stratejisi izlediği yanıtını veren gruptur. Sonuç olarak buradan, terapilerde yeterli, tatmin olmuş, güvende ve huzurlu hisseden katılımcılar benzer travmatik olaylara doğrudan veya dolaylı olarak tanıklık etmiş olan kişilere hizmet vererek kendini yeterli ve faydalı hissetmektedir yorumu çıkarılabilir. Bu durum ise hevesli ve idealist bir çevirmen profili ortaya koyabilir ki bu da terapide akıcı iletişimi sağlayan, işi kolaylaştıran çevirmen demektir.

18-) Seanslar esnasında hissettiğiniz olumsuzluklardan size yakın olanları işaretleyiniz?

46 yanıt

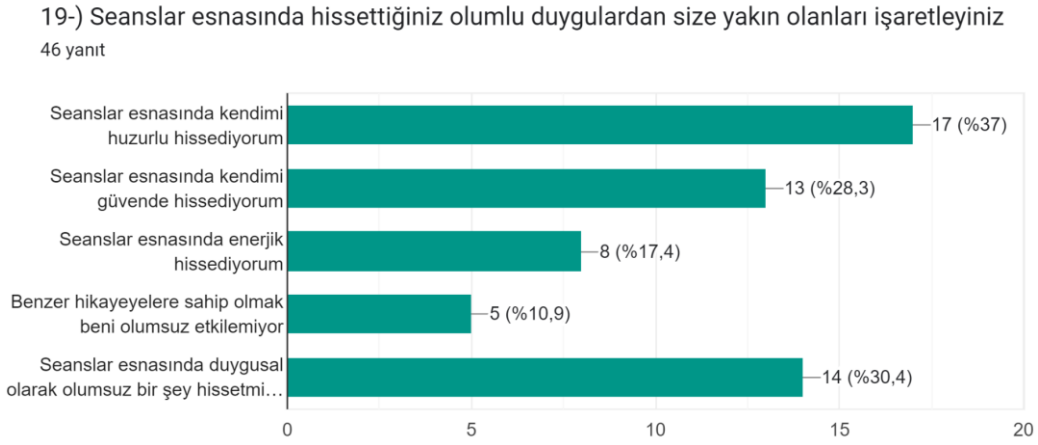

Grafik 18: Çevirmenin Seans Esnasındaki Olumsuz Hislerine Yönelik Bilgi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu soruya verilen popüler yanıtların başında %41,3 oranıyla “seanslar esnasında danışana yüksek empati besliyorum” yanıtı gelmektedir. Yüksek empati kurduğunu belirten katılımcılar ayrıca, çeviri yaparken ben dili kullanımının danışanla empati kurmakla sonuçlandığını belirten grubun çoğunluğunu oluşturmaktadır (bkz. Grafik 25). “Seanslardan etkilendiğimi belli etmemek için kendimi baskılıyorum ve geriliyorum” yanıtı ise %34,8’lik bir oranla, %21,7’lik bir oranla “seanslar esnasında gözlerim doluyor” ve

%23, 9'luk oranla “seanslar esnasında enerjimin tükendiğini hissediyorum”, diğer popüler yanıtlar arasındadır. Katılımcıların kendini baskılaması ileride daha büyük problemlerle sonuçlanma ihtimalini taşımaktadır. Böyle bir durumun yaşanmaması için düzenli olarak psikolojik destek alınıp debriefing yapılarak doğabilecek psikolojik sorunların önüne geçilebilir. “Danışanın sahip olduğu rahatsızlığa bağlı semptomlar (göz kırpma, boğaz temizleme gibi motor tikler vb.) çeviri işine odaklanmamda zorluk yaratıyor” yanıtı ise çevirmenin verimli bir çeviri süreci geçirmesi ve nihayetinde yeterli ve kaliteli bir çeviri ortaya koymasını engelleyen etmenler arasındadır. Ön görüşmeler, psikolojik destek, tecrübe gibi etmenler bu durumun oluşumunu yüksek oranda engelleyecektir. Buna ek olarak, “danışanla benzer veya ortak hikayeye sahip olduğum durumlarda çeviri işine odaklanmakta güçlük çekiyorum”, “seanslar esnasında gergin ve tedirgin hissediyorum”, seanslar esnasında mutsuz hissediyorum” gibi duygu durumunda dalgalanmalar yaratan yanıtları verilmiştir. Seans esnasında olumsuz etkilenmeler yaşanmadığına yönelik küçük bir yüzdelik oranda ifade bulunmaktadır.

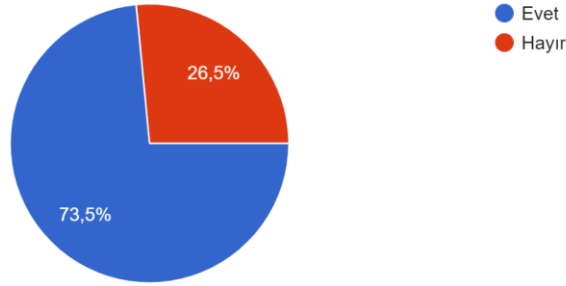
Grafik 19: Terapi Esnasındaki Olumlu Hislerine Yönelik Bilgi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Seanslar esnasında kendini huzurlu hissetme, güvende hissetme veya duygusal olarak olumsuz bir şey hissetmeme popüler yanıtlar olarak ortaya çıkmıştır. Seanslar esnasında olumlu hisseden katılımcıların yarıdan fazlasının öz bakım stratejisi uyguladığı tespit edilmiştir. (bkz. Grafik 27.) Bu katılımcılar, herhangi bir hobi ile meşgul olma, akran-meslektaş desteği, aile ve yakınlarla açılma, iş ve özel hayat arasına sınır koyma,

danışmana açılma, önemli ve faydalı bir işte çalıştığını kendine sürekli hatırlatarak motive olma gibi yöntemlere başvurarak seanslardan daha az olumsuz yönde etkilenmeyi başarmaktadır.

20-) Ruh sağlığını korumak adına benimsemiş olduğunuz öz bakım stratejisi/stratejileri var mı?
49 yanıt

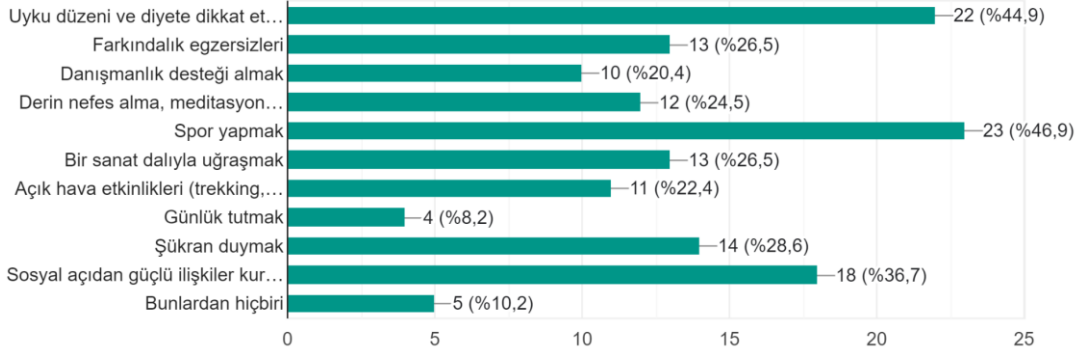
Grafik 20: Çevirmenin Benimsediği Öz-bakım Stratejilerine Yönelik Bilgi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcılar %73,5'lik bir oranla öz bakımına dikkat etse de bu stratejiyi izleyen katılımcıların terapi sürecinden tamamen olumsuz etkilenmediğine yönelik bir veri elde edilememiştir. Bu durum, katılımcıların öz bakım ve baş etme stratejilerini profesyonel bir şekilde uygulamalarını mümkün kılacak herhangi bir psikolojik destek almamasından kaynaklanıyor olabilir (bkz. Grafik 32). Ayrıca, kullanılan stratejilerin yeterince etkili olmaması sebepleri arasında %38'lik oranda göçmen arka planı, %73, 5 oranla çevirmenlerin çalıştığı merkezlerde görev dağılımı ve iş yükü bakımından sayıca yetersiz olması (bkz. Grafik 10) gibi koşullar da etkili olabilir. Psikolojik durumun kontrol altına alınması tek bir strateji ile mümkün olmayıp danışman desteği, eğitim, tecrübe ve iyileştirilmiş iş koşulları ile birlikte en verimli sonuç elde edilecektir.

21-) Ruh sağlığını korumak adına benimsemiş olduğunuz öz bakım stratejilerini işaretleyiniz

49 yanıt

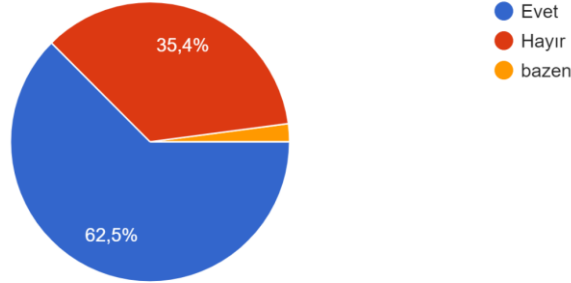
Grafik 21: Çevirmenlerin Benimsediği Öz-bakım Stratejisi Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Öz bakım, karşılaşılan güçlüklerle baş etmek için uygulanan ve uygulanan yöntemlerin kişiden kişiye değişiklik gösterdiği yatıştırıcı bir stratejidir. Bu grafikte katılımcıların en yaygın tercih ettiği öz bakım yöntemi spor olarak karşımıza çıkmaktadır. Düzenli uyku ve diyet, sosyal açıdan aktif olmak diğer başvurulan yaygın yöntemler olarak tespit edilmiştir. Danışmanlık desteği %20 oranında tercih edilirken katılımcıların %10'u hiçbir öz bakım stratejisi izlemediğini belirtmiştir. Hiçbir strateji izlemeyenlerin yanıtları incelendiğinde, yaptıkları iş üzerlerinde olumsuz veya hem olumlu hem olumsuz bir etki bırakmakla birlikte olumlu etki bıraktığına yönelik bir yanıt rastlanmamıştır (bkz. Grafik 12). Ortak travmatik geçmiş veya benzer psikolojik sıkıntılar yaşadıkları kişilere çeviri hizmeti vermekten ise yüksek oranda etkilendikleri tespit edilmiştir (bkz. Grafik 15).

22-) Uzman ve çevirmen arasında süreç öncesi ve sonrası koordine olarak bir görüşme (durum değerlendirme) yapılıyor mu?

48 yanıt

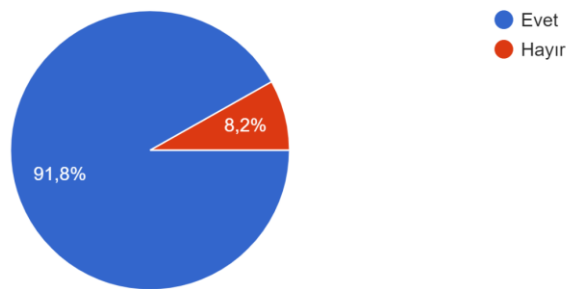
Grafik 22: Çevirmen ve Danışman Arasındaki Ön görüşme Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların yarıdan fazlası vakaya ve danışan profiline, çalışma yeri etiğine yönelik bilgilerin elde edildiği ön ve terapiler ardından danışmanın kaçırmış olabileceği kültürel nüansları içeren bir takım işaretleri çevirmenle tartışabileceği ve ek olarak çevirmenin ruhsal durumunu da izleyebildiği son görüşme çalışmalarının yapıldığını belirtmiştir.

23-) Nasıl bir vaka ile karşılaşılacağını bilmek ve buna hazırlıklı olmak bakımından danışanın profil ve ruhsal durumuna yönelik ön görüşme yapılmasını...ıza olumlu etkileri olacağını düşünüyor musunuz?

49 yanıt

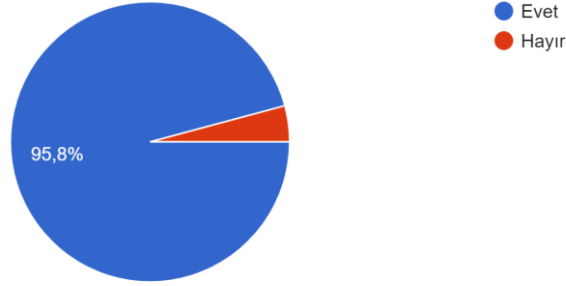
Grafik 23: Ön Görüşme Talep Tespit Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcılar bu soruya %91, 8 gibi yüksek bir oranla evet yanıtı vererek ön görüşmeler yapılması fikrine sıcak baktığını ortaya koymuştur.

24-) Duygudurum kontrolü sağlamak için uzmanla yapılacak olan seans sonrası görüşmenin faydalı olacağını düşünüyor musunuz?

48 yanıt

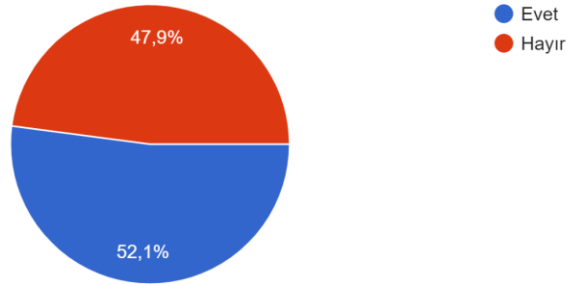
Grafik 24: Terapi Sonrası Görüşme Talep Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcılar %95, 8’lik bir oranla danışman-çevirmen arasında yapılacak olan seans sonrası görüşmelerin faydalı olacağını belirtmiştir.

25-) Çevirmen olarak danışanın ağızdan aktarım yapmanız/ben dili kullanımı (“çok zor şeyler yaşadım”, “yaşamak istemiyorum”) danışanla empati kurmanıza yol açıyor mu?

48 yanıt

Grafik 25: Çevirmen ve Danışan Arasındaki Empatik İlişki Tespit Bilgisi

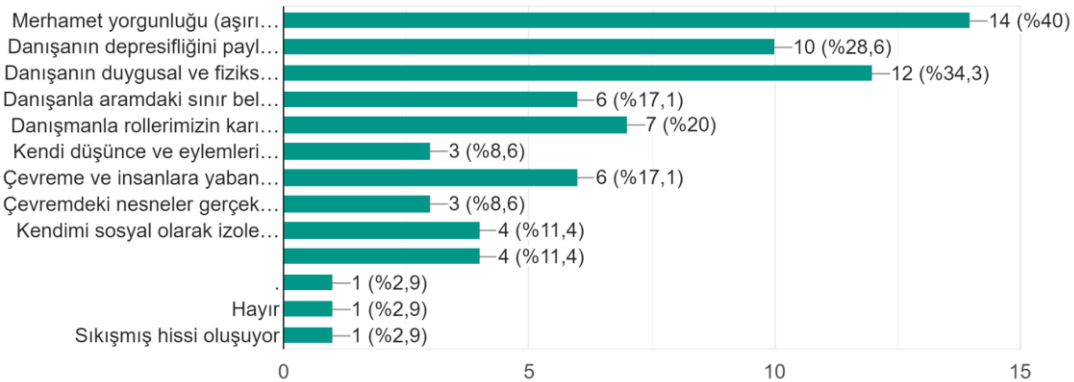
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çevirinin birincil ağızdan yapılması dili, travmayı tekrar dile getirerek yeniden canlandırmaktadır. Çeviri faaliyetinde dolaylı aktarımdan ziyade kişilerin ağızdan çıkanı olduğu gibi, doğrudan aktarma yöntemi genellikle tercih edilen yoldur. Ben “...” şeklinde hissediyorum, ben “...” hissettiğini anlıyorum ifadelerine sıkça rastlanan konuşma terapisinde, danışan ve danışmanın ifadelerini olduğu gibi aktarmak, ben dili

kullanımı danışanla ortak bir geçmişi veya rahatsızlığı taşımaktan bağımsız olarak kişide aşırı empati kurma dürtüsüne yol açabilir. “Travmatik olabilen çeviri işlerinde çevirmenlerin travma öyküsünden dilsel ve psikolojik olarak kısa bir süreliğine de olsa uzaklaşmak için birinci kişi ağzından aktarımından üçüncü kişi ağzından aktarımına geçiş yapmaktadır (Bancroft, 2013, aktaran, Creeze, 2015, s.79)”. Grafikten elde edilen veride ise bu anketin katılımcı kitlesini oluşturan çevirmenlerin üçüncü kişi ağzından aktarım yapmaktan çok %52,1’lik bir oranla birinci kişi ağzından aktarım yaparak danışanla empati kurduğunu ifade etmiştir. Bu durum ise kişilerin duygusal yük yüklenmesine ve aşırı empatiye yol açmaktadır. Bu soruya yanıt olarak çevirmenlerin yarıdan fazlası ben dili kullanımı ile danışanla empati kurduğunu ifade etmiştir. Bu durum Creeze (2015)’in çalışmasında ifade edildiği gibi anket katılımcılarının travmatik öykülerden psikolojik olarak uzaklaşmalarına engel olmakta ve dolayısıyla bu çalışmada da görüldüğü gibi çevirmenler çeviri sürecinden olumsuz yönde etkilenebilmektedir.

26-) Cevabınız evetse bu durum ruh halinizi nasıl etkiliyor?

35 yanıt

Grafik 26: Danışanla Empati Kurmanın Çevirmen Üzerindeki Etkisine Yönelik Bilgi

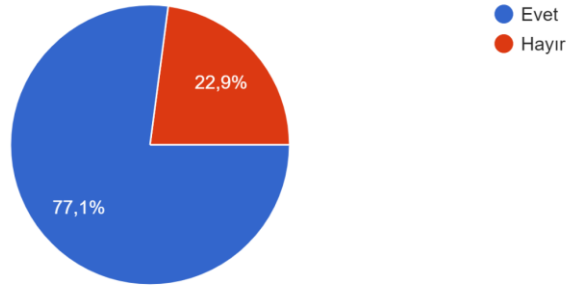
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu grafikte de göç etmiş veya göçe maruz kalmış gruba ruh sağlığı desteği veren ortamlarda çalışan çevirmenlerin empati kurma sonucu yaşadıkları problemleri tespit etmek amaçlanmış ve katılımcılardan sadece %2,9’unun çeviri eylemi sonucu danışanla empati kurmadığı görülmüştür. Diğer katılımcılar başta merhamet yorgunluğu ve danışanın duygusal ve fiziksel acısını paylaşma olmak üzere danışanla empati kurduğunu

belirtmiştir. Danışana empati besleme sonucu “danışanla aramdaki sınır belirginliğini yitiriyor”, “çevreye ve insanlara yabancılaşmış hissediyorum, “çevremdeki nesneler gerçek dışı gibi geliyor”, “kendimi sosyal olarak izole etme ihtiyacı hissediyorum” yanıtları ise depresyon ve anksiyete gibi ruhsal sorunların ötesinde bireyi kişilik bozukluklarına iteleyecek belirtiler arasında yer almaktadır. Danışmanla rollerimizin karıştığını hissediyorum, sınırlar belirginliğini yitiriyor yanıtı ise mesleki olarak ek bir sorumluluğa yol açıp çevirmeni yıpratmasının yanı sıra danışman ve danışan arasındaki bağı azaltarak terapötik ittifakın değerlerine zarar verebilecek bir durumdur. Örneğin Gryesten vd., (2021), terapistin çevirmenden görünmez olmasını beklemesi, çevirmenin de terapist ve danışanla gereğinden fazla iletişim kurmasının sorun yaratacağından söz etmiştir.

27-) Terapi sürecinden olumsuz yönde etkilenmemek adına ruhsal sorunlarla baş etmek için herhangi bir strateji izliyor musunuz?

48 yanıt

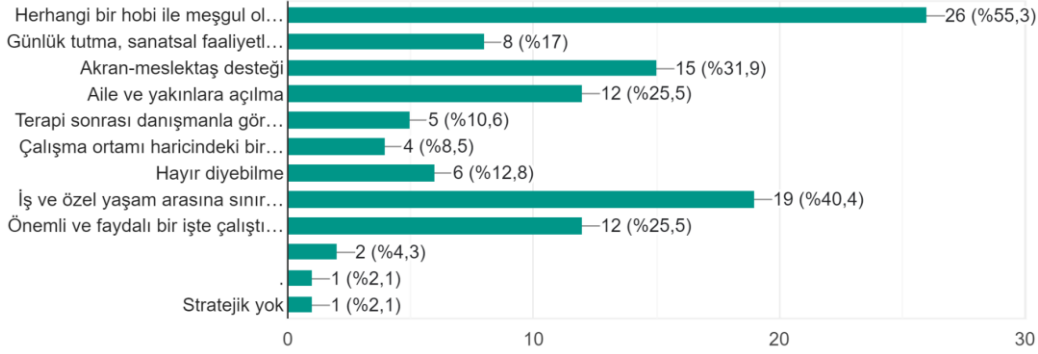
Grafik 27: Baş Etme Stratejisi Tespit Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcılardan %77,1'inin psikoterapi görüşmelerinden etkilenmemek adına baş etme stratejisi uyguladığı görülmüştür.

28-) Terapi sürecinden olumsuz etkilenmemek adına uygulamakta olduğunuz baş etme stratejilerini işaretleyiniz

47 yanıt

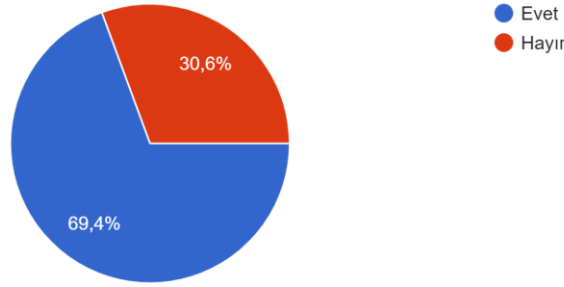
Grafik 28: Çevirmenin Benimsediği Baş Etme Stratejisine Yönelik Bilgi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu alanda yapılan araştırmalar sonucunda çevirmenlerin akran ve aile desteği, fiziksel aktiviteler, yaptığı işte anlam arama, işin önemini kendisine hatırlatma, diyet ve uyku düzeni, farkındalık egzersizleri, seanslar sonrası debriefing, gibi bir takım baş etme stratejisi izlediği ve/veya izlemesi gerektiğine değinilmiştir (Holmgren vd., 2003; Miller vd., 2005; Crezee 2015). Bu çalışmanın katılımcılarının ise yaygın olarak “herhangi bir hobi ile meşgul olmak”, “iş ve özel yaşam arasına sınır koyma”, “akran-meslektaş desteği”, “aile ve yakınlarına açılma”, “önemli ve faydalı bir işte çalıştığını kendine sık sık hatırlatma” yanıtını verdiği görülmüştür. Buna rağmen grafiklerden anlaşıyor ki bu tür yöntemlere başvurmaları terapilerden olumsuz yönde etkilenmelerine engel olmamıştır. Olumsuzluğu tamamen yok etmek mümkün olmasa da çevirmenin ruh sağlığına yönelik temel bir alan eğitimi alması, danışmanla terapi öncesi ve sonrası

düzenli görüşmeler yapılması, bir profesyonel veya iş arkadaşları ile yapılacak grup terapileri ile psikolojik destek almak olumsuzluğu en aza indirecektir.

29-) Çevirmenlik görevinin ötesinde roller üstlenmek durumunda kalıyor musunuz?
49 yanıt

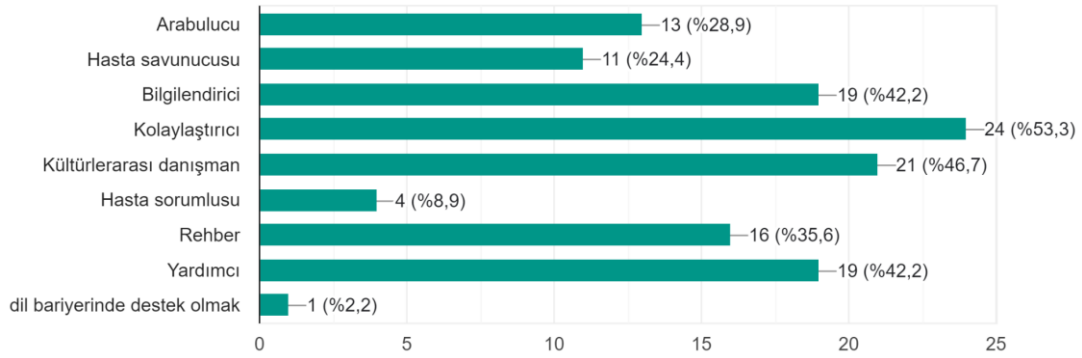
Grafik 29: Çevirmenlik Mesleği Harici Rol Tespit Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çevirmenlik mesleği harici roller üstlendiği yanıtını veren katılımcılar, çoğunlukla görev dağılımı ve iş yükü bakımından çalıştığı kurumda çevirmen sayısının yeterli olmadığını dile getiren katılımcılardan oluşmaktadır (bkz. Grafik 10). Bununla birlikte, göç geçmişi olan katılımcılar çoğunluk olarak çevirmenlik görevinin ötesinde roller üstlendiğini dile getirmiştir. Bu roller kültürlerarası danışman, arabulucu, bilgilendirici, kolaylaştırıcı, rehber, yardımcı, hasta savunucusu, hasta sorumlusu olarak karşımıza çıkmaktadır (bkz. Grafik 30). Genellikle mülteci ve sığınmacı danışanlarla çalışılan ruh sağlığı çevirmenliği hizmetinde, danışan ile ortak geçmişi paylaşmak ve/veya ortak kültüre sahip olmak çevirmenleri sadece çeviri yapmanın ötesinde bir role sürükleyebilir. Üstlenen bu ekstra rol ise bir süre sonra çevirmende psikolojik yıpranma ve tükenmeye neden olabilir. Buna çözüm olarak Şan (2021), çevirmenin sınır koymasını önermiş olup sınırsızlığın çevirmeni duygusal olarak etkilemesinin yanı sıra onu görev aşımına da götüreceğini belirtmiştir (s.1035).

30-) Ruh sağılığı alanında üstlendiğiniz rol/rolleri işaretleyiniz

45 yanıt

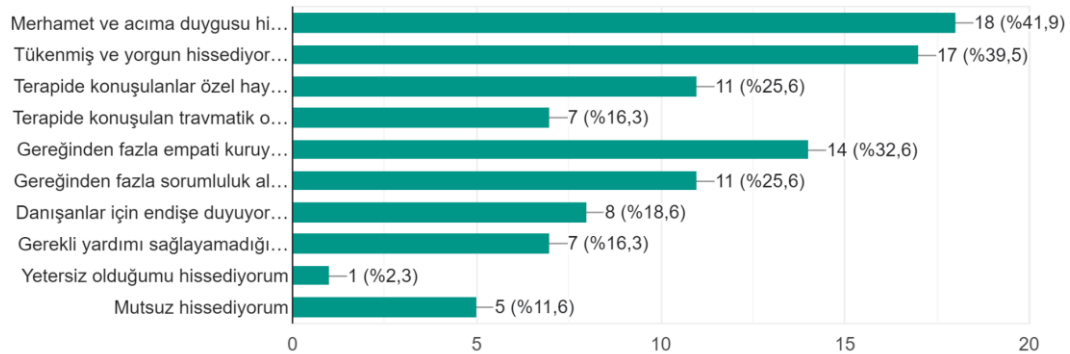
Grafik 30: Çevirmenlik Mesleğı Harici Üstlenilen Rollerin Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sağılık hizmetlerinde çevirmenlerin hasta savunucusu (Şener, 2017) uluslararası hasta operasyonları uzmanı veya uluslararası hasta sorumlusu (Duman, 2018) gibi rollerin yanı sıra ruh sağılığı çevirmenlerinin yardımcı terapist rolünü üstlenebilmektedir (Hamerdinger ve Karlin, 2003; Mudarikiri, 2002; Westermeyer, 1989). Bu çalışmada ise katılımcıların %69.4'ü çeviri yapmanın haricinde roller üstlenmek durumunda kaldığını belirtmiştir. En çok üstlenilen rol: kolaylaştırıcı, kültürlerarası danışman, yardımcı, bilgilendirici ve rehber olmuştur.

31-) Çalışma hayatımda üstlendiğim görevler sonucu özel hayatım ve gündelik yaşamda:

43 yanıt

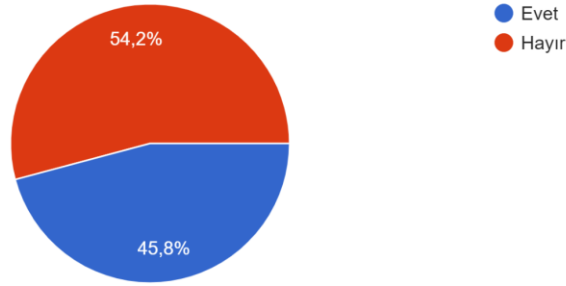

Grafik 31: Ruh Sağılığı Çevirmenliğinin Günlük Hayata Etkisine Yönelik Bilgi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Merhamet ve acıma duygusu, tükenmişlik ve yorgunluk, gereğinden fazla empati kurma, gereğinden fazla sorumluluk alma en çok yanıtlananlardır. Merhamet ve acıma duygusu, aşırı empati ileride merhamet yorgunluğuna yol açacak belirtilerin başında gelir. Figley (2013) travma mağdurları ile çalışan terapistleri ele aldığı çalışmasında Empati, şefkat yorgunluğuna yol açan başlıca etkenlerin başında yazmıştır. Bu çalışmada ayrıca travma deneyimi olması, çözüme kavuşmamış travmalar ve çocukların travmalarına şahitlik etmek şefkat yorgunluğunu tetikleyen önemli nedenlerdir (s.16).

32-) Çalıştığınız yerde danışan ve/veya çevirmenler için psikolojik destek sağlanıyor mu?
48 yanıt

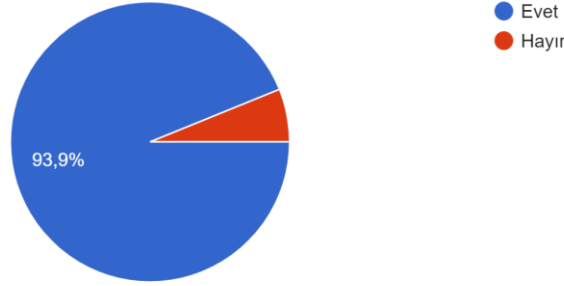
Grafik 32: Meslek Gruplarına Yönelik Psikolojik Destek Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların yarısından fazlası çalıştıkları yerde kendilerine psikolojik destek sağlanmadığı yanıtını vermiştir.

33-) Çalıştığınız yerde çevirmenler için psikolojik destek sağlanması gerektiğini düşünüyor musunuz?

49 yanıt

Grafik 33: Çevirmenlere Yönelik Psikolojik Destek Talep Bilgisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcılar %93'lük bir oranla çevirmenler için psikolojik destek sağlanması gerektiği yanıtını vermiştir. Çalıştığı yerde psikolojik destek almayan katılımcıların yarısından fazlası terapi sürecinden olumsuz etkilendiği yanıtını vermiştir.

Grafik 33'ün ardından, 34, 35 ve 36. sorular açık uçlu sorular olarak hazırlanmış ve katılımcıların alana yönelik öneri ve değerlendirmelerini sunmaları istenmiştir.

34. soru zorunlu bırakılmamış olup çevirmenler için psikolojik destek sağlanmasının mesleki ve ruh sağlığı açısından ne tür getirileri olduğu/olabileceğine yanıt aranmak istenmiş ve bu soruya 51 katılımcıdan 41'i yanıt vermiştir. Yanıtlar arasında en çok vurgulanan temalardan birisi çeviri kalitesidir. Katılımcıların görüşleri, psikolojik destek almanın verimli çalışmayı doğuracağı yönündedir. Ruhsal durumun kontrol altında olması sonucu daha kaliteli ve tüm dikkatin verildiği bir çeviri üretmek, daha verimli çalışabilmek, daha iyi bir çeviri sürecinin gerçekleşmesi, ileriki çeviri işlerinde daha dayanıklı ve verimli bir ruh haline bürünmek, seanslardan olumsuz etkilenmeyip daha pürüzsüz ve kaliteli çeviriler ortaya koymak, psikolojik destek sayesinde stresle başa çıkabilmek ve bunun iş performansı ve çeviri kalitesini artması ile sonuçlanması gibi yanıtlarla duruma profesyonel yönden yaklaşıldığı gözlemlenmiştir. Katılımcılardan biri psikolojik desteğin stabil bir duygudurum ortaya koyması sonucu daha iyi bir çeviri elde edilebileceğini "ruhsal durumum kontrol altında olacağından daha kaliteli ve tüm dikkatimi verebildiğim bir çeviri gerçekleştireceğim" yanıtı ile ifade etmiştir.

Üzerinde durulan bir diğer tema psikolojik destek sayesinde seansların gündelik hayat üzerindeki etkisinin kırılması olmuştur. Katılımcıların psikolojik danışma yoluyla

kendilerini güvende, huzurlu ve ileriki işe hazır hissedeceklerini belirtmiştir. Psikolojik danışma sayesinde çeviri işinin daha objektif ve kontrollü bir süreçte yönetileceği, seansların günlük hayattaki olumsuz yansımalarının oranının azalması, psikolojik sağlık ve farkındalık kazanmak, gündelik yaşamda daha pozitif olabilmek, işe motive olabilmek ve karşılaşılan sorunlarla kolay baş edebilmek, kendini günlük hayatına daha hızlı adapte edebilmek, iş hayatı ile özel hayatı birbirinden ayırt edebilme yetisi gibi günlük hayatı daha sorunsuz kılmak üzerine yanıtlar verilmiştir. Özellikle katılımcılardan birisinin “danışanla aramızdaki sınırın ortadan kalkmaması için gerekli” yanıtı aslında çevirmen ve danışmanın işbirliği içinde hareket ederek işten olumsuz etkilenmeyi en aza indirgeyebilecekleri fikrini destekler niteliktedir. Bu işbirliği düzenli görüşmeleri içerir ve psikolojik destek ile de pekiştirilirse seanslardaki olumsuzluklardan daha az etkilenen bir çevirmen ve dolayısıyla daha kaliteli bir çeviri elde edilecektir. Çevirmen ve danışman işbirliği, alana yönelik yapılabilecek ileriki çalışmalarda üzerinde durulması gereken bir konudur. Bir diğer katılımcı psikolojik destek sunulan çevirmenlerin “sosyal ve aile hayatlarında daha aktif olacaklarını, karşılaştıkları durumu çevresindeki insanlara yansıtmayacaklarını düşünüyorum” yanıtı ile olaya daha sosyolojik açıdan yaklaşmış ve toplumsal refaha da katkısı olacağını vurgulamıştır. Bir başka katılımcı, kurum içi sağlanacak psikolojik danışma hizmeti ile sağlanacak psikolojik desteğin faydasından şu şekilde bahsetmiştir:

“Karşılaşılan vakaların güncelliği ve dereceleri çevirmen üzerinde istemsiz olarak çeşitli duygusal yükleri de beraberinde getirdiğinden ötürü çevirmene psikolojik destek sağlanması çevirmenin düzenli olarak ve hızlıca destek görmesini ve bu potansiyel sorunlardan daha az etkilenmesini sağlayacaktır. Daha sonra birikerek daha büyük sorunlara dönüşebilecek küçük sorunlar daha büyümeden ortadan kaldırılabilir.”

Başka bir katılımcı psikolojik desteğin daha önce de vurgulanan zincirleme etkisini “danışanlarla daha rahat iletişim kurulabilir, böylece danışmanlara çok daha faydalı bir hizmet sunulabilir” yanıtı ile ifade etmiştir.

35. soru zorunlu bırakılmamış olup ruh sağlığı çevirmenliğini daha kolay ve sorunsuz kılacak öneriler elde edilmek istenmiştir ve bu soruya 51 katılımcıdan 37’si yanıt vermiştir. Yanıtlar arasında en çok vurgulanan temalardan biri psikolojik desteğin gerekliliği olmuştur. Öneri olarak “destek grup görüşmeleri” ve “seans sonrası psikolojik destek” gelmiştir. Bir katılımcı ise “çevirmenin konum olarak üstünde çalışan kişilerden

ve diğer meslektaşlarından kurum içi destek görebilmesinin ruh sağlığı çevirmenliğini daha kolaylaştıracağına inanıyorum.” ifadesi ile desteğin yanı sıra konum olarak üstte çalışan bir kişiden destek görmekle denetim, bir çeşit süpervizyonun gerekliliğinden söz etmiştir.

Yanıtlar arasında ikinci bir göze çarpan tema ise düzenli eğitim, ruh sağlığı alanına yönelik eğitim gibi eğitimin gerekliliği yönünde olmuştur. Bundan farklı olarak bir katılımcı tarafından iletişim ve kültür bilgisi üzerine bir eğitimden söz edilmiştir. Bu durumu “çeviri alanında çalışanların, özellikle de işi gereği mültecilerle uğraşanların sosyal ilişkiler konusunda kurslar alması gerektiğine inanıyorum. Benim açımdan çevirmenin dünyadaki diğer kültürlerle tanışması, bu konuda önemli katkılar sağlayabilir” ifadesi ile belirtmiştir. Çevirmen göçmen kimlikli ise, bir takım kültürel nüanslarla tanının seyrini değiştirebilecek, danışanın kültüre yönelik bedensel ve sözlü ifadelerine genel hatlarıyla zaten hakim olacaktır. Fakat danışanın kültürüne hakimiyet veya göç ve iltica gibi bir arka plan söz konusu değilse çevirmenin kültür bilgisine hakim olması yerinde bir tespit ve öneridir. Bir başka katılımcı ise eğitim için kaynak materyal olabilecek bir öneri sunmuştur: “Ruh sağlığına yönelik çalışmaların artırılması ruh sağlığına yönelik terimlerin toplandığı bir terminoloji sözlüğü oluşturmak”. Çeviri alanında, hukuk ve tıp terminolojisine yönelik sözlük çalışmaları mevcutken ruh sağlığı özelinde kapsamlı bir terminoloji sözlüğü çevirmenler için yol gösterici bir kaynak olacaktır. Katılımcılardan birisinin vermiş olduğu yanıt, daha önceden sözü geçen çevirmen-danışman işbirliği ve ön ve son görüşmeleri destekler niteliktedir: “Ruh sağlığı, birçok farklı konuda ele alınabilir. O yüzden ilgili çevirmenlerin de genel ruh sağlığı alanında değil, daha spesifik bir ruh sağlığı konusunda kendilerini geliştirmesi daha iyi olacaktır. Böylece danışan çevirmen uyumu daha uygun olur”. Şayet bu durum, çevirmenin böyle spesifik bir bilgiyi elde etmek için çevirisini yapacağı her bir vakaya dair danışman tarafından bilgilendirilmesi anlamına gelir. “Görev başında ve öncesinde çeviri vakaları ve müşteriler hakkında ön bilgi sahibi olmak gerekiyor. İşverenler bunlara dikkat etmelidir.” yanıtı ile “uzmanların çeviri prosedürleri hakkında bilgi sahibi olması” yanıtı ön ve son görüşmeler, işbirliği içerisinde çalışmanın gerekliliğinin tekrar altını çizmiştir.

Yanıtlar arasında üçüncü bir tema ise çevirmen şartlarının iyileştirilmesi yönündedir. Seanslar arası mola verilmesi en çok talep edilen yanıtlar arasındadır. Çevirmene çeviri

için daha fazla vakit tanınması, alana yönelik çalışmalar yapılması talebi, iyi bir çalışma planı ve düzenli mola, kurum içi şartların düzenlenmesi, sık verilen yanıtlar arasında olmuştur.

Son olarak 36. soruda katılımcılardan mesleki tükenmişlik ve ruhsal problemler yaşamamak için öneriler sunması istenmiştir. Soruya yanıt vermek zorunlu kılınmamış olup 51 katılımcıdan 38'i yanıt vermiştir. Yanıtlar, çevirmenlere ruhsal destek verilmesi, danışman ve akranlarla destek görüşmeleri, bir takım rahatlatıcı ve kolektif aktiviteler, maaş, tatil ve mola süresi gibi mesleki şartların iyileştirilmesi üzerine yoğunlaşmıştır.

Bir katılımcı, “meslek saygınlığının korunması ve mesleki gelişim için fırsat sağlanması” gibi yerinde bir gerekliliğin altını çizmiştir. Sonuçta mesleğin saygınlık kazanması resmiyette tanınması anlamına gelmektedir. Saygın ve tanınmış bir mesleğe yönelik yeterlik, sertifikasyon ve eğitim gibi uygulamalar olacaktır ki bu da meslekte iyileşmeye gitme demektir. Bir başka katılımcı ise işyerinin sağlaması gereken bir fırsatı “kurum tarafından düzenlenecek mesleki destek grupları ve çevirmenler için düzenli olarak psikolojik destek gibi uygulamaların yapılması gerektiğini düşünüyorum” ifadesi ile dile getirmiştir.

Katılımcıların önerileri öncelikle, “güvenli alan aktiviteleri düzenlenmeli”, “farkındalık ve öz bakım etkinlikleri”, “iyilik haline yönelik aktiviteler”, “sosyal aktiviteler”, “meditasyon ve bir araya gelerek çözümleme”, “terapi ve psikolojik danışmanlık hizmetleri sunulmasının zorunlu hale gelmesi” gibi stabil bir psikoloji ve duygu durumu yaratılması yönünde olmuştur. İkinci olarak, maaş, çalışma süresi ve molaya değiniliş olup bir katılımcı iyileştirilmiş çalışma şartları talebini “gün içindeki danışan sayısının üst sınırı belirlenebilir. Çevirmenin böyle bir sınırlamada işe daha pozitif yaklaşım sergileyeceğini düşünmekteyim” ifadesi ile dile getirmiştir. Diğer bir öneri konusu ise eğitim üzerinedir. “Özel alan eğitimi almak”, “bu konuda aralıklarla her 6 ayda 1 eğitim yapılabilir” “özel mesleki eğitim ve seminerler” gibi önerilerle eğitim ihtiyacının altı çizilmiştir. Dikkat çeken bir nokta ise katılımcılardan kimisi ön ve son görüşme, süpervizyon gibi uygulamalardan haberdar ve bilinçli bir şekilde kimisi de habersiz ama bu tür ihtiyacın eksikliğini hissederek çevirmenden sürekli geri dönüt almayı amaçlayan, danışmanla arasındaki iletişim akımını sürekli kılan uygulamaları talep etmiştir. “Olayların içsel durumlarını belirleyip çevirmen seçimini dengeli yürütmek gerekebilir” önerisini sunan bir katılımcı aslında çevirmen arka planı, travmatik bir deneyimi olup

olmadığı gibi çevirmen profilini çıkarmaya yönelik bir ön görüşme ihtiyacının altını çizmiştir. Bir başka katılımcı ise “her seans olmasa da gün içinde çevirmenin huzurlu hissetmesini sağlayacak ortam oluşturmak gerekiyor, bununla beraber düzenli olarak brifingler ile çevirmelerin ruh sağlığı da kontrol edilmelidir” önerisi ile bu ihtiyaca kesin bir dille değinmiştir. Sonuç olarak, mesleki tükenmişlik ve ruhsal problemler yaşamamak adına çevirmenler için danışma ve akran desteği, mesleki eğitime yönelik kurs ve seminerler düzenlenmesi, çalışma şartlarının iyileştirilmesi yönünde öneriler sunulmuştur.

SONUÇ

Bir toplumu belirleyen ve temsil eden unsurlardan birisi de o toplumun içinde bulunduğu şartlar sonucu şekillenen ruh sağlığıdır. Toplumun refahını korumak ve dünya düzenine ayak uydurmak için bir ülkenin vatandaşları ve içinde barındırdığı toplumun ruhsal dengesini koruması şarttır. Türkiye son yıllarda aldığı göç ile birlikte toprakları içerisinde yaşayan insanlara, kamu hizmetleri ve temel ihtiyaçlar bazında kendi vatandaşları ile eşit haklar sunarak toplumun refahını kontrol etme yoluna girmiştir.

Ülke dilini yeterli düzeyde bilmeyen bu bireylerin hizmetlere erişimi ve topluma entegre olabilmesi için çeviriye ihtiyaç vardır. Bu çalışma ile ruh sağlığı hizmetleri üzerinde durulmuş ve toplum çevirmenliği genç bir alt alanı olan psikoterapi çevirmenliği ele alınmıştır. Bu çalışma, Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarında geçici koruma altındakilere sağlanan psikososyal destek hizmetlerinde görev yapan çevirmenlerin psikolojik durumunu ve psikoterapi görüşmelerinden ne düzeyde ve nasıl etkilendiğini ölçmeye yöneliktir. Bu veriyi elde etmek üzere düzenlenmiş olan anketin sonuçları ile Türkiye’de bakir sayılabilecek ruh sağlığı çevirmenliği alanında farkındalık yaratmak amaçlanmıştır. Ruh sağlığı gibi psikolojik ve duygusal açıdan yorucu ve talepkar bir alanda çalışan çevirmenlerin sığınma, göç veya travmatik bir geçmişi olmasının onları ruhsal olumsuzluklara açık hale getirdiği ayrıca vurgulanmıştır. Türkiye’de ülke dilini konuşmayan mülteci, sığınmacı ve göçmen gruplara sivil toplum kuruluşlarında psikososyal destek veren çevirmenlerin %50’den fazla bir sonuçla psikolojik destek almadıkları ve çalıştıkları yerde bu tür düzenlemelerin yapılmasının gerekliliğini vurguladıkları yönünde veri elde edilmiştir. Anketin ilk 8 sorusu anketin uygulanacağı katılımcı profilini çıkarmak ve ileriki soruları daha iyi yorumlamak üzere hazırlanmıştır. Son üç soruyu açık uçlu sorular oluşturmakta olup katılımcıların önerilerine yer verilmiştir.

Elde edilen veriler ışığında katılımcı profili çoğunluk olarak 20-29 yaş grubu ve bekar kitleden oluşmaktadır. Katılımcıların %38’lik bir oranla göçmen arka planı olup katılımcıların yarıdan fazlası çeviri lisans eğitimi almıştır. Ruh sağlığı üzerine hizmet-içi eğitim alan katılımcı sayısı genele vurulduğunda toplam sayının yarısından azdır. İleriki çalışmalarda bu çalışmada elde edilen verinin farklı varyasyonlarını ortaya koyacak katılımcı profili elde edilebilir. Anket sorularından elde edilen veriler ışığında katılımcıların çalıştıkları ortamda rol ve iş yükü bakımından sayıca yetersiz olmaları,

göçmen arka plana sahip olmaları, travmatik olaya doğrudan veya dolaylı yoldan tanıklık etmiş olmaları, iş deneyim süresi ve eğitimleri, uygulamakta oldukları öz bakım ve baş etme stratejileri, psikolojik destek alıp almadıkları, danışmanla iş birliği içerisinde ön ve son görüşmeler gerçekleştirip gerçekleştirilmemeleri, çeviride birincil ağızdan aktarım yapılması ve ben dili ve katılımcıların da vurgulamış olduğu mesleki şartlar çevirmen psikoloji üzerine etkisi olan etmenlerdir. Verilerden elde edilen sonuçta, ruh sağlığı ortamında çalışan çevirmenlerin seanslar esnasında danışanlarla empati kurmaya maruz kalması sonucu şefkat yorgunluğu başta olmak üzere tükenmiş ve yorgun, kaygı, geçmişteki olumsuzlukları hatırlatan seanslarda bulunma sonucu flashback, danışanın depresifliğini paylaşma, sosyal olarak izole olma isteği ve hatta kendine, çevresine ve çevresindeki nesnelere yabancılaşmış hissi gibi bazı kişilik bozukluklara temel oluşturabilecek belirtiler yaşadıkları tespit edilmiştir. Çevirmenlerin terapötik görüşmelerden olumlu yönde etkilenip etkilenmediği ve olumlu duyguların belirtilmesi istendiğinde tatmin olmuş ve yeterli hissetme, mutlu hissetme gibi veriler elde edilmiştir. Diğer verilerle çapraz bir incelemeye gidildiğinde bu veri bizi çoğunluk olarak travmatik olaylar deneyimlemiş ve göçmen arka plana sahip insanların yeterli, tatmin olmuş ve mutlu hissettiği yanıtına götürmüştür. Bu durumda katılımcıların aslında profesyonel bir destekten bağımsız olarak kendini rahatlatma ve baskılama yoluna girdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Katılımcıların deneyimlemiş olduğu bu olumsuzluklar, çevirmen ve danışanın işbirliği içerisinde hareket etmemesi, çevirmenin psikolojik destek almaması, mesleki şartların yetersizliği ve tüketiciliği, çevirmenlerin ruh sağlığı alanında çalışmak için eğitim ve bilgilendirme açısından yeterli hazırbulunuşluğa sahip olmaması gibi etkenlere bağlanabilir.

Psikoterapi görüşmelerinden olumsuz yönde etkilenmemek adına çalışmanın katılımcıları, çevirmenlere eğitimler düzenlenmesi, psikolojik destek grupları oluşturulması, ön ve son görüşmelere önem verilmesi ve danışmanla işbirliği içinde çalışmanın gerekliliğine değinmiştir. Ayrıca katılımcılar, mesleğin saygınlığı, mesleki gelişim fırsatları, ücretlendirme ve tatil süresi gibi iş şartlarının iyileştirilmesi üzerinde durmuştur. Tüm bunların gerçekleşebilmesi için alana yönelik bilimsel çalışmaların yapılması ve böylelikle alanda farkındalık yaratılması önemlidir. Önceki çalışmalarda değinildiği gibi ruh sağlığı alanında eğitilmiş ve deneyimli çevirmenler çalıştırılmasının gerekliliği bir yana bu çalışmanın vurgulamak istediği fikir çevirmenin ruh sağlığı

iyileştirilerek ve kontrol altında tutularak daha kaliteli ve yeterli çeviriler üretileceği yönündedir. Burada önerilmek istenen bir başka konu ise bilinçli ve donanımlı çevirmenler yetiştirmek adına psikoterapi çevirmenliğinin mütercim-tercümanlık, çeviribilim gibi çeviri üzerine programların müfredatlarında ders içeriği olarak eklenmesidir. Yerinde bir psikolojik destek ve eğitimle ülke dilini bilmeyen gruba kaliteli bir çeviri hizmeti sağlanacak olup bilinçli ve psikolojik olarak sağlam bir çevirmen hem insani değerler hem de meslek etiği açısından yararlı olacaktır. Bu çalışmada çevirmenin ruh sağlığının vurgulanması altında yatan sebep sadece çevirmenlere psikolojik destek sağlanması yönünde bir çıktı elde etmeyi amaçlamak olmayıp aynı zamanda ruhsal olarak dengede bir çevirmenin pürüzsüz bir çeviri sağlayarak tedavinin kendisi olan çeviri sürecini verimli kılacağı fikri ile bu çıktının toplumun refahına katkı sağlayarak sosyolojik açıdan da bir sonuç elde edileceğidir.

KAYNAKÇA

- 20UY0407-6. (2020). *İşaret Dili Çevirmeni Seviye 6*. Mesleki Yeterlilik Kurumu. Ankara
- Ali, P. A., & Watson, R. (2018). Language barriers and their impact on provision of care to patients with limited English proficiency: Nurses' perspectives. *Journal of clinical nursing*, 27(5-6), e1152-e1160.
- Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı. Erişim tarihi: 16.05.2023. Erişim adresi: <http://kaynasli.gov.tr/kurumlar/kaynasli.gov.tr/dosyalar/AVRUPA%20B%C4%B0RL%C4%B0%C4%9E%C4%B0%20TEMEL%20HAKLAR%20%C5%9EARTI.pdf>
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. Erişim tarihi: 02.04.2023. Erişim adresi: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_tur
- Aydın, C. (2017). Göçmenlerin karşılaştıkları ve neden oldukları bazı psikolojik sorunlar ve çözüm önerileri üzerine bir analiz. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 305-316.
- Aykut, S. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim sorunları: Farklılıklara saygı eğitimi odağında okul sosyal hizmeti önerisi*, Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balkul, H. İ., & Akıncı, Ş. (2019). Sözlü çeviride kullanılan teknolojik araçların sınıflandırılması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (15), 391-406.
- Bontempo, K., & Malcolm, K. (2012). An ounce of prevention is worth a pound of cure: Educating interpreters about the risk of vicarious trauma in healthcare settings. In *In our hands: Educating healthcare interpreters* (pp. 105-130). Gallaudet University Press.
- Brune, M., Eiroa-Orosa, F. J., Fischer-Ortman, J., Delijaj, B., & Haasen, C. (2011). Intermediated communication by interpreters in psychotherapy with traumatized refugees. *International Journal of Culture and Mental Health*, 4(2), 144-151.
- Buz, S. (2005). Türkiye'deki sığınmacıların psikososyal sağlığı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 16(2), 93-105.
- Buz, S. (2008). Türkiye'deki sığınmacıların sosyal profili. *Türkiye'deki sığınmacıların sosyal profili*, 10(4).
- Ceza Muhakemesi Kanunu. Erişim tarihi: 03.07.2023. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5271.pdf>
- Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Tercüman Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik. Erişim tarihi: 02.07.2023. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130305-6.htm>

- Chen, A. W., Kazanjian, A., & Wong, H. (2009). Why do Chinese Canadians not consult mental health services: health status, language or culture?. *Transcultural psychiatry*, 46(4), 623-641.
- Crezee, I. (2015). Teaching interpreters about self-care. *International Journal of Interpreter Education*, 7(1), 7.,
- Çalık, O. (2019). Çalık, O. (2019). *Türkiye'deki sözlü çeviri alanındaki akademik çalışmaların konumu: 2008-2018 yılları arasındaki makale kitap ve lisansüstü tez düzeyindeki çalışmaların içerik analizi* (Doctoral dissertation, Sakarya Üniversitesi (Turkey)).
- Çeri, V., Beşer, C., Fiş, N. P., & Arman, A. (2018). İstanbul'daki mülteci çocuklara bakım vermek üzere özelleşmiş bir çocuk psikiyatri ünitesinden bulgular. *Klinik Psikiyatri*, 21, 113-121.
- Dinar, G. *Türkiye'de futbol alanında farklı eyleyenler: Çeviri ve çevirmenin rolü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi; 2017.
- Doğan, A. (2017). *Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Doğan, C. (2017). “*edirne özelinde düzensiz göçmenlerin tercümanlık boyutunda sorunları ve çözümünde toplum tercümanlığının rolü*”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, Çeviribilim.
- Duman, Duygu (2018) *Toplum çevirmenliğine yorumbilgisel bir yaklaşım: sağlık çevirmeni ve öznellik*. Doktora Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi (yayınlanmamış).
- Duvan Aral, M. (2021). *Türkiye’de toplum çevirmenliği bağlamında mültecilere verilen tercüman bilirkişilik hizmetleri: ağ kuramı ışığında bir değerlendirme* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Eren, V., & Çakran, Ş. (2017). Mülteci Politikası: Avrupa Birliği Ve Türkiye Karşılaştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(39), 1-30.
- Ergenekon, T. (2022). *9-12 Yaş Grubu Mülteci Çocukların Kaygı Ve Ruhsal Uyum Düzeylerinin Belirlenmesi: Karabük İli Örneği*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Eryılmaz, E. (2020). *Türkiye’de mahkeme çevirmenliğinin durumu ve çevirmen meslek standardı açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eryılmaz, E., & Demez, N. (2021). Türkiye'deki mahkeme çevirmenliğinin çevirmen meslek standardı açısından değerlendirilmesi. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 2021(31), 127-157.

- Farber, B. A. (1985). The genesis, development, and implications of psychological-mindedness in psychotherapists. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 22(2), 170.
- Farooq, S., Fear, C., & Oyebode, F. (1997). An investigation of the adequacy of psychiatric interviews conducted through an interpreter. *Psychiatric Bulletin*, 21(4), 209-213.
- Favaron, R. (2010). *Interpreting in a bilingual healthcare facility: an ethnographic and corpus-based analysis*. Unpublished PhD thesis. Austria: University of Vienna.
- Figley, C. E. (1995). Compassion fatigue: Coping with secondary stress in those who treat the traumatised. *New York, NY: Brunner/Mazel*.
- Figley, C. R. (2002). Compassion fatigue: Psychotherapists' chronic lack of self care. *Journal of clinical psychology*, 58(11), 1433-1441.
- Figley, C. R. (2013). *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized*. Routledge.
- Figley, C. R., & McCubbin, H. I. (1983). Catastrophes: An overview of family reaction. *Ariel*, 129(81), 82-190.
- Flores, G. (2005). The impact of medical interpreter services on the quality of health care: a systematic review. *Medical care research and review*, 62(3), 255-299.
- Freudenberger, H. J. (1974). 'Staff burn-out', *Journal of Social Issues*, 30 (1), 159-165.
- Gartley, T., & Due, C. (2017). The interpreter is not an invisible being: A thematic analysis of the impact of interpreters in mental health service provision with refugee clients. *Australian Psychologist*, 52(1), 31-40.
- Geçici Koruma Yönergesi. Erişim tarihi: 10.05.2023. Erişim adresi: <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/1376,saglik-bakanligi-gecici-koruma-yonergesi-25032015pdf.pdf?0>
- Geçici Koruma Yönetmeliği. Erişim tarihi: 06.05.2023. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf>
- Gile, D. (2001). Consecutive vs. Simultaneous: which is more accurate?. Interpretation studies: *The Journal of the Japan Association for Interpretation Studies*, 1, 8-20.
- Gomez, A. (2012). Vicarious trauma and posttraumatic growth: A study of how interpreters working in psychotherapy are impacted by their work (Doctoral dissertation, Dublin Business School).
- Gormez, V., Kılıç, H. N., Oregul, A. C., Demir, M. N., Demirlikan, Ş., Demirbaş, S., ... & Semerci, B. (2018). Psychopathology and associated risk factors among

forcibly displaced Syrian children and adolescents. *Journal of immigrant and minority health*, 20, 529-535.

Göç İdaresi Başkanlığı Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler. Erişim tarihi: 12.02.2023. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638#>

Göçmen Sağlığı Merkezler ve Birimlerine İlişkin Genel Yazı. Erişim tarihi: 10.05.2023 erişim adresi: <https://hsqm.saglik.gov.tr/tr/mevzuat/genel-nitelikli-yaz%C4%B1-ve-g%C3%B6r%C3%BC%C5%9Fler/172-g%C3%B6r%C3%A7men-sa%C4%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-merkezleri-birimleri.html>

Gryesten, J. R., Brodersen, K. J., Lindberg, L. G., Carlsson, J., & Poulsen, S. (2021). Interpreter-mediated psychotherapy—a qualitative analysis of the interprofessional collaboration between psychologists and interpreters. *Current Psychology*, 1-14.

Hale, S. (2011, March). The need to raise the bar: court interpreters as specialised experts. In *Judicial Review: Selected Conference Papers: Journal of the Judicial Commission of New South Wales, The* (Vol. 10, No. 2, pp. 237-258).

Hamerdinger, S., & Karlin, B. (2003). Therapy using interpreters: Questions on the use of interpreters in therapeutic settings for monolingual therapists. *Jadara-Rochester NY-*, 36, 12-30.

Hasdemir, D. (2018). *Effects of refugee trauma on interpreters: a qualitative analyses of vicarious traumatization and coping* (Master's thesis, Middle East Technical University).

Hek, R. (2005). The role of education in the settlement of young refugees in the UK: The experiences of young refugees. *Practice*, 17(3), 157-171.

Holmgren, H., Sondergaard, H., Elklit, A. (2003). Stress and coping in traumatised interpreters: a pilot study of refugee interpreters working for a humanitarian organisation. *Intervention*, 1(3), 22-27.

Hsueh, L., Hirsh, A. T., Maupomé, G., & Stewart, J. C. (2021). Patient–provider language concordance and health outcomes: A systematic review, evidence map, and research agenda. *Medical Care Research and Review*, 78(1), 3-23.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu. Erişim tarihi: 04.07.2023. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6100.pdf>

IOM (Uluslararası Göç Örgütü), Göç Terimleri Sözlüğü, Cenevre: IOM, Yayın No: 31. Erişim tarihi: 25.02.2023. Erişim adresi: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf

Kabukcik, S. (2009). *Sözlü Çeviri Sürecinde Çevirmenin Yaşadığı Anlama Ve Aktarma Süreçleri Üzerine Kuramsal Ve Yöntemsel Bir Araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

- Kahraman, R. (2010). *Göç ve Çeviri: İltica Başvurularında Sözlü Çeviri Uygulamaları ve Toplum Çevirmeninin Rolü*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Karaağaç, F. C., & Güvenç, H. (2019). Resmi ilkokullara devam eden suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları. *Opus International Journal Of Society Researches*, 11(18), 530-568.
- Karliner, L. S., Jacobs, E. A., Chen, A. H., & Mutha, S. (2007). Do professional interpreters improve clinical care for patients with limited English proficiency? A systematic review of the literature. *Health services research*, 42(2), 727-754.
- Katar, B. (2019). *Türkiye’de ve Avrupa’da Spor Çevirisi Uygulamalarındaki Benzerlikler, Farklılıklar ve Meslekleşme*. (Mémoire de master). Université d’İstanbul.
- Kızıltan, R. (2000). Antik Çağdan 19. Yüzyıl Sonuna Kadar Edebi Çeviri Kuramları-1 Antik Çağdan Barok Çağın Sonuna Kadar. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 40(1-2), 71-88.
- Kirmayer, L. J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A. G., Guzder, J., ... & Pottie, K. (2011). Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *Cmaj*, 183(12), E959-E967.
- Kocabaş, E., & Özdemir, S. (2018). *Uluslararası Göç Sorunsalının Sosyal Dışlanma Bağlamında Kadın Psikolojisine Etkisi; Tekirdağ Bölgesindeki Suriyeli Sığınmacı Kadınlar Örneği*. İstanbul Rumeli Üniversitesi İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi.
- Koçan, S., Demirci Güngördü, N., Demir, A., & Üstün, Ç. (2017). Bir Grup Sağlık Çalışanının Bakış Açısıyla Göçmen Sorunu: Nitel Bir Çalışma. *Electronic Turkish Studies*, 12(31).
- Koçlu, S. (2019) *Göç ve Çeviri İlişkisi Bağlamında Toplum Çevirmenliğine Üst Bakış: Sakarya Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Kurultay, T., & Bulut, A. (2014). Toplum Çevirmenliğine Yeniden Bakışta Afette Rehber Çevirmenlik. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, 3(6), 75-102.
- Lai, M., & Costello, S. (2021). Professional interpreters and vicarious trauma: An Australian perspective. *Qualitative Health Research*, 31(1), 70-85.
- Mahdavi, M. (2020). *The role of interpreters in healthcare in Australia* (Doctoral dissertation, Victoria University).
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of organizational behavior*, 2(2), 99-113.

- Mason, I., & Laver, J. (2020). A dictionary of translation and interpreting. A Dictionary of Translation and Interpreting.
- McCann, L. and Pearlman, L. A. (1990). Vicarious Traumatization: A Framework for Understanding the Psychological Effects of Working with Victims. *Journal of Traumatic Stress*, 3(1), p. 131-149.
- Mladovsky, P. (2007). Migrant health in the EU. *Eurohealth-London-*, 13(1), 9.
- Mudarikiri, M. (2002). Working with the interpreter in adult mental health. In R. Tribe, & H. Raval (Eds.) *Working with interpreters in mental health* (pp. 182–197). Hove, UK: Brunner-Routledge.
- Mulayim, S., Lai, M., & Norma, C. (2014). *Police investigative interviews and interpreting: Context, challenges, and strategies*. CRC Press.
- MYK (2018), Toplum Çevirmenliği Ulusal Yeterlilik Kriterleri. Erişim tarihi 19.02.2013 Erişim adresi: <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=cevirmen-yeterlilikleri---toplum-cevirmeni---yayinlanan-taslak-15.12.2018.pdf>
- Okuyan, S. (2012). *Çeviri tarihinin bugünün çeviri bakış açısıyla incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Oral, A. Z. (2016). Türk işaret dili çevirisi.
- Özsöz, B. (2019). *Toplum çevirmenliği bağlamında sağlık turizmindeki diyalog çevirilerine dilbilimsel ve çeviribilimsel yaklaşım* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi
- Priebe, S., Sandhu, S., Dias, S., Gaddini, A., Greacen, T., Ioannidis, E., ... & Bogic, M. (2011). Good practice in health care for migrants: views and experiences of care professionals in 16 European countries. *BMC public health*, 11, 1-12.
- Rondon-Pari, G. (2022). Vicarious Trauma among Interpreters Serving Asylum Seekers and Refugees from the Northern Triangle. *International Journal of Translation and Interpretation Studies*, 2(2), 85-98.
- Sağlık Turizmi ve Turist Sağlığı Kapsamında Sunulacak Sağlık Hizmetleri Hakkında Yönerge. Erişim tarihi: 14.02 2023 erişim adresi: <https://www.saglik.gov.tr/TR-11186/yonergeler.html?Sayfa=2>
- Sander, R., Laugesen, H., Skammeritz, S., Mortensen, E. L., & Carlsson, J. (2019). Interpreter-mediated psychotherapy with trauma-affected refugees—A retrospective cohort study. *Psychiatry research*, 271, 684-692.
- Searight, H. R., & Searight, B. K. (2009). Working with foreign language interpreters: Recommendations for psychological practice. *Professional psychology: Research and practice*, 40(5), 444.

Sihhat Projesi. Erişim tarihi: 23.09.203. Erişim adresi:
<http://www.sihhatproject.org/faaliyetler.html>

Smith, J., Swartz, L., Kilian, S., & Chiliza, B. (2013). Mediating words, mediating worlds: Interpreting as hidden care work in a South African psychiatric institution. *Transcultural psychiatry*, 50(4), 493-514.

Solgun, C., & Durat, G. (2017). Göç ve ruh sağlığı. *Journal of human Rhythm*, 3(3), 137-144.

Steel, Z., Silove, D., Chey, T., Bauman, A., Phan, T., & Phan, T. (2005). Mental disorders, disability and health service use amongst Vietnamese refugees and the host Australian population. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 111(4), 300-309.

Steinberg, E. M., Valenzuela-Araujo, D., Zickafoose, J. S., Kieffer, E., & DeCamp, L. R. (2016). The “battle” of managing language barriers in health care. *Clinical pediatrics*, 55(14), 1318-1327.

Şan, F. (2021). Psikoterapi çevirmenliği: Psikososyal destek hizmetlerinde çevirmenin rolü ve önemi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (23), 1027-1041.

Şener, O. (2017). Healthcare interpreting in Turkey: Role and ethics from a sociological perspective, (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Şener, T. S., & Arlıoğlu, H. (2022). Sosyal afet olarak göç olayının çocuk sağlığı üzerine etkileri. *Hastane Öncesi Dergisi*, 7(1), 95-107.

Şimşir, Ç. G. (2013). *Sözlü çeviri türlerinden ardıl çeviri yöntem ve teknikleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi.

Tepeli, A. D. (2023). *An Interpretative Phenomenological Analysis Of Mental Health Professionals' Experiences Working With Syrian Refugees In Turkey* [Ph.D. - Doctoral Program]. Middle East Technical University.

Terui, S. (2017). Conceptualizing the pathways and processes between language barriers and health disparities: review, synthesis, and extension. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 19, 215-224.

Tunç, T. B., & Doksöz, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların Adaptasyon Sürecindeki Zorlukları. *Bildiriler Kitabı*, 91.

Turan, D. (2018). Sağlık Çevirmenliği: Hekim-Hasta İletişimi Ve Hekimin İktidar Pozisyonunun Değerlendirilmesi Üzerine Bir Çalışma. *Electronic Turkish Studies*, 13(20).

Turrini, G., Purgato, M., Ballette, F., Nosè, M., Ostuzzi, G., & Barbui, C. (2017). Common mental disorders in asylum seekers and refugees: umbrella review of prevalence and intervention studies. *International Journal of Mental Health Systems*, 11(1), 1-14.

- Türk Ceza Kanunu. Erişim tarihi: 04.07.2023. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf>
- Ulaş, A. P. (2022). Emotional Challenges of Interpreters Working with Refugees in Türkiye. *New Voices in Translation Studies*, 27(1), 64-89.
- Uyanık, G. (2015). *Spor çevirmenliğinde durumların ve görevlerin tanımlanması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Westermeyer, J. (1989). *Psychiatric care of migrants: A clinical guide*. Washington, DC: American Psychiatric Press
- White, J. W. (2012). *Interpreting trauma: exploring the experience of compassion fatigue among professional medical interpreters: a project based on responses from the voluntary participation of professional medical interpreters at several major urban health care facilities* (Masters Thesis). Simith College.
- Williams, B., Cassar, C., Siggers, G., & Taylor, S. (2016). Medical and social issues of child refugees in Europe. *Archives of Disease in Childhood*, archdischild-2016.
- Yavaş, A. (2011). Ardıl çeviri eğitiminde zihin haritaları oluşturma yönteminin etkililik derecesi.
- Yavaş, A. (2011). *Ardıl çeviri eğitiminde zihin haritaları oluşturma yönteminin etkililik derecesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Yemenici, A. (2019). Ardıl çeviri eğitiminde dikkat yönetimi ve çalışma belleği dinamikleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 297-313.

EK

Ek 1: Etik Kurul Onay Belgesi

	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ Etik Kurulu													
Sayı : E-61923333-050.99-261225		15.07.2023												
Konu : 59/13 Tuğçe Gamze GÖZELEL														
Sayın Tuğçe Gamze GÖZELEL														
İlgi : 05.07.2023 tarihli ve E--000-0 sayılı yazınız.														
Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 06.07.2023 tarihli ve 59 sayılı toplantısında alınan "13" nolu karar ile Tuğçe Gamze GÖZELEL'in başvurusu uygun görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.														
Bilgilerinizi rica ederim.														
Prof. Dr. Bayram TOPAL Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanı														
Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)														
Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <table><tr><td>Doğrulama Kodu: BSLKR1NFT5 Pın Kodu: 09172</td><td>Belge Takip Adresi: https://turkiye.gov.tr/ebd/ek-57834eD-BSLKR1NFT5&e5-261225</td><td rowspan="4"></td></tr><tr><td>Adres: Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:</td><td>Bilgi için: Hanife Babacan</td></tr><tr><td>sakaryayazmisesi@sa01.kep.tr</td><td>Ünvanı: Birim Evrak Sorumlusu</td></tr><tr><td>Telefon No: 0264 295 50 00 Faks No: 0264 295 50 31</td><td></td></tr><tr><td>e-Posta: ozcelikalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ: www.sakarya.edu.tr</td><td></td><td></td></tr></table>			Doğrulama Kodu: BSLKR1NFT5 Pın Kodu: 09172	Belge Takip Adresi: https://turkiye.gov.tr/ebd/ek-57834eD-BSLKR1NFT5&e5-261225		Adres: Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:	Bilgi için: Hanife Babacan	sakaryayazmisesi@sa01.kep.tr	Ünvanı: Birim Evrak Sorumlusu	Telefon No: 0264 295 50 00 Faks No: 0264 295 50 31		e-Posta: ozcelikalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ: www.sakarya.edu.tr		
Doğrulama Kodu: BSLKR1NFT5 Pın Kodu: 09172	Belge Takip Adresi: https://turkiye.gov.tr/ebd/ek-57834eD-BSLKR1NFT5&e5-261225													
Adres: Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:	Bilgi için: Hanife Babacan													
sakaryayazmisesi@sa01.kep.tr	Ünvanı: Birim Evrak Sorumlusu													
Telefon No: 0264 295 50 00 Faks No: 0264 295 50 31														
e-Posta: ozcelikalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ: www.sakarya.edu.tr														

Ek 2: Anket Formu

Değerli katılımcı;

Bu araştırma, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviribilim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Tuğçe Gamze Gözelel Aydın tarafından "Psikososyal Destek Hizmetlerinde Çevirmenin Ruh Sağlığı" isimli tez çalışması için veri toplama amacıyla yapılmaktadır. Bu araştırma, ruh sağlığı çevirmenlerinin iyileştirilmiş şartlar altında çalışması ve alanda farkındalık oluşturmak amacıyla yapılmaktadır. Elde edilen veriler yalnızca araştırmacılar tarafından bilimsel amaçla değerlendirilecektir. Katkılarınız için teşekkürlerimi sunarım.

1. Cinsiyetiniz

() Kadın

() Erkek

2. Yaşınız

() 20'nin altında

() 20-29

() 30-39

() 40-49

() 50-59

() 59 üzeri

3. Medeni haliniz

() Bekar

() Evli

() Boşanmış/ayrı

() Dul

4. Arka planınızda göçmenlik var mı?

() Evet, Türkiye'ye başka bir ülkeden geldim

() Hayır, yok

5. Çeviri üzerine lisans eğitiminiz var mı?

() Evet

() Hayır

6. Çeviri alanında hizmet içi eğitim aldınız mı?

() Evet

() Hayır

7. Ruh sağlığı çevirmenliği alanında hizmet içi eğitim aldınız mı?

() Evet

() Hayır

8. Ruh sağlığı alanında çevirmen olarak ne kadar süredir görev yapmaktasınız?

9. Sığınmacılara yönelik ruh sağlığı alanında verdiğiniz çeviri hizmeti, diğer çeviri alanlarından farklılık gösteriyor mu?

() Evet

() Hayır

10. Görev dağılımı ve iş yükü bakımından çalıştığınız kurumda çevirmen sayısının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

() Evet

() Hayır

11. Terapilerde anlatılanları dinlerken kendi hayatınızda yaşadıklarınız aklınıza geliyor mu?

() Evet

() Hayır

12. İşinizin üzerinizde psikolojik açıdan olumlu veya olumsuz yönde herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

() Olumlu yönde etkili

() Olumsuz yönde etkili

() Hem olumlu hem olumsuz yönde etkileri var

() Herhangi bir etkisi yok

13. Travmatik bir olaya doğrudan veya dolaylı olarak tanıklık ettiniz mi?

() Evet

() Hayır

14. Benzer travmatik geçmişiniz olan veya benzer psikolojik durumda olduğunuz bir danışana çeviri hizmeti vermekte güçlük çektiğiniz bir durum söz konusu oldu mu?

() Evet

() Hayır

15. Benzer travmatik geçmişiniz olan veya benzer psikolojik durumda olduğunuz bir danışana çeviri hizmeti vermek sizi ne kadar etkiledi?

1 2 3 4 5
Az () () () () () Çok

16. Seans sonrası ruh halinizde meydana gelen olumsuz değişimlerden size yakın olanları işaretleyiniz

- ☐ Danışan için endişe duyma
- ☐ Suçluluk
- ☐ Çaresizlik
- ☐ Mutsuzluk
- ☐ Umutsuzluk
- ☐ Danışanın hikayesi ile kendininkini karşılaştırma ve üzülmeye
- ☐ Terapide geçen olay/olayları istemsizce ve sıklıkla hatırlama
- ☐ Terapide geçen olay/olayları hatırlatan durumlardan kaçınma isteği ve çabası
- ☐ İçer kapanma
- ☐ Korku
- ☐ Yorgunluk
- ☐ Kapana kısılmış hissi
- ☐ Panik olmuş
- ☐ Uyku düzeninde bozulma
- ☐ İşten soğuma
- ☐ İç sıkıntısı
- ☐ Dikkat dağınıklığı
- ☐ Odaklanmada güçlük
- ☐ Karamsarlık
- ☐ Değersizlik
- ☐ Psikosomatik belirtiler
- ☐ Çabuk irkilme
- ☐ Sinirlilik hali
- ☐ Kendine ve çevreye yabancılaşma/kopma
- ☐ Diken üstünde hissetme

- ☐ Duygudurum dalgalanmaları
- ☐ Kabus görme
- ☐ Flashback yaşamak (geçmişe ait olayın görüntülerinin zihinde canlanması)
- ☐ Düşünce düzenleme problemleri
- ☐ Depresif ruh hali

17. Seans sonrası ruh halinizde meydana gelen olumlu değişimlerden kendinize yakın olanları işaretleyiniz

- ☐ Enerjik
- ☐ Huzurlu
- ☐ Neşeli
- ☐ Tatmin olmuş
- ☐ Coşkulu
- ☐ Güvende hissetmek
- ☐ Yeterli
- ☐ Diğer...

18. Seanslar esnasında hissettiğiniz olumsuzluklardan size yakın olanları işaretleyiniz?

- ☐ Seanslar esnasında gergin ve tedirgin hissediyorum
- ☐ Seanslar esnasında gözlerim doluyor
- ☐ Seanslar etkilendiğimi belli etmemek için kendimi baskılıyor ve geriliyorum
- ☐ Seanslar esnasında mutsuz hissediyorum
- ☐ Seanslar esnasında danışana karşı yüksek empati besliyorum
- ☐ Danışanla benzer veya ortak hikayeye sahip olduğum durumlarda çeviri işine odaklanmakta güçlük çekiyorum
- ☐ Seanslar esnasında enerjimin tükendiğini hissediyorum
- ☐ Danışanın sahip olduğu rahatsızlığa bağlı semptomlar (göz kırpma, boğaz temizleme gibi motor tikler vb.) çeviri işine odaklanmamda zorluk yaratıyor
- ☐ Diğer...

19. Seanslar esnasında hissettiğiniz olumlu duygulardan size yakın olanları işaretleyiniz

Seanslar esnasında hissettiğiniz olumlu duygulardan size yakın olanları işaretleyiniz

- ☐ Seanslar esnasında kendimi huzurlu hissediyorum
- ☐ Seanslar esnasında kendimi güvende hissediyorum
- ☐ Seanslar esnasında enerjik hissediyorum

() Benzer hikayeyelere sahip olmak beni olumsuz etkilemiyor

() Seanslar esnasında duygusal olarak olumsuz bir şey hissetmiyorum

20. Ruh sağlığını korumak adına benimsemiş olduğunuz öz bakım stratejisi/stratejileri var mı?

() Evet

() Hayır

21. Ruh sağlığını korumak adına benimsemiş olduğunuz öz bakım stratejilerini işaretleyiniz

() Uyku düzeni ve diyetle dikkat etmek

() Farkındalık egzersizleri

() Danışmanlık desteği almak

() Derin nefes alma, meditasyon veya yoga gibi rahatlama teknikleri

() Spor yapmak

() Bir sanat dalıyla uğraşmak

() Açık hava etkinlikleri (trekking, kampçılık, balıkçılık vs.)

() Günlük tutmak

() Şükran duymak

() Sosyal açıdan güçlü ilişkiler kurmak ve aktif olmak

() Bunlardan hiçbiri

22. Uzman ve çevirmen arasında süreç öncesi ve sonrası koordine olarak bir görüşme (durum değerlendirme) yapılıyor mu?

() Evet

() Hayır

23. Nasıl bir vaka ile karşılaşılacağını bilmek ve buna hazırlıklı olmak bakımından danışanın profil ve ruhsal durumuna yönelik ön görüşme yapılmasının ruh sağlığını olumlu etkileri olacağını düşünüyor musunuz?

() Evet

() Hayır

24. Duygudurum kontrolü sağlamak için uzmanla yapılacak olan seans sonrası görüşmenin faydalı olacağını düşünüyor musunuz?

() Evet

() Hayır

25. Çevirmen olarak danışanın ağzından aktarım yapmanız/ben dili kullanımı (“çok zor şeyler yaşadım”, “yaşamak istemiyorum”) danışanla empati kurmanıza yol açıyor mu?

() Evet

() Hayır

26. Cevabınız evetse bu durum ruh halinizi nasıl etkiliyor?

() Merhamet yorgunluğu (aşırı empati sonucu fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak tükenme)

() Danışanın depresifliğini paylaşıyorum

() Danışanın duygusal ve fiziksel yorgunluğunu paylaşıyorum

() Danışanla aramdaki sınır belirginliğini yitiriyor

() Danışmanla rollerimizin karıştığını hissediyorum

() Kendi düşünce ve eylemlerime yabancılaşmış hissediyorum

() Çevreme ve insanlara yabancılaşmış hissediyorum

() Çevremdeki nesneler gerçek dışıymış gibi geliyor

() Kendimi sosyal olarak izole etme ihtiyacı hissediyorum

() Diğer...

27. Terapi sürecinden olumsuz yönde etkilenmemek adına ruhsal sorunlarla baş etmek için herhangi bir strateji izliyor musunuz?

() Evet

() Hayır

28. Terapi sürecinden olumsuz etkilenmemek adına uygulamakta olduğunuz baş etme stratejilerini İşaretleyiniz

() Herhangi bir hobi ile meşgul olmak

() Günlük tutma, sanatsal faaliyetler vb. ile hisleri ifade etme

() Akran meslektaş desteği

() Aile ve yakınlarla açılma

() Terapi sonrası danışmanla görüşme

() Çalışma ortamı haricindeki bir başka danışmanla görüşme

() Hayır diyebilme

() İş ve özel yaşam arasına sınır koyma

() Önemli ve faydalı bir işte çalıştığını kendine sık sık hatırlatma

() Diğer...

29. Çevirmenlik görevinin ötesinde roller üstlenmek durumunda kalıyor musunuz?

() Evet

() Hayır

30. Ruh sağlığı alanında üstlendiğiniz rol/rolleri işaretleyiniz

() Arabulucu

() Hasta savunucusu

() Bilgilendirici

() Kolaylaştırıcı

() Kültürlerarası danışman

() Hasta sorumlusu

() Rehber

() Yardımcı

() Diğer...

31. Çalışma hayatımda üstlendiğim görevler sonucu özel hayatım ve gündelik yaşamda:

() Merhamet ve acıma duygusu hissediyorum

() Tükenmiş ve yorgun hissediyorum

() Terapide konuşulanlar özel hayatımda kafamı bir süre meşgul ediyor

() Terapide konuşulan travmatik olayları aklımdan çıkarmakta güçlük çekiyorum

() Gereğinden fazla empati kuruyorum

() Gereğinden fazla sorumluluk almış hissediyorum

() Danışanlar için endişe duyuyorum

() Gerekli yardımı sağlayamadığımı düşünüyorum

() Yetersiz olduğumu hissediyorum

() Mutsuz hissediyorum

32. Çalıştığınız yerde danışan ve/veya çevirmenler için psikolojik destek sağlanıyor mu?

() Evet

() Hayır

33. Çalıştığınız yerde çevirmenler için psikolojik destek sağlanması gerektiğini düşünüyor musunuz?

() Evet

() Hayır

34. Çevirmenler için psikolojik destek sağlanması mesleki ve ruh sağlığı açısından ne tür avantajlar getirdiği/getireceğini düşünüyorsunuz? Kısaca bahsediniz.
35. Ruh sağlığı çevirmenliğini daha kolay ve sorunsuz kılacak önerileriniz var mı? Kısaca ifade ediniz.
36. Mesleki tükenmişlik ve ruhsal problemler yaşamamak adına çevirmenler için ne tür uygulamalar yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Kısaca bahsediniz.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Tuğçe Gamze GÖZELEL AYDIN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölümü	İngilizce Mütercim Tercümanlık
Makale ve Bildiriler	
1. Gözelel Aydın, T. G. (2024) “The Current Status of Psychotherapy Interpreting: Where Are We Now. <i>The Journal of Academic Social Science Studies</i>, 16(Year: 16-Number: 98), 225-240.	